

Hausjärven kunta

Tasekirja vuodelta 2017

Kunnanhallitus 27.3.2018, 76 §
Kunnanvaltuusto 19.6.2018, 44 §

SISÄLLYSLUETTELO

I	TOIMINTAKERTOMUS.....	1
1	Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	1
1.1	Kunnanjohtajan katsaus.....	1
1.2	Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	3
1.3	Luottamushenkilöorganisaatio	5
1.4	Tilivelvolliset kunnan organisaatiossa.....	6
1.5	Yleinen ja oman alueen kehitys	8
1.6	Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa	12
1.7	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	13
1.8	Kunnan henkilöstö	14
1.9	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista asioista	15
2	Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	16
3	Kokonaistalouden tarkastelu.....	19
3.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen – tuloslaskelma ja sen tunnusluvut.....	19
3.2	Toiminnan rahoitus – rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut.....	21
3.3	Tase ja sen tunnusluvut	24
3.4	Ulkoiset kokonaistulot ja -menot.....	27
4	Kuntakonsernin toiminta ja talous	29
4.1	Konsernirakenne ja toiminnan ohjaus	29
4.2	Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	32
4.3	Arvio konsernin todennäköisestä kehityksestä	32
4.4	Konserniyhteisöille ja muille tärkeille yhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	33
4.5	Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	39
5	Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä	47
II	TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU	48
1	Valtuustoon nähden sitovien strategisten tavoitteiden toteutuminen.....	48
2	Käyttötalouden toteutuminen	50
3	Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	127
4	Investointiosan toteutuminen	129
5	Rahoituslaskelmaosan toteutuminen	140
6	Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien erien toteutumisesta.....	141
III	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	142
1	Kunnan tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase	142
2	Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase.....	147
3	Kuntakonsernin tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase	151
IV	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT.....	158
V	LUETTELOT JA SELVITYKSET	182

Tilinpäätös 2017

I TOIMINTAKERTOMUS

1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Suomen pankin ennusteen mukaan BKT kasvaa 3,1 % vuonna 2017, 2,5 % vuonna 2018 ja 1,5 prosentin vuosivauhtia 2019- 2020. Talouskasvu on laaja-alaista ja vienti vauhdittaa kasvua. Vaihtotaseen paraneminen luo pohjaa tasapainoisemmalle kasvulle.

Kuntien vuoden 2017 tilinpäätöstiedot osoittavat kuntatalouden vahvistuneen viime vuonna. Vuoden 2017 tilikauden tulos parani tilinpäätöstietojen mukaan noin 200 miljoonaa euroa, mutta jäi kuitenkin 500 miljoonaa euroa pienemmäksi kuin viime syksyn kuntatalousohjelmassa arviointiin. Myös odotukset kuntasektorin lainakannan pienentymisestä eivät toteutuneet.

Kuntasektorin toimintakulut laskivat viime vuonna keskimäärin 1,0 prosenttiyksikköä muun muassa kilpailukyky sopimukseen liittyvien toimien, perustoimeentulotuen Kela-siirron ja kuntien säästötoimien vuoksi. Kuntien verotulot 2017 kasvoivat koko maan tasolla 2,0 prosenttia, eli 450 miljoonaa euroa. Samanaikaisesti valtionosuudet kuitenkin laskivat 3,3 prosenttia eli 300 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli negatiivinen 60 kunnassa, joista kaikki ovat alle 100 000 asukkaan kuntia. Valtion rahoitusosuuden pienentymisen seurauksena peruspalveluiden rahoitus on jäänyt yhä enemmän kuntien vastuulle.

Kuntien lainakanta laski yli 100 000 ja alle 2000 asukkaan kunnissa. Muissa kuntaluokissa velkaantumisen jatkui. Tällä hetkellä kuntien ja kuntayhtymien lainakanta on 18,3 miljardia euroa.

Vuoden 2017 talousarvio hyväksyttiin 29.11.2016. Talousarvio osoitti 621.600 euron alijäämää. Talousarvioon hyväksyttiin muutos 30.5.2017, minkä johdosta käyttötalouden toimintakate odotus nousi 934.700 euroa. Samalla pienennettiin verotuloennustetta 100.000 euroa ja lisättiin valtionosuusodotuksia 90.000 euroa. Talousarvio osoitti muutoksen jälkeen 303.100 euron ylijäämää. Näin talousarvio saatiin aikaisempien vuosien jälkeen ennustettavammaksi ja realistisemmaksi.

Tuloslaskelman toimintatuottoja kertyi 28.854 euroa talousarviota enemmän. Toimintatuottojen kasvu vuoden 2016 tilinpäätökseen verrattuna on 150.713 euroa (2,3 %). Maa-alueiden ja osakkeiden luovutusvoittoja kertyi 411.606 euroa, eli 460.000 euron tavoitteesta jäätiin vajaat 50.000 euroa. Toimintatuottoja saatiin tavoitetta enemmän sekä perusturvalautakunnassa että teknisessä lautakunnassa.

Toimintakulut toteutuivat 583.486 euroa talousarviota pienempinä ja toimintakate toteutui näin 624.884 euroa (2,7 %) edellisen vuoden toimintakatetta parempana. Tulosta paransi osittain Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ylijäämäiset tulokset ja alijäämän kattamishojelman toteuttaminen suunnitelman mukaisesti.

Vuodelle 2017 kirjatut verotulot 32.232.393 euroa olivat 24.607 euroa talousarviota pienemmät. Verotulot laskivat edellisestä vuodesta 201.090 euroa (-0,6 %). Valtionosuuksia kirjautui tilikaudel-

Tilinpäätös 2017

---

le yhteensä 13.574.662 euroa. Tämä on 110.653 euroa (0,8 %) suurempi kuin vuonna 2016. Rahoitustuotot ja –kulut olivat edellisen vuosien tasolla. Korkokuluja maksettiin 101.421 euroa vähemmän.

Käyttötalous toteutui keskeisimmiltä osiltaan odotettua parempana. Vuosikate 2.998.191 euroa oli 684.691 euroa (29,6 %) talousarviota parempi. Vuosikate oli 141,6 % poistoista, kun aloittavassa talousarviossa tavoite oli 69,1 %. Tasapainon mukainen tavoiteprosentti on suurempi kuin 100. Tilikauden ylijäämä on 881.538 euroa, joka on 1.503.138 euroa parempi kuin alkuperäisen talousarvion tulos. Kotileipomo Laine Oy:n takauksen osalta kirjattu pakollinen varaus pienensi tulosta 100.000 euroa.

Investointimenojen yhteismäärä oli 4.074.825 euroa (1.412.616 euroa vuonna 2016) ja investointitulojen yhteismäärä 709.094 euroa (147.300 euroa vuonna 2016). Investointimenot jäivät arvioidusta yhteensä 487.175 euroa. Suurimmat investoinnit olivat Monnin Pihonpelto, Ryttylän Korpiahon kunnallistekniikka ja -silta.

Vuoden 2017 aikana selvitettiin ateriapalveluyhteistyö (Riihimäki/Hausjärvi/Loppi) ja päätettiin jatkaa omalla kustannustehokkaalla keskuskeittiömallilla, joka on seudun halvin 2,29 €/annos. Kunta teki myös merkittävän maanhankinnan Oitissa Keskustien varrella ostamalla korttelin nro 110 neljä tonttia, joka mahdollistaa Oitin keskustan tehokkaamman rakentamisen ja kehittämisen. Kiinteistö oy Ryttylän kylätalon osakkeiden myynti saatiin toteutettua. Kunta tuki Kuitu16-osuuskuntaa 75.000 eurolla nopean valokuituverkon rakentamisessa Monnin alueelle. Kunta jakoi 5000 euroa avustuksia yhdistyksille Suomi-100-vuotta tapahtumien järjestämiseksi.

Kunnan uusi hallintosäntö hyväksyttiin uuden kuntalain (410/2015) mukaiseksi 7.2.2017. Tämän jälkeen uusi kunnanvaltuusto hyväksyi 12.12.2017 uuden kuntastrategian tuleville vuosille. Operaatiivisena ohjelmana hyväksyttiin elinvoimaohjelma 2018-2021 sekä henkilöstöohjelma 2018-2021. Henkilöstön kehittämiseen saatiin vuosille 2017-2019 21.000 euroa Työsuojelurahastolta. Hankkeen tavoitteena on parantaa henkilöstön työelämän laatua ja yhteisön johtamista sekä lisätä työn tuottavuutta juuruttamalla työelämäinnovaatioihin perustuva kehittäminen osaksi kunnan arkea.

Vuoden 2017 tulos on hyvä ja siitä on kiittäminen kunnan henkilöstöä ja luottamushenkilöitä. Hyvä tulos syntyy hyvän yhteistyön ja luottamuksen pohjalta. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin Hausjärvi 150-vuotta juhlavuoteen 2018.

Hausjärvellä 11.3.2018

Kunnanjohtaja

Pekka Määttänen

Tilinpäätös 2017

1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Tilikauden alussa uudistettiin Hausjärven kunnan hallintosääntö, joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 7.2.2017 ja astui voimaan 8.2.2017. Hallintosäännössä otettiin huomioon uuden kuntalain edellyttämät muutokset. Hallintosääntöön sisällytettiin aiemmin erillisinä johtosääntöinä olleet kunnanvaltuuston työjärjestys sekä tarkastussääntö.

Hallintosäännöllä perustettiin Henkilöstöjaosto kunnanhallituksen alaiseksi toimikunnaksi 1.6.2017 lukien (vrt ent. yleistoimikunta). Henkilöstöjaoston toimivaltaan kuuluu päättää kunnan työnantajapolitiikkaan liittyvistä asioista.

Hausjärven kunnan strategia päivitettiin vuoden 2017 aikana, siinä valtuusto päätti kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Valtuusto hyväksyi strategian 12.12.2017.

Vuoden 2017 aikana kunnan hallinnossa tapahtui seuraavat muutokset:

Hallinto ja sisäiset palvelut –palvelukeskus:

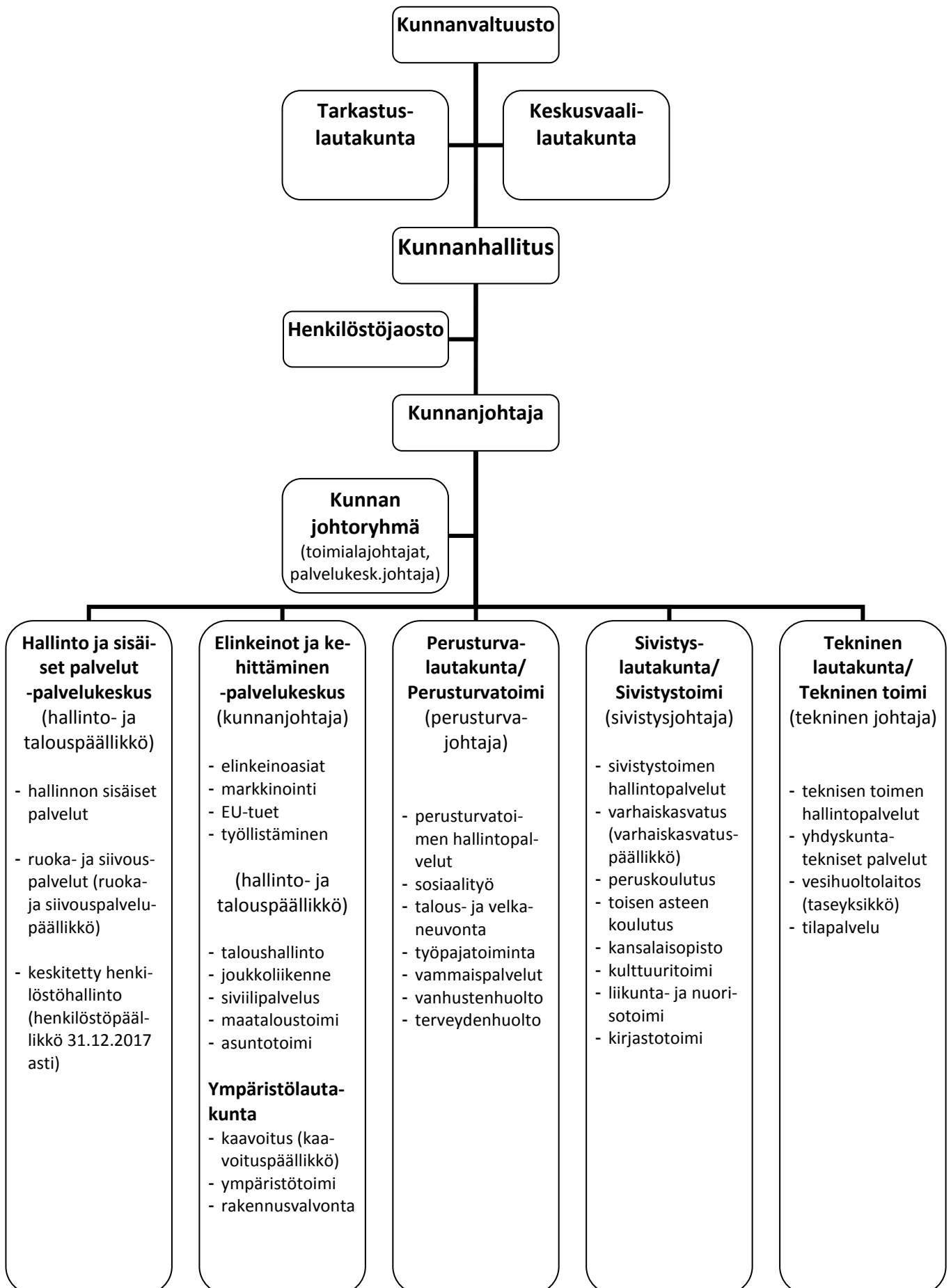
- Hallinto- ja talouspäällikön virassa aloitti 4.1.2017 KTM Päivi Tähtinen.
- Henkilöstöpäällikkönä määräaikaisessa työsuhteessa ollut PsM Päivi Ojanen irtisanoutui kunnan palveluksesta 1.1.2018 lukien.
- Henkilöstöjaosto muutti vapaana olevan Arkistosihteerin vakanssin hallintosuunnittelijaksi.
- Hallintosuunnittelijaksi valittiin 1.1.2018 alkaen tradenomi (AMK), AmO Lilli Salomaa.
- Henkilöstöpäällikön tehtävät päätettiin jakaa hallinto- ja talouspäällikön sekä uuden hallintosuunnittelijan kesken.

Sivistystoimi:

- Sivistystoimenjohtaja Markku Torttila pyysi 31.5.2017 päivätyllä kirjeellään kunnanhallitusta myöntämään hänelle eron sivistystoimenjohtajan virasta 1.3.2018 alkaen vanhuuseläkkeelle siirtymisen vuoksi. Kunnanhallitus myönsi eron kokouksessaan 12.6.2017.
- Kunnanhallitus päätti sivistystoimenjohtajan viran nimikkeen muuttamisesta sivistysjohtajaksi 1.8.2017 lukien ja viran auki julistamisesta.
- Kunnanhallitus valitsi 3.10.2017 sivistysjohtajan virkaan 1.3.2018 lukien KMT Joonas Riihimäen. Joonas Riihimäki aloitti määräaikaisena kunnan palveluksessa 1.12.2017.

Kunnan organisaatiokaavio 31.12.2017 esitetään seuraavalla sivulla.

Tilinpäätös 2017

Tilinpäätös 2017

1.3 Luottamushenkilöorganisaatio

Kunnanvaltuuston valitsevat toimielimet:

Kunnanhallitus, tarkastuslautakunta, keskusvaalilautakunta, perusturvalautakunta, sivistyslautakunta, tekninen lautakunta, ympäristölautakunta sekä henkilöstöjaosto.

Kunnanvaltuusto

Kunnanvaltuuston poliittiset voimasuhteet 31.12.2017

Suomen Keskusta	9
Kansallinen Kokoomus	7
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	6
Perussuomalaiset	2
Sitoutumattomat	2
Suomen Kristillisdemokraatit	1
Vasemmistoliitto	1
Vihreä liitto	1
Yhteensä	29

Kunnanvaltuuston puheenjohtajisto

Puheenjohtaja	Arovuori Kyösti (kok)
I varapuheenjohtaja	Hietanen Satu (kesk)
II varapuheenjohtaja	Pokkinen Erkki (sit)
III varapuheenjohtaja	Mäkinen Jari (sd)

Valtuutetut ja jäsenyys valtuustoryhmässä

Nimi	Ryhmä	Nimi	Ryhmä	Nimi	Ryhmä
Arovuori Kyösti	kok	Lokinperä Olli	kesk	Rantanen Jussi	sd
Brotherus Ilkka	kok	Masalin Kari	sd	Ratilainen Timo	ps
Hietanen Satu	kesk	Mäkinen Jari	sd	Ristavaara Heini	kesk
Jaakkola Simo	kesk	Määttä Petri	ps	Roivas-Korhonen Soile	vas
Juuri Anu	vas	Ollila Maaret	sd	Ruottu Marko	kok
Kaitainen Tapani	kd	Pesula Sanna-Kaisa	kesk	Silván Timo	kesk
Laine Auli	vihr	Pietilä Mimmu	sd	Stråhle Jarkko	kok
Laine Jyri	kok	Pokkinen Erkki	vas	Tiippana Risto	kok
Laitinen Pekka	kok	Pottonen Päivi	sd	Tonteri Mika	kesk
Liski Kaisa	kesk	Pulli Auli	kesk		

Tilinpäätös 2017

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet 31.12.2016

Suomen Keskusta	3
Kansallinen Kokoomus	2
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	2
Vasemmistoliitto	1
Perussuomalaiset	1
Yhteensä	9

Kunnanhallituksen puheenjohtajisto, muut jäsenet ja varajäsenet:

<u>Jäsenet</u>	<u>Henkilökohtaiset varajäsenet</u>
Ristavaara Heini (kesk), puheenjohtaja	Liski Kaisa (kesk)
Masalin Kari (sd), I varapuheenjohtaja	Rantanen Juss (sd)
Tiippana Risto (kok), II varapuheenjohtaja	Laine Auli (vihr)
Jaakkola Simo (kesk)	Tonteri Mika (kesk)
Laine Jyri (kok)	Stråhle Jarkko (kok)
Ollila Maaret (sd)	Hirvenoja Liisa (sd)
Pesula Sanna-Kaisa (kesk)	Lokinperä Olli (kesk)
Ratilainen Timo (ps)	Salminen Kari (ps)
Roivas-Korhonen Soile (vas)	Juuri Anu (sit)

Kunnanhallituksen esittelijänä toimi kunnanjohtaja Pekka Määttänen.

Tilintarkastaja

Kunnan tilintarkastajana toimi PwC Julkistarkastus Oy, tilintarkastusyhteisö.

1.4 Tilivelvolliset kunnan organisaatiossa

Hausjärven kunnan hallintosäännön 35 §:ssä todetaan tilivelvollisuudesta seuraavaa: ”Kunnanvaltuusto määrittää luottamustoimielimet, joiden jäsenet ovat tilivelvollisia ja tilivelvolliset viranhaltijat virkanimikkeen tarkkuudella voimassaolevien sääntöjen ja talousarviorakenteen perusteella. Tilivelvolliset päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä tai tehtävien tai virkanimikkeiden muuttuessa.”

Tilinpäätös 2017

Kunnanvaltuuston päätöksellä Hausjärven kunnan tilivelvolliset viranhaltijat on määritelty seuraavasti:

Toimielin

Palvelukeskus

Vastuualue

Tilivelvollinen

Keskusvaalilautakunnan alaiset toiminnot	Kunnanjohtaja
Tarkastuslautakunnan alaiset toiminnot	Kunnanjohtaja
Kunnanhallituksen alaiset toiminnot:	Kunnanjohtaja
Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus	Hallinto- ja talouspäällikkö
Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus	Kunnanjohtaja
Ympäristölautakunnan alaiset toiminnot	Kaavoituspäällikkö
Perusturvalautakunnan alaiset toiminnot	Perusturvajohtaja
Sivistyslautakunnan alaiset toiminnot	Sivistysjohtaja
Tekninen lautakunnan alaiset toiminnot (ml. vesihuoltolaitos)	Tekninen johtaja

Investointiosa

Kunnanhallitus	Kunnanjohtaja
Perusturvalautakunta	Perusturvajohtaja
Sivistyslautakunta	Sivistysjohtaja
Tekninen lautakunta	Tekninen johtaja

Rahoitusosa

Kunnanjohtaja

Kunnan toimielinten jäsenet ovat kuntalain mukaisesti tilivelvollisia.

Tilinpäätös 2017

1.5 Yleinen ja oman alueen kehitys

Yleinen talous- ja työllisyyskehitys

Tilastokeskuksen 16.3.2018 julkaisemien ennakkotietojen¹ mukaan Suomen bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 2,7 prosenttia vuonna 2017 ja oli yhteensä 224 miljardia euroa. Kansantalouden tuloja kuvaava kansantulo kasvoi reaalisesti 3,4 prosenttia.

Kansantalouden kysyntä kasvoi viime vuonna 3,6 prosenttia. Kysyntää kasvattivat erityisesti investoinnit sekä viennin lisääntyminen. Investoinnit olivat 6,3 prosenttia suuremmat kuin vuotta aiemmin. Yksityisen kulutuksen volyymi kasvoi 1,6 prosenttia, julkinen kulutus lisääntyi 1,3 prosenttia. Viennin volyymi kasvoi 7,8 prosenttia ja tuonnin volyymi 3,5 prosenttia.

Yritysten varsinaisen toiminnan voittoja kuvaava toimintaylijäämä kasvoi 17,5 prosenttia (3,4 prosenttia vuonna 2016). Myös yritysten voittoja ennen verojen ja osinkojen maksua kuvaava yrittäjätulo kasvoi 10,0 prosenttia. Yritysten arvioidaan maksaneen osinkoja noin 6 prosenttia vähemmän ja välittömiä veroja 27 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Yritysten rahoitusasema oli 8,0 miljardia euroa ylijäämäinen.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema eli nettoluotonanto oli yhdeksättä vuotta peräkkäin alijäämäinen, miljardi euroa. Edellisenä vuonna alijäämä oli 3,9 miljardia euroa.

Valtionhallinnon alijäämä oli 3,5 miljardia euroa, kun se edellisenä vuonna oli 5,8 miljardia euroa. Alijäämää pienensi muun muassa verotulojen 4,0 prosentin kasvu. Paikallishallinnon (kuntien ja kuntayhtymien ym.) alijäämä eli nettoluotonotto supistui ennakkotietojen mukaan 0,2 miljardiin euroon, kun se edellisenä vuonna oli miljardi euroa.

Työeläkelaitosten ylijäämä pieneni 2,4 miljardista 2,1 miljardiin euroon. Ylijäämä pieneni, koska maksettujen eläke-etuuksien kasvu oli suurempi kuin saatujen eläkemaksujen. Ylijäämään ei lasketa mukaan sijoitusten arvomuutoksia. Muut sosiaaliturvarahastot olivat 0,7 miljardia euroa ylijäämäisiä lähinnä valtiolta saatujen tulonsiirtojen kasvun vuoksi.

Julkisen talouden osuus bruttoarvonlisäyksestä oli 18,6 prosenttia vuonna 2016, mikä on 1,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Kotitalouksien oikaistu reaalitylo kasvoi 1,3 prosenttia. Siihen luetaan mukaan myös hyvinvointipalvelut eli julkisyhteisöjen ja järjestöjen kotitalouksien hyväksi tuottamat yksilölliset palvelut kuten koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut.

Palkkatulot kasvoivat nimellisesti 2,6 prosenttia. Sosiaalietuudet kasvoivat 0,3 prosenttia. Muun muassa työeläkkeelle siirtyvien lukumäärä oli hieman edellisuotta pienempi.

---

¹ Kappaleessa 1.5. käytetty lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Kansantalouden tilinpito 2017, ennako [verkköjulkaisu], Tilastokeskus [viitattu: 16.3.2018].

Tilinpäätös 2017

Kotitalouksien maksamat välittömät verot kasvoivat 0,8 prosenttia. Kulutusmenot kasvoivat nimellisesti 2,6 prosenttia. Investoinnit, lähinnä asuntoihin, lisääntyivät 8,9 prosenttia.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen² mukaan työttömiä oli vuoden 2017 joulukuussa 227 000, mikä oli 20 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 8,4 prosenttia, kun se edellisvuoden joulukuussa oli 7,9 prosenttia. Myös työllisten määrä lisääntyi. Työllisiä oli vuoden 2017 joulukuussa 2 469 000 (virhemarginaali ±33 000) mikä on 48 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista on noussut työttömyysasteen noususta huolimatta. Joulukuussa työllisyysaste oli 69,6 prosenttia, missä kasvua edellisvuodesta 1,3 prosenttiyksikköä.

Nuoria 15–24-vuotiaita oli joulukuussa 10 000 vähemmän kuin edellisvuonna, yhteensä 624 000. Heistä työvoimaan kuului 295 000 henkilöä, joista työllisiä oli 249 000 ja työttömiä 46 000. Nuorten työttömyysaste oli joulukuussa 15,5 prosenttia, mikä oli 0,8 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Nuorten työttömien osuus samanikäisestä väestöstä oli 7,3 prosenttia (6,7 % vuotta aiemmin).

Työvoiman ulkopuolella olevia oli vuoden 2017 joulukuussa 1 423 000 henkeä eli 58 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoiman ulkopuolella olevista oli ns. piilotyöttömiä 145 000, mikä oli 21 000 vähemmän vuoden 2016 joulukuuhun verrattuna.

Kuntatalouden kehitys

Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarviot osoittavat kuntatalouden etenevän edelleen positiiviseen suuntaan, kuntakohtaiset erot ovat kuitenkin suuria. Manner-Suomen kuntien kokonaismäärä tippui vuoden aikana kahdella ollen 295³.

Vuosikate oli negatiivinen enää 7 kunnassa (14 kunnassa vuonna 2016) ja myös negatiivisten tulosten tekijöitä oli edellisvuotta vähemmän (60 kuntaa vuonna 2017 ja 94 kuntaa vuonna 2016). Negatiivisista tuloksista 52 % tehtiin kunnissa, joissa oli 5000 tai sitä vähemmän asukaita. Näitä pieniä kuntia oli yhteensä 118 kpl ja negatiivinen tulos oli noin joka neljännellä. Yli 50.000 asukkaan kunnista (21 kpl) yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli positiivinen tulos. Kunnissa, joissa oli 5001-50 000 asukasta joka 5 tai 6 teki negatiivisen tuloksen. 5001-10000 asukkaan kunnat pärjäivät näistä parhaiten.⁴

---

² Kappaleessa 1.5. käytetty lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkajulkaisu], joulukuu 2017. Helsinki: Tilastokeskus 25.1.2018.

³ Kuntatalouden tilastot: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarviot sekä talousarviot ja taloussuunnitelmat vuosille 2018-2019 [verkkajulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

⁴ Arvot laskettu taulukosta: Kuntatalouden tilastot: Tietoja kuntien tilinpäätöksistä kuntakoon mukaan [verkkajulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

Tilinpäätös 2017

Kunnan Asukasluku	Kuntia lkm	Negat.tuloksia kpl		Negat.tuloksia %	
		2016	2017	2016	2017
- 2 000	32	13	9	40,6 %	28,1 %
2 001- 5 000	86	27	22	31,4 %	25,6 %
5 001- 10 000	81	27	14	33,3 %	17,3 %
10 001- 20 000	41	10	8	24,4 %	19,5 %
20 001- 50 000	34	7	6	20,6 %	17,6 %
50 001-100 000	12	4	1	33,3 %	8,3 %
100 001-	9	4	0	44,4 %	0,0 %
Kaikki kunnat	295	92	60	31,2 %	20,3 %

Kuntien toimintakulut laskivat prosentoin mutta samalla myös toimintatuotot pienenevät. Tähän vaikutti perustoimeentulon hallinnon ja maksatuksen siirtyminen kelalle (toimintakulut vähenivät 660 miljoonaa euroa ja toimintatuotot 330 miljoonaa euroa). Kuntaliitto on arvioissaan laskenut, että ilman perustoimeentulon siirtoa ja kiky-sopimusta toimintakulujen kasvu olisi ollut kunnissa 1,5 %.⁵

Kunnallisverotulot kunnissa kasvoivat vain 0,1 %. Veroperustemuutokset ja kiky-sopimuksen vaikutus laskivat kunnallisveron tuottoa yhteensä 830 miljoonaa euroa. Tuloveroprosenttia korotti 47 kuntaa ja laski 14 kuntaa.⁵

Yhteisöverotulot kasvoivat kokonaisuutena jopa 21,5 %. Kasvu 330 miljoonaa euroa syntyi pääosin verovuoden 2016 veroista ja valtaosa siitä (noin 210 miljoonaa euroa) johtui yksittäisestä yritys-kaupasta, joka tilitettiin kunnille toukokuussa.⁵

Valtionosuudet laskivat yli 3 % eli lähes 300 miljoonaa euroa. Valtionosuuksista leikattiin perustoimeentulon siirto Kelalle sekä kiky-sopimuksen mukaan lasketut säästöt. Valtionosuuksissa kompensoitiin kuitenkin kunnallisverotuloja laskeneiden veroperustemuutosten vaikutus.⁵

Manner-Suomen kunnat saivat verotuloja asukasta kohden 4 096 euroa ja valtionosuuksia 1 553 euroa. 5001-10 000 asukkaan kunnissa verotulot olivat kuitenkin 3587 euroa/asukas ja valtionosuudet puolestaan 2576 euroa/asukas.⁶

Investointeja tehtiin kunnissa maltillisesti ja lainakanta peruskunnissa pieneni 0,6 %. Kilpailukyky-sopimuksella ei saatu aikaan niin suuria säästöjä kuin oli etukäteen arvioitu. Valtionosuuksilla vähennettiin täysimääräisenä lomarahaleikkauksesta ja työajanpidennyksestä arvioitu säästö ja kokonaisvaikutuksen kuntatalouden rahoitusasemaan laskettiin olevan -96 miljoonaa euroa.⁵

Tilastokeskuksen keräämien ennakkotietojen mukaan Manner-Suomen kuntien yhteenlaskettu lainakanta oli vuoden 2016 lopussa 15,99 miljardia euroa. Lainakanta laski edellisvuodesta 0,1 miljardia euroa eli 0,6 prosenttia. Vielä edellisvuonna lainakanta kasvoi 0,59 miljardia euroa eli 3,8

⁵ Kuntatalouden tilastot: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarviot sekä talousarviot ja taloussuunnitelmat vuosille 2018-2019 [verkkojulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

⁶ Kuntatalouden tilastot: Tietoja kuntien tilinpäätöksistä kuntakoon mukaan [verkkojulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

Tilinpäätös 2017

---

prosenttia. Asukasta kohden laskettu kuntien lainakanta oli 2 921 euroa, kun vastaava luku vuonna 2016 oli 2 839 euroa.⁷

Manner-Suomen kuntien yhteenlaskettu vuosikate asukasta kohden nousi 19 prosenttia 585 euroon/asukas. Tunnuslukua kasvatti tosin yli 100 000 asukkaan kunnat, tätä pienemmissä kunnissa vuosikate oli keskimäärin 459 euroa/asukas.⁸

Hausjärven kunnan väestö- ja työllisyyskehitys

Hausjärven kunnan väestömäärä joulukuun 2017 lopussa oli Tilastokeskuksen mukaan 8 507 asukasta. Asukasluku oli edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna 131 asukasta pienempi. Kuntien välinen muuttoliike aiheutti Hausjärvelle nettomääräisesti 151 asukkaan vähennyksen. Nettovähennyksestä 31 % syntyi elokuun aikana. Tulomuutto muuttui lähtömuuttoa suuremmaksi joulukuussa 2017. Nettomaahanmuutto oli 27 henkilöä. Kunta on tehnyt sopimuksen ELY-keskuksen kanssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta. Syntyneitä oli 11 enemmän kuin kuolleita. Tämä oli Kanta-Hämeen toiseksi suurin luonnollisen väestönlisäyksen määrä.⁹

Hausjärvellä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun 2017 työllisyyskatsauksen mukaan 6,8 %. Hausjärvellä oli näin Lopen 6,3 % jälkeen Kanta-Hämeen toiseksi pienin työttömyysprosentti. Koko Kanta-Hämeen maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 10,1 % mikä on 0,9 prosenttiyksikköä vähemmän kuin 2016.¹⁰

Työttömien määrä oli joulukuun lopussa 284 henkilöä. Tämä oli 45 henkilöä eli 13,6 % vähemmän kuin vastaavana ajankohtana edellisenä vuonna.

Alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden lopussa 41 henkilöä ja määrä on lisääntynyt vuoden aikana 7 %. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä oli vuoden lopussa 70 ja määrä on vähentynyt vuoden aikana 10 %.

Hausjärven kunnan työttömien aktivointiaste on vuoden 2017 osalta jatkunut erittäin hyvänä ja ollut keskimäärin 63,0 % (61,1 % vuonna 2016). Kunnan työmarkkinatuen kuntaosuutta on maksettu vuodelta 2017 noin 99 200 euroa (2016: 95 000 € ja 2015: 272 500 €).

---

⁷ Luvut taulukosta: Kuntatalouden tilastot: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarviot sekä talousarviot ja taloussuunnitelmat vuosille 2018-2019 [verkkojulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

⁸ Arvot laskettu taulukosta: Kuntatalouden tilastot: Tietoja kuntien tilinpäätöksistä kuntakoon mukaan [verkkojulkaisu]. Kuntaliitto 7.2.2018

⁹ Hämeen liitto: Väestökatsaus vuosi 2017 [verkkojulkaisu]. Hämeen liitto 7.3.2018

¹⁰ ELY-keskus ja TE-palvelut: Häme Työllisyyskatsaus Joulukuu 2017 [verkkojulkaisu]. Hämeen liitto 7.3.2018

Tilinpäätös 2017

1.6 Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

Hausjärven Vammaissäätiön liiketoimintasiirtyi Hausjärven kunnalle 1.1.2017 alkaen. Tämä näkyy henkilöstökulujen kasvuna. Hausjärven kunnan henkilöstökulut kasvoivat 577.388 euroa eli yhteensä 3,5 % edellisestä vuodesta.

Vammaissäätiön, hoitokoti Jelppilän palvelutoiminnan siirtyessä omaksi toiminnaksi, palveluiden ostot pienenivät. Kokonaisuudessaan palveluiden ostot kuitenkin kasvoivat 674 652 euroa, 2,7 % edellisvuodesta. Yksittäisistä eristä eniten kasvoivat terveystaloudet, peruskoulujen kotikuntalain mukaiset korvaukset sekä työvoiman vuokrauskulut. Sairauspoissaolot lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna 14,6 % ollen nyt 16,7 kalenteripäivää/henkilö (2016: 15,3 kpv).

Tilikauden aikana käynnistettiin Hausbändi –nimen saanut henkilöstön kehittämishanke yhteistyössä Hyria Koulutus Oy:n kanssa. Asiantuntijakuluille saatiin Työsuojelurahastolta 50 % tuki vuosille 2017 – 2019. Hankkeen tavoitteena on saada henkilöstö mukaan kehittämään kunnan toimintaa ja hyvinvointia. Osallistavan kehittämisen onnistumisen kautta on mahdollista kasvattaa sekä työhyvinvointia että tuottavuutta.

Terveystaloudet ostettiin Riihimäen Terveystaloudet –kuntayhtymältä sekä Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä yhteensä 15,4 miljoonalla eurolla. Terveystaloudet toteutuivat 99,9 prosenttisesti talousarvion mukaisesti. Talousarvion muutoksessa kuluja pienennettiin 500 000 euroa ja ennakoitiin näin mm. pakollisissa varauksissa olevan kuntayhtymien alijäämien kattaminen. Alijäämien kattamisesta kirjattiin terveystaloudustojen vähennykseksi tilikaudella 350 184 euroa. Terveystaloudustot kasvoivat kuitenkin 315 889 euroa. Ne muodostavat 60,0 % koko kunnan palveluiden ostoista ja 31,5 % kaikista toimintakuluista.

Investoinnit kasvoivat kahdesta edellisvuodesta ja olivat 4 074 825 euroa (1 412 616 euroa vuonna 2016). Suurimmat investoinnit tehtiin Monnin Pihonpellon ja Ryttylän Korpiahon alueelle. Poistoja kirjattiin suunnitelmien mukaan mutta 106 254 euroa enemmän kuin mihin talousarviossa oli varauduttu. Joulukuussa 12.12.2017 valtuusto hyväksyi yhteensä 349 000 euron investointien lisämäärärahat sekä vastaavat investointimäärärahojen siirrot hankkeiden välillä. Merkittävin lisäys tehtiin Ryttylän Korvenahon alueen peruskorjaukseen.

Myös investointitulot kasvoivat ollen 709 094 euroa (147 300 euroa vuonna 2016). Osakkeista myytiin Ryttylän Kylätalo Oy:n sekä Asunto Oy Pelikujan osakkeet. Maa-alueiden myyntiä kirjattiin 320 000 euroa.

Kiinteistöjen ja osakkeiden myynnistä kirjattiin myyntivoittoja 411.606 euroa, missä oli kasvua edellisestä vuodesta 333 427 euroa.

Korkokulut jatkoivat laskuaan ja olivat 21,3 % eli 86 141 euroa edellisvuotta pienemmät. Rahoitustuotot ja –kulut pysyivät kuitenkin edellisvuoden tasolla, koska rahoituskuluja kasvatti tilinpäätökseen kirjattu 100 000 euron pakollinen varaus koskien Kotileipomo Laine Oy:lle annettua 100 000 euron takausta. Takaus ei ole vielä realisoitunut mutta se täytti tilinpäätöksen tekohetkellä pakolliseksi varaukseksi kirjaamisen kriteerit. Tilikaudella kirjattiin saamiseksi Kiinteistö Oy Makrotielle annettu 150 000 euron takaus, joka maksettiin pankille lokakuussa. Takauksen maksulla siirryttiin

Tilinpäätös 2017

---

saneerausmenettelyn vakuusvelkojaksi pankin sijaan. Lainalle saadaan peritää 3,9 % korkoa. Korko kirjataan siinä vaiheessa, kun sen saaminen näyttää todennäköiseltä. Lainan vakuudeksi Hausjärven kunnalla on 200 000 euron kiinnitykset yhtiön rakennuksiin.

Kunnan käyttötalousosa toteutui keskeisimmiltä osiltaan odotettua parempana, vaikka talousarvion muutoksella 30.5.2017 valtuusto päätti parantaa talousarvion odotettua toimintakatetta 934 700 euroa. Talousarvio osoitti muutoksen jälkeen 303.100 euron ylijäämää aiemman 621 600 euron alijäämän sijasta. Muutoksessa pienennettiin myös veroennustetta 100.000 euroa ja lisättiin valtionosuusodotuksia 90.000 euroa.

Verotuotot 32 232 393 euroa vähenivät edellisestä vuodesta -0,6 % eli yhteensä 201 090 euroa mutta olivat vain 24 607 euroa muutettua talousarviota pienemmät.

Valtionosuuksia kirjautui tilikaudelle 110 653 euroa eli 0,8 % edellisvuotta enemmän. Valtionosuuksien määrä oli yhteensä 13 570 662 euroa. Muutettuun talousarvioon nähden niitä saatiin 76 162 euroa arvioitua enemmän.

Vuosikate 2 998 191 euroa toteutui 684 691 euroa (29,6 %) muutettua talousarviota parempana. Vuosikate oli 141,6 % poistoista. Tasapainon mukainen tavoiteprosentti on suurempi kuin 100.

Tilikauden ylijäämä on 881 538 euroa, joka on 1 503 138 euroa parempi kuin alkuperäisen talousarvion tulos.

1.7 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Hallitus käynnisti valinnanvapauden lakiesityksen käsittelyn eduskunnassa 22.1.2018. Esityksen mukaan Sote-alue tullaan toteuttamaan koko maassa vuoden 2020 alusta alkaen. Sote-valmistelua maakunnassa johtaa maakuntahallitus. Maakunnan väliaikainen toimielin on valittu mutta sillä ei ole vielä lainvoimaa toimia.

Kanta-Hämeen maakunta on hakenut valinnavapauspilottia 15.3.2018 koko Kanta-Hämeelle. Hausjärven kunta käsittelee asiaa ja tekee mukaan lähtemisestä päätöksen kunnanhallituksessa huhtikuussa. Ministeriö tekee päätökset pilottiin päässeistä toukokuussa 2018 ja piloteille myönnetään valtionavustus täysimääräisenä. Vähintään 80 % maakunnan väestöstä on osallistuttava pilottiin. Pilotti voi sisältää sekä suoran valinnan että asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin pilotit.

Maakuntavaalit järjestetään syksyllä 2018 ja maakuntavaluustot ja hallitus aloittavat työskentelestä vuoden 2019 alusta alkaen.

Kanta-Hämeen väestökehitys on ollut vuodesta 2014 alkaen negatiivinen. Vuosi 2017 näyttää 1029 muuttotappiota koko maakunnalle. Vuoden lopussa Hausjärven kunnan väestömäärä oli 8507. Hausjärven osalta väestön kokonaismuutos vuodesta 2016 vuoteen 2017 on ollut -134 henkilöä. Tämä on lähinnä johtunut siitä, että lähtömuutto on ollut suurempaa kuin tulomuutto. Joulukuussa 2017 tulomuutto on kääntynyt jo lähtömuuttoa suuremmaksi. Syntyneiden enemmyy-

Tilinpäätös 2017

---

dessä Hausjärven kunta pitää kakkossijaa Hattulan kunnan jälkeen. Syntyneitä on Hattulassa 19, Hausjärvellä 11 ja Lopella 10 kuolleita enemmän. Kaikki muut Kanta-Hämeen kunnat ovat miinuksella. Tämä on kokonaisuudessaan hyvä merkki kunnan tulevaisuuden kannalta.

Vuoden 2018 osalta valtuusto päätti jakaa 150 euron tuen uusille hausjärveläisille vauvoille ja heidän perheilleen Hausjärven 150 v juhlavuoden kunniaksi. Tämän toivotaan vaikuttavan siihen, että Hausjärvi on tulevina vuosina ykkönen lasten syntymämäärissä.

Kunnan verotulot ja valtionosuudet ovat kunnan toiminnan kannalta keskeiset erät. Kuntaliiton 2.3.2018 julkaiseman kuntakohtaisen veroennustekehikon mukaan Hausjärven kunnan asukasluvun odotetaan kääntyvän kasvuun vuoden 2017 jälkeen. Myös ansiotulojen odotetaan kehittyvän positiivisesti. Näiden ansiosta veroennusteet näyttävät vuodelle 2019 jopa 4,1 kasvua verotuloihin.¹¹

Ryttylän koulun rakentamiseen on varattu vuosien 2018 ja 2019 talousarviossa yhteensä 5,4 Miljoonaa euroa. Tähän sisältyy liikuntahallin rakentamiseen saatava valtionavustus 600 000 euroa. Tarkkaa tietoa koulun rakentamisen kustannuksista kunnalla ei vielä ole. Investointien kasvu merkitsee lainamäärän kasvua tulevina vuosina.

Korkokulut ovat olleet matalalla tasolla. Yleisin lainoissa käytetty viitekorko, 12 kuukauden euribor, painui alle nollan helmikuussa 2016 ja on siitä alkaen ollut negatiivinen. Kehityksen odotetaan olevan edelleen hyvin maltillista. Kunnan korkokulut vuonna 2017 olivat 86 000 euroa edellisvuotta alhaisemmat. Korkojen kehitystä ja lainakannan kasvua arvioidaan riskien arvioinnin kautta. Korkotason pysyminen matalana lähivuosina parantaa kunnan mahdollisuuksia ylläpitää talouden tasapainoa.

Tarkkaa taloudenpitoa ja tulevien muutosten ennakointia tarvitaan jatkuvasti. Kunnan arvio tulevasta kehityksestä perustuu oletukselle, että toimintamenojen kasvu pysyy maltillisena, rahoitusmarkkinat säilyvät vakaina ja sekä työllisyyden että talouden kehitys jatkuvat positiivisena. Kunnalla on hyvät taloudelliset perustat ja mahdollisuudet menestyä tulevaisuudessakin.

1.8 Kunnan henkilöstö

Vuoden 2017 tilinpäätöksen mukaiset palkat ja palkkiot ovat 17 164 443 euroa mikä on 1,3 % talousarviota vähemmän. Edellisestä vuodesta henkilöstökulut ovat nousseet 3,5 %. Tämä johtuu pääosin Hausjärven Vammaissäätiön toiminnan siirtymisestä Hausjärven kunnalle 1.1.2017 alkaen.

Seuraavasta taulukosta on nähtävissä kunnan henkilöstömäärää tilinpäätöspäivänä 31.12.2017 sekä muutos edellisvuoden vastaavaan tilanteeseen.

---

¹¹ Kuntaliitto: Kuntakohtainen veroennustekehikko, Veroennuste 03.2018 [verkkojulkaisut]. Kuntaliitto 2.3.2018

Tilinpäätös 2017

Kunnan henkilöstö 31.12.2017 henkilöstöryhmittäin ja toimialoittain:

	31.12.2016		31.12.2017		Muutos 2016-2017	
	vak.:	määräaik.	vak.:	määräaik.	vak.:	määräaik.
Keskushallinto	40	3	43	7	7,5 %	133,3 %
Perusturvatoimi	102	29	116	27	13,7 %	-6,9 %
Sivistystoimi	105	42	112	42	6,7 %	0,0 %
- varhaiskasvatus	37	6	37	6	0,0 %	0,0 %
Tekninen toimi	22	1	21		-4,5 %	
Yhteensä	306	81	329	82	7,5 %	1,2 %
	387		411		6,2 %	
Työllistetyt		24		20		-16,7 %
Yhteensä sis. työllistetyt	411		431		4,9 %	

Vakinaisen henkilöstön määrä on lisääntynyt vuoden aikana 23 työntekijällä. Vuoden 2017 talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuusto hyväksyi henkilöstöön lisäresurssointina 8 vakanssia: 2 lähihoitajaa ja yksi perhetyöntekijä perustoimeen, luokanopettaja, erityisluokanopettaja, erityislastentarhanopettaja sekä kokoaikainen toimistosihteeri kansalaisopistoon sivistystoimeen. Tekniiseen toimeen hyväksyttiin maanrakennusmestarin vakanssi, jota ei ole saatu täytettyä. Henkilöstön lisäykseen perusturvatoimessa vaikutti lisäksi Hausjärven vammaissäätiöltä kunnalle siirtyneet asumispalveluyksikkö Jelppilän 11 vakinaista työntekijää.

Vuodesta 2017 on laadittu erillinen henkilöstökertomus, jossa henkilöstöä ja henkilöstökustannuksia koskevia tietoja on kuvattu yksityiskohtaisesti.

1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista asioista

Tavoitteiden toteuttamisen kannalta merkityksellisimmät riskit ovat avainhenkilö- ja resurssiriski. Kunnan pienen organisaation haavoittuvuus korostuu erityisesti tehtävissä, joita tekee vain yksi henkilö. Tällaisia tehtäviä on useita jokaisella toimialalla. Avainhenkilö- ja resurssiriskejä on pyritty hallitsemaan erityisesti hyvän esimiestyön keinoin: viestinnällä, tehtävänkuvamäärittelyillä, koulutuksella ja korvausrekrytoinneilla.

Resurssiriskiä pyritään hallitsemaan osana vuosittaista toiminta- ja taloussuunnittelua: talousarviovalmistelussa suunnitellaan tehtävät käytettävissä oleviin resursseihin. Lisäksi kunta hankkii sijaistyövoimaa ostopalveluna Seuturekry Oy:ltä. Sijaisten saatavuuteen liittyvää riskiä on tästä huolimatta edelleen olemassa.

Toiminnallisiin riskeihin liittyy myös hankintoihin liittyvät riskit. Kunta ostaa palveluja mutta hankintoihin liittyvää kilpailutus- sekä sopimusten laadinta- ja valvontaosaamisresurssia on rajoitettu. Riskiä on pyritty pienentämään siten, että kunta käyttää mahdollisimman paljon KL-Kunta-hankinnat Oy:n ja KuntaPro Oy:n kilpailuttamia puitesopimuksia. Jälkimmäiseltä kunta voi myös ostaa erilaisia hankintojen asiantuntijapalveluita.

Tilinpäätös 2017

Kunnassa on paljon tietojärjestelmiä, jotka sisältävät luottamuksellisia tietoja. Tämä riski on ollut olemassa ennenkin ja sitä hallinnoidaan yhdessä RHL-Data Oy:n kanssa. Sosiaalisen median mukaan tuoman riskin osalta kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden tulee käyttää sosiaalista mediaa niin, ettei luottamuksellisia tietoja välity julkiseen jakeluun. Tulevien EU-tietoturva-muutosten osalta lisätään valmiutta ja koulutusta. Kunnanhallitus on 6.3.2018 nimennyt tietoturva-vastaavan RHL-Datan henkilöstöstä. RHL-Data koordinoi tietoturvamutoshanketta keskitetysti ja seudullisesti.

Taloudellisista riskeistä merkittävimmät kohdistuvat verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen sekä investointien lisääntyessä tulevaisuuden korkotasoon. Näiden riskien osalta keskeistä on yleisen taloudellisen tilanteen ja rahamarkkinoiden tilanteen kehittyminen ja kehityksen seuraaminen. Kaikkien riskien olemassaoloon kunta ei voi vaikuttaa, mutta kylläkin siihen, miten suuri vaikutus riskien konkretisoitumisella on kunnan toimintaan ja talouteen.

Tulevaisuuden kunnan tehtävät, niiden muotoutuminen ja yhteistyö maakuntien kanssa samoin kuin sote- ja maakuntauudistuksen myötä tapahtuvat omaisuus- ja toiminnan järjestelyt aiheuttavat osittain vielä epätietoisuutta. Riskiä pienennetään olemalla aktiivisesti mukana valmistelussa ja muutoksen eturintamassa. Aktiivista omistajuutta jatketaan muutokseen asti terveydenhuollon kuntayhtymissä niiden taloudellisen kehityksen varmistamiseksi.

2 Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan tarkoitus on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä ja viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan tulee toteutua kunnan johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytännöissä.

Kunnanhallitus ohjaa ja valvoo kunnan toimintaa. Kunnanjohtajalla on kokonaisvalvontavastuu ja edelleen toimialajohtajilla on vastuu toiminnan riskien ja tietoriskien tunnistamisesta, ennaltaehkäisemisestä ja hallitsemisesta. Myös tulosityksiköiden johtajat ja suuremmista toimintakokonaisuuksista vastaavat esimiehet vastaavat sisäisen valvonnan toteutumisesta henkilöriskien, omaisuuden vahinkoriskien ja tietoriskien tunnistamiseksi, ennalta ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valvontaympäristö

Kunnan hallinnon ja talouden valvonnassa ulkoinen ja sisäinen tarkastus muodostivat yhteisen valvontajärjestelmän tilikaudella 2017. Toimivasta johdosta riippumattomat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja järjestivät ulkoisen valvonnan. Jokaisessa tarkastuslautakunnan kokouksessa pidetään kunnanjohtajan sekä hallinto- ja talouspäällikön katsaus ajankohtaisiin asioihin ja taloustietoihin. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastasi kunnanhallitus.

Kunnalla ei ole erillistä sisäistä tarkastajaa, joten sisäinen tarkastus jakautuu esimiesten ja toimielinten sisäiseen tarkkailuun, seurantaan ja ohjaamiseen. Näiden toimien tarkoituksena on ollut

Tilinpäätös 2017

---

varmistua lakien, asetusten, muiden määräysten, viranomaisohjeiden sekä kunnan toimintojen järjestämiseen liittyvien ohjeiden ja suunnitelmien noudattamisesta.

Valvontaa ja seurantaan edistää työyksiköiden pienuus sekä erilaiset kokoukset ja keskustelut: johdoryhmän kokous, toimialapalaverit, työpaikkakokoukset, yhteiset koulutustilaisuudet ja kehityskeskustelut.

Kunnan strategia, organisaatio sekä toimintaa ohjaavat säännöt ovat hallintosääntö, omistajapolitiikka ja konserniohje sekä sisäisen valvonnan ohjeet. Sääntöjen ylläpito- ja päivittämistarvetta tarkastellaan jatkuvasti ja tavoite on, että säännöstö olisi jatkuvasti tarkoituksenmukainen kulloissakin toimintaympäristössä.

Hallintosääntö päivitettiin tilikauden 2017 alussa ja se astui valtuuston hyväksymänä voimaan 8.2.2017. Muutoksella päivitettiin hallintosääntö uuden kuntalain mukaiseksi. Hallintosääntöön sisällytettiin ennen erillisinä olleet tarkastussääntö ja valtuuston työjärjestys.

Vuoden 2017 aikana uudistettiin kuntastrategia, jolla määriteltiin kunnan pitkän aikavälin tavoitteet vuoteen 2030 asti. Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden strategian kokouksessaan 12.12.2017.

Vuoden 2018 aikana päivitetään vuodelta 2010 olevat sisäisen valvonnan ohjeet ja riskienhallinnan perusteet sekä vuodelta 2012 peräisin oleva konserniohje ja omistajaohjauksen periaatteet.

Konsernivalvonta

Konserniyhtiöiden hallitukseen ja yhtiökokouksiin kunnan edustajat on jäsenet valittu pääsääntöisesti kunnanhallituksen jäsenten, valtuuston puheenjohtajien, kunnanvaltuuston tai johtavien viranhaltijoiden keskuudesta.

Tytäryhtiöiden osalta konsernivalvontaa tapahtuu myös tilintarkastuksen myötä. Tytäryhteisöissä tilintarkastuksen suorittaa kunnan tilintarkastaja. Hausjärven Vammaissäätiön toiminta siirtyi 1.1.2017 alkaen Hausjärven kunnalle ja säätiö oli valinnut oman tilintarkastajan tilikaudelle 2017.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Tiedossa ei ole poikkeamia kunnan säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisessa.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Tavoitteet on asetettu talousarviossa ja ne on laadittu hallintokuntien toimesta. Talousarvion tulo- ja menojako vastaa organisaatorakennetta ja jokaiselle määrärahalle voidaan osoittaa siitä vastaava toimielin tai tilivelvollinen viranhaltija.

Kunnanhallitus ja lautakunnat määräävät kukin toimialallaan vuosittain laskujen hyväksyjät. Kunnanhallitukselle raportoidaan toiminnasta ja taloudesta säännöllisesti. Raportit on saatettu myös

Tilinpäätös 2017

---

kunnanvaltuustolle tiedoksi. Vuonna 2017 tehtiin yksi osavuosikatsaus ensimmäisestä puolesta vuodesta.

Toimintojen tuloksellisuuden tavoitteiden asettaminen huomioi strategiset päämäärät, keskeiset menestystekijät, mittarit ja tavoitetasot:

- taloudesta ja vetovoimasta
- henkilöstöstä ja henkilöstön uudistumisesta
- asiakkaasta ja kuntalaisesta sekä
- palveluiden järjestämisestä ja tuotantotavoista.

Tuloarvioiden ja määrärahojen käytön osalta on harjoitettu säännöllistä raportointia. Kunnanhallitukselle on esitetty rahamääräiset toteutumat verotulokertymiseen vähintään joka toinen kuukausi. Toimialat seuraavat talousarvion toteutumista raporteista kuukausittain.

Riskienhallinnan järjestäminen

Henkilöstökoulutuksella on pyritty varmistamaan osaamisen riittävyys ja pyritty vähentämään avainhenkilöriskien syntymistä.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun kannalta keskeisiä henkilöitä osallistuu vuosittain varautumiskoulutuksiin ja maanpuolustuskursseille.

Kunnan vakuutusturva on kilpailutettu vuonna 2013. Tällöin analysoitiin kunnan riskejä erilaisissa toiminnoissa ja vakuutusturva mitoitettiin riskien mukaisesti. Lisäksi riskienhallintaa vahvistettiin siten, että kunta ryhtyi käyttämään vakuutusmeklarin palveluja. Silti voidaan sanoa, että riskienhallinnan järjestäminen ei ole perustunut kaikilta osin riittävän ajantasaisiin, kattaviin ja järjestelmällisiin menettelyihin. Riskienhallinnan järjestämistä arvioidaan uudelleen vuoden 2018 aikana.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Käyttöomaisuus- ja irtaimistokirjanpidon ylläpito ja tarkistaminen on suoritettu sisäisen valvonnan ohjeen mukaisesti. Kunnan tiedossa ei ole, että omaisuuden hankinnassa tai käyttöarvossa olisi toteutunut menetyksiä, arvon alennuksia tai että olisi jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Tilinpäätös sisältää tilikaudella kirjatun 95 964 euron myyntitappion Ryttylän Kylätalo Oy:n osakkeiden myynnistä. Tilinpäätökseen ei ole vielä kirjattu Ryttylän koulun purkamisen yhteydessä tapahtuvaa arvonalennusta. Vuoden 2018 aikana rakennusten tasearvosta kirjataan lisäpoistona Ryttylän koulun aiemmista saneerauksista jäljellä olevat arvot yhteensä 218 060 euroa.

Sopimustoiminta

Tilinpäätöshetkellä ei ole tiedossa sopimusriitoja. Kunnan tiedossa ei ole muita sellaisia sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seuraamuksia, joista aiheutuisi taloudellista vahinkoa.

Tilinpäätös 2017

3 Kokonaistalouden tarkastelu

3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen – tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tuloslaskelma sisältää vain ulkoiset kulut ja tuotot. Tilinpäätös sisältää Hausjärven kunnan lisäksi taseyksikkönä käsitellyn Hausjärven vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen. Kokonaisuutena tilinpäätös on 881 537 euroa ylijäämäinen. Vesihuoltolaitoksen tulos on 31 532,33 euroa ylijäämäinen.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

(ilman sisäisiä eriä)

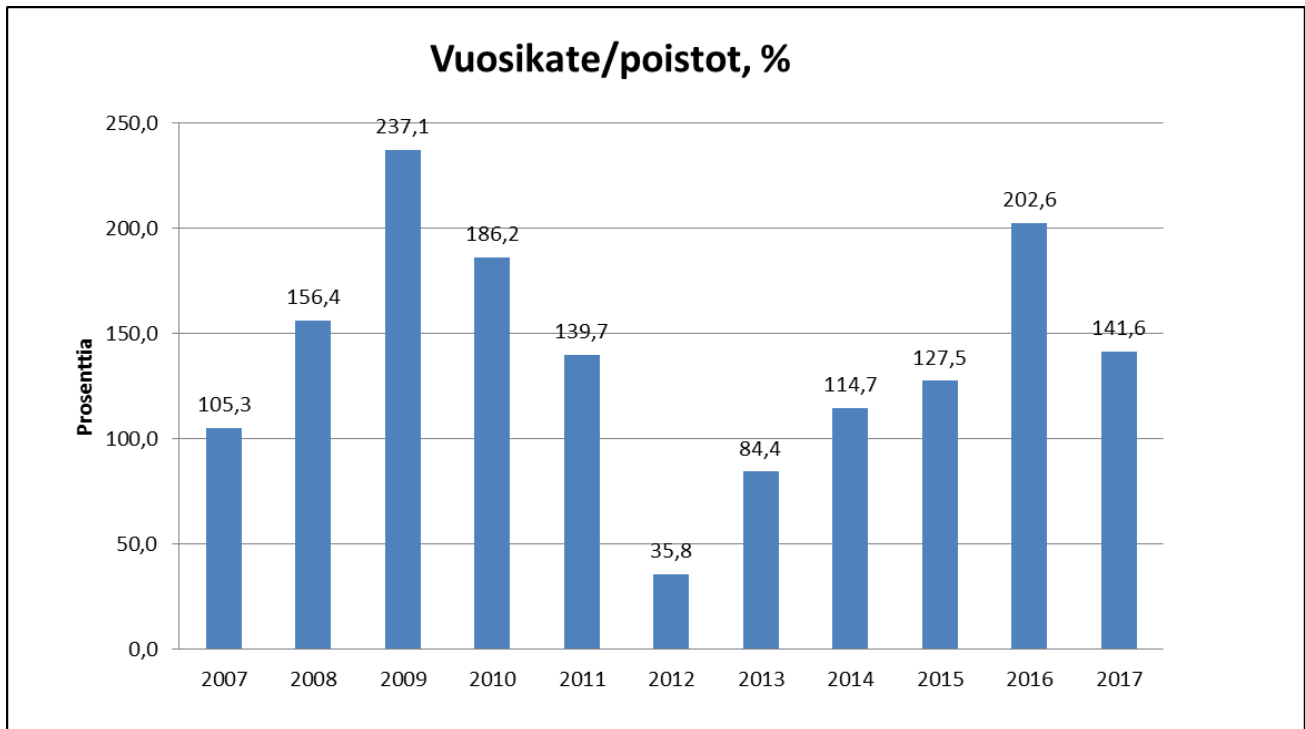
	2017	Muutos, €	Muutos, %	2016	Muutos, %	2015
Toimintatuotot	6 595 854	150 713	2,3 %	6 445 141	1,3 %	6 365 380
Valmistus omaan käyttöön	34 545	-10 544	-23,4 %	45 089	37,2 %	32 854
Toimintakulut	-49 033 914	-1 243 729	2,6 %	-47 790 185	0,4 %	-47 577 106
Toimintakate	-42 403 516	-1 103 561	2,7 %	-41 299 955	0,3 %	-41 178 872
Verotulot	32 232 393	-201 090	-0,6 %	32 433 483	0,8 %	32 179 061
Valtionosuudet	13 574 662	110 653	0,8 %	13 464 009	7,4 %	12 541 806
Rahoitustuotot ja -kulut	-405 349	-11 477	2,9 %	-393 872	-21,0 %	-498 676
Vuosikate	2 998 191	-1 205 474	-28,7 %	4 203 665	38,1 %	3 043 319
Poistot ja arvonalentumiset	-2 116 654	-41 504	2,0 %	-2 075 149	-13,0 %	-2 386 530
Tilikauden tulos	881 538	-1 246 979	-58,6 %	2 128 516	224,1 %	656 789
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	881 538	-1 246 979	-58,6 %	2 128 516	224,1 %	656 789

Tuloslaskelman tunnusluvut

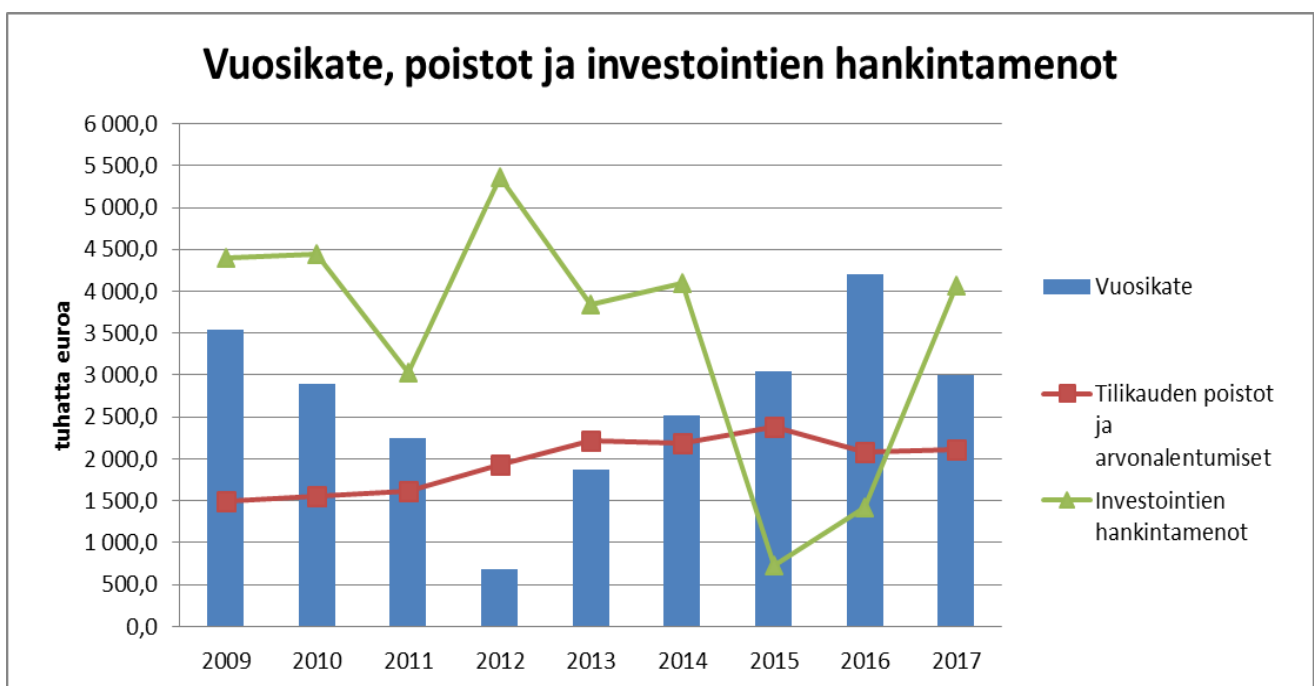
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2017	2016	2015	2014
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	13,5	13,5	13,4	12,6
Vuosikate/poistot %	141,6	202,6	127,5	114,7
Vuosikate, €/ asukas	352,4	486,6	348,8	285,4
Asukasmäärä	8 507	8 638	8 726	8 822

Tilinpäätös 2017

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja lainanlyhennyksiin tai sijoitukseen. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, on kunnan tulorahoitus riittävä ja sillä pystytään kattamaan vähintään vuosittaiset korvausinvestoinnit.

Viimeisen 10 vuoden aikana Hausjärven kunnan vuosikate/poistot -tunnusluku on ollut yli 100, kahta vuotta lukuunottamatta. Muina vuosina vuosikate on ylittänyt vuosittaiset poistot ja arvonalentumiset. Vuosina 2015 ja 2016 investointien määrä oli edellisvuosia pienempi ja vuosikate riitti sekä poistoihin että uusinvestointeihin.

Tilinpäätös 2017

3.2 Toiminnan rahoitus – rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

RAHOITUSLASKELMA

	2017 €	2016 €
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 998 191,01	4 203 665,41
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-798 689,58	-717 097,52
<i>*TOIMINNAN RAHAVIRTA</i>	2 199 501,43	3 486 567,89
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 074 825,20	-1 412 616,15
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	709 094,47	147 300,45
<i>*INVESTOINTIEN RAHAVIRTA</i>	-3 365 730,73	-1 265 315,70
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 166 229,30	2 221 252,19
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	13 600,00	13 600,00
<i>*ANTOLAINOJEN MUUTOKSET</i>	13 600,00	13 600,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 500 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 232 146,00	-5 707 146,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-800 000,00	800 000,00
<i>*LAINAKANNAN MUUTOKSET</i>	-532 146,00	-4 907 146,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-21 943,07	63 312,41
Vaihto-omaisuuden muutos	2 610,57	13 432,68
Saamisten muutos	353 554,07	-408 063,74
Korottomien velkojen muutos	137 735,45	-59 414,73
<i>*MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET</i>	471 957,02	-390 733,38
Rahoituksen rahavirta	-46 588,98	-5 284 279,38
Rahavarat 31.12.	2 103 353,69	3 316 171,97
Rahavarat 1.1.	3 316 171,97	6 379 199,16
Rahavarojen muutos	-1 212 818,28	-3 063 027,19

Tilinpäätös 2017

Rahoituslaskelman tunnusluvut

	2017	2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	1 292 300	-1 942 671
Investointien tulorahoitus, %	73,6	297,6
Lainanhoitokate	0,6	0,7
Kassasta maksut / vuosi, 1.000 €	58 727	55 272
Kassan riittävyys, päivää	13,1	21,9
Asukasmäärä	8 507	8 638

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymää seurataan 5 vuoden ajanjaksoissa.

Rahoituslaskelman välitulokset Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, % = $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

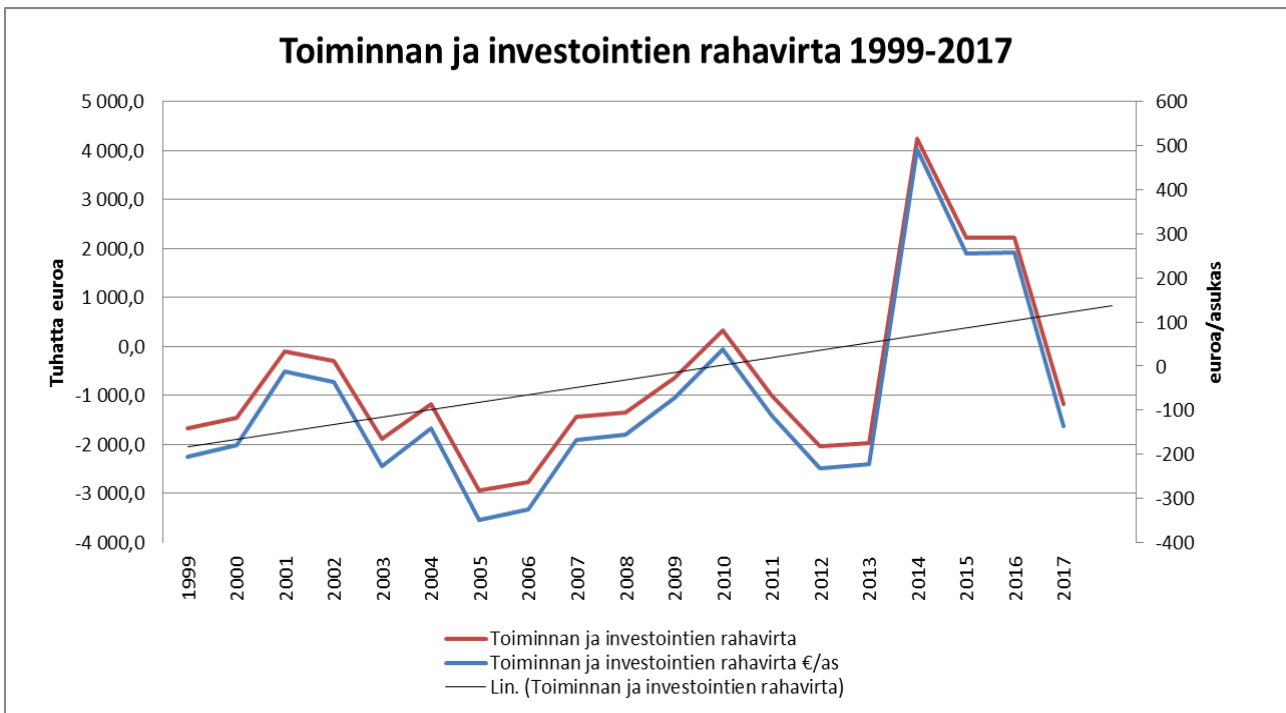
Kassan riittävyys = $365 \times \text{rahavarat 31.12.} / \text{kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku kuvaa kunnan maksuvalmiutta ja se ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

Tilinpäätös 2017

Kunnassa, jossa talous on tasapainossa, toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saa muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Hausjärven kunnan investointien vähentyminen 2015 – 2016 käänsi toiminnan ja investointien rahavirran positiiviseksi. Tilikauden 2017 jälkeen tunnusluku kääntyi 5 vuoden ajanjaksolla laskettuna positiiviseksi ja oli 1 292 300 euroa.

Pääomamenojen tulorahoitusprosentti pienentyy investointimenojen kasvaessa ja vuosikatteen pienentyessä. Tunnusluku pienentyi edellisvuodesta. Vuosikatteen määrä oli 32,3 % investointimenojen ja lainanhennysten yhteissummasta.

Lainanhoitokate katsotaan hyväksi, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttäväksi kun tunnusluku on 1-2 ja heikoksi kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Vuonna 2017 lainanhoitokate oli 0,6. Tämä tarkoittaa, että vieraan pääoman hoitoon joudutaan ottamaan jatkossakin lisälainaa.

Tilikauden aikana on maksettu investointeja sekä lainoja suunnitelman mukaisesti, uutta lainaa on nostettu tätä vähemmän ja rahavarat ovat vähentyneet. Tämä näkyy kassan riittävyys –tunnusluvun alenemisena. Kuntaliiton suosituksen mukaan tavoitearvona voidaan pitää 14-30 päivän kassan riittävyyttä. Hausjärven tunnusluku tipahti tilinpäätöshetkellä 13,1 päivään. Pääsääntöisesti maksuvalmiutta ylläpidetään kuntaliiton suositusten mukaisena.

Tilinpäätös 2017

3.3 Tase ja sen tunnusluvut

Taseen tarkoitus on kuvata kunnan taloudellista asemaa tilinpäätöshetkellä. Hausjärven kunnan tase sisältää kunnan ja sen taseyksikkönä toimivan vesihuoltolaitoksen taseen.

VASTAAVAA	2017 euroa	2016 euroa
PYSYVÄT VASTAAVAT	45 915 155,19	44 303 552,98
Aineettomat hyödykkeet	2 152 560,87	2 148 641,52
Aineettomat oikeudet	5 507,94	16 774,75
Muut pitkävaik. menot	2 147 052,93	2 131 866,77
Aineelliset hyödykkeet	35 149 813,89	33 235 319,19
Maa- ja vesialueet	6 413 916,77	6 203 674,41
Rakennukset	18 052 775,37	18 613 412,67
Kiinteät rak. ja laitteet	10 049 938,79	7 929 698,81
Koneet ja kalusto	509 095,06	488 533,30
Ennakkomaksut ja keskener. hankin- nat	124 087,90	0,00
Sijoitukset	8 612 780,43	8 919 592,27
Muut osakkeet ja osuudet	8 485 380,43	8 778 592,27
Muut lainasaamiset	122 400,00	136 000,00
Muut saamiset	5 000,00	5 000,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	32 957,11	32 915,13
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahast. er.katteet	32 957,11	32 915,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 298 846,06	4 867 828,98
Vaihto-omaisuus	99 222,27	101 832,84
Aineet ja tarvikkeet	99 222,27	101 832,84
Saamiset	1 096 270,10	1 449 824,17
Pitkäaikaiset saamiset	235 009,64	75 009,64
Lainasaamiset	190 000,00	30 000,00
Myyntisaamiset	0,00	0,00
Pitkäaikaiset muut saamiset	45 009,64	45 009,64
Lyhytaikaiset saamiset	861 260,46	1 374 814,53
Myyntisaamiset	477 370,59	997 943,99
Muut saamiset	168 806,18	106 007,19
Siirtosaamiset	215 083,69	270 863,35
Rahat ja pankkisaamiset	2 103 353,69	3 316 171,97
VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 246 958,36	49 204 297,09

Tilinpäätös 2017

VASTATTAVAA	2017 euroa	2016 euroa
OMA PÄÄOMA	20 660 744,85	19 779 207,35
Peruspääoma	14 523 831,54	14 523 831,54
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	5 255 375,81	3 126 859,70
Oikaisu edellisiin tilikausiin		
Tilikauden alijäämä	881 537,50	2 128 516,11
PAKOLLISET VARAUKSET	651 733,67	1 074 298,26
Muut pakolliset varaukset	651 733,67	1 074 298,26
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	108 165,62	130 066,71
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	43 795,20	43 721,73
Muut toimeksiantojen pääomat	64 370,42	86 344,98
VIERAS PÄÄOMA	27 826 314,22	28 220 724,77
Pitkäaikainen	18 506 660,10	18 276 972,00
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	18 506 660,10	18 276 972,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Lyhytaikainen	9 319 654,12	9 943 752,77
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	5 270 311,90	6 032 146,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	5 555,00	18 937,00
Ostovelat	1 652 255,95	1 566 428,81
Muut velat	285 721,36	300 494,09
Siirtovelat	2 105 809,91	2 025 746,87
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 246 958,36	49 204 297,09

Tilinpäätös 2017

Taseen tunnusluvut

	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	42,0	40,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	53,1	53,9
Velat ja vastuut % käyttötuloista	53,9	54,0
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	6 136,9	5 255,4
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	721,4	608,4
Lainakanta 31.12., 1.000 €	23 777,0	24 309,1
Lainakanta 31.12./asukas	2 794,99	2 814,21
Lainasaamiset, 1.000 €	122	136

¹ Omavaraisuusaste, % = $100 \times (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden minimimitavoitetasona voidaan 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta.

² Suhteellinen velkaantuneisuus = $100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / (\text{käyttötulot})$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

³ Velat ja vastuut % käyttötuloista = $100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / (\text{käyttötulot})$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun silloin, kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut.

⁴ Lainakanta 31.12. = vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

⁵ Lainasaamiset 31.12. = sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Taseen loppusumma pysyi edellisvuoden tasolla eikä sen rakenteessa tapahtunut olennaisia muutoksia. Tilikauden ylijäämäinen tulos tarkoittaa sitä, että oma pääoma suureni tältä osin.

Tilinpäätös 2017

Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku pienentyi vain hieman. Luku kuvaa kunnan kykyä selvitä omalla tulorahoituksella velan takaisinmaksusta. Tunnusluku on Hausjärven kunnalla 53,1 %. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Velat ja vastuut % käyttötuloista on uusi tunnusluku, joka ottaa huomioon myös leasing- tai vuokrasopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana kunnan taseessa. Hausjärvellä tunnuslukua kasvattaa Oitin koulun elokuussa 2017 käyttöön otettujen siirtotilojen tulevat vuokrat.

Kunnan lainakanta pienentyi 0,5 miljoonaa euroa ja oli tilikauden päättyessä 2 795 euroa asukasta kohden. Lainakanta asukasta kohden oli edelleen alle Manner-Suomen kuntien keskiarvon, mikä oli 2 921 euroa/asukas. Tulevina vuosina talousarviossa on varauduttu kasvaviin investointeihin ja samalla uusien talousarviolainojen nostamiseen.

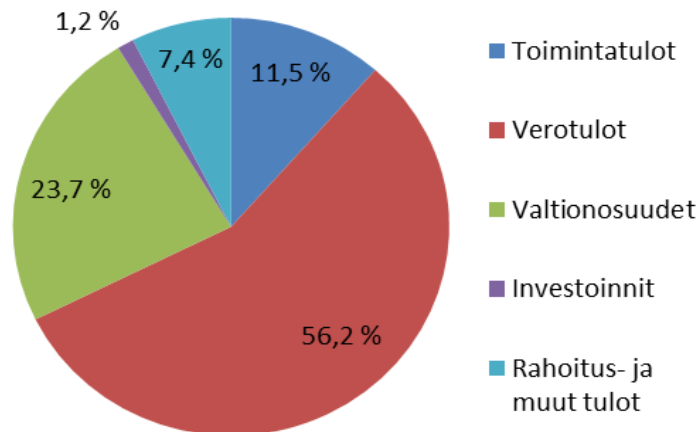
3.4 Ulkoiset kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja menojen laskelma on koottu vuoden 2017 tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja jossa taseyksikkö (vesihuoltolaitos) on yhdistetty rivi riviltä. Kokonaistulo- ja menokäsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön. Näin ollen tarkastelussa tuloihin luetaan myös lainanotto.

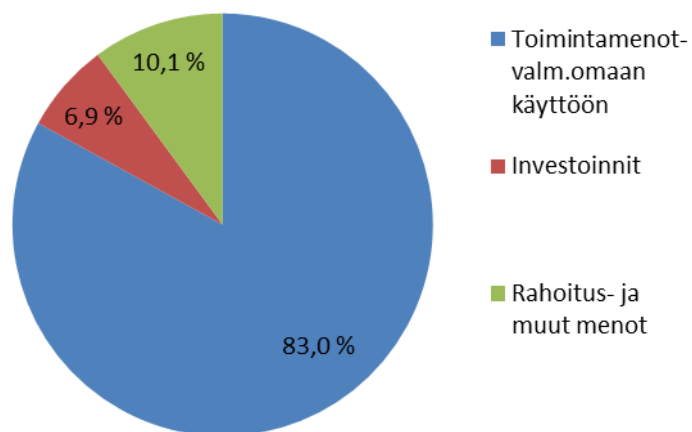
	2017		2017
TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
<i>Varsinainen toiminta</i>		<i>Varsinainen toiminta</i>	
Toimintatuotot	6 595,9	Toimintakulut	49 033,9
Verotulot	32 232,4	-Valmistus omaan käyttöön	-34,5
Valtionosuudet	13 574,7	Korkokulut	318,6
Korkotuotot	4,8	Muut rahoituskulut	102,3
Muut rahoitustuotot	10,8	Satunnaiset menot	0,0
Tulorahoituksen korjaukset		Tulorahoituksen korjaukset	
-Pysyv. vast. hyödykk. luov.voitot	-472,1	-Pakollisten varausten muutos	422,6
		-Pysyv. vast. hyödykk. luov.tappiot	-96,0
<i>Investoinnit</i>		<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointimeinonoihin	0,0	Investointimenot	4 074,8
-Pysyv. vast. hyödykk. luov.tulot	709,1		
<i>Rahoitustoiminta</i>		<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennykset	13,6	Antolainasaamisten lisäykset	0,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 500,0	Pitkäaik. lainojen vähennys	5 232,1
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	-800,0		
Kokonaistulot yhteensä	57 369,1	Kokonaismenot yhteensä	59 053,8

Tilinpäätös 2017

2017 Kokonaistulot

2017 Kokonaismenot

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

4 Kuntakonsernin toiminta ja talous

4.1 Konsernirakenne ja toiminnan ohjaus

Kuntalain 68 a §:n perusteella kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Hausjärven kunnan konsernitilinpäätös sisältää seuraavat yhteisöt:

	Yhdistely konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty, kpl	Ei yhdistelty, kpl
Tytäryhteisöt		
<i>Osakeyhtiöt</i>	1	0
<i>Säätiöt</i>	1	0
Osakkuusyhteisöt		
<i>Osakeyhtiöt</i>	1	0
Kuntayhtymät	4	0
Yhteensä	7	0

Osakeyhtiöt

Hausjärven Talon Oy   tytär
RHL-Data Oy   osakkuus

Säätiöt

Hausjärven Vammaissäätiö   tytär

Kuntayhtymät

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä
Eteva kuntayhtymä
Hämeen liitto -kuntayhtymä

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Hausjärvellä on laadittu omistajapolitiikka ja Hausjärvi -konsernin konserniohjeet, jotka on viimeksi päivitetty kunnanvaltuustossa 11.12.2012. Konserniohjeissa määritellään konserniohjauksen perusteet ja tavoitteet. Kunnanvaltuusto asettaa konsernin tavoitteet talousarviovalmistelun yhteydessä.

Kunnanvaltuusto

Kunnanvaltuusto on Hausjärvi -konsernin toiminnan ylin toimielin. Kunnanvaltuusto hyväksyy konsernijohtamista koskevat yleiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet.

Kunnanvaltuusto tarkistaa koko konsernin strategian vähintään kerran valtuustokaudessa ja asettaa strategiset vuositavoitteet vuosittain taloussuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Kunnanvaltuusto asettaa taloussuunnitelmassa tytäryhteisölle ja toiminnallisesti merkittävälle yhteisölle vuosittaiset tavoitteet.

Kunnanvaltuusto määrittelee omistajapolitiikan perusteet. Omistajapolitiikan tavoitteena on laadukkaiden ja kustannustehokkaiden palvelujen tuottaminen kuntalaisille.

Kunnanvaltuusto päättää pääomasijoituksista tytäryhteisöihin sekä myöntää tarvittavan takauksen pitkäaikaisen vieraan pääoman hankintaan. Kunnanvaltuusto valvoo kunkin tytäryhteisön toimintaa sen vuotuisen tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä liitetietojen kautta sekä pidättää itsellään oikeuden saada tarvittavia lisäselvityksiä niin harkitessaan.

Tarkastuslautakunta arvioi kunnanvaltuuston puolesta arviointikertomuksessaan tytäryhteisöjen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista.

Yhtiökokousedustajien ja toimielinten jäsenten valinnasta määrätään hallintosäännössä.

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus ohjaa Hausjärvi -konsernia. Hallitus vastaa Hausjärvi -konsernin toiminnan ja talouden koordinoinnista.

Kunnanhallitus seuraa ja valvoo tytäryhteisöjen toimintaa ja tekee toimenpide-ehdotuksia yhteisön hallitukselle tarvittavista toimenpiteistä. Kunnanhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kunnanvaltuustolle yhteisöjen toiminnasta ja taloudesta.

Yhtiökokousedustajien ja toimielinten jäsenten valinnasta määrätään hallintosäännössä.

Tilintarkastajia valittaessa on kiinnitettävä huomiota konsernia koskeviin tilintarkastuslain säännöksiin ja muutoinkin varmistettava valvonnan kattavuudesta.

Kunnanhallitus antaa tarvittaessa ohjeita edustajilleen tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa. Kunnanhallitus kuulee tarvittaessa tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajaa ja toimitusjohtajaa asiantuntijoina käsiteltäessä tytäryhteisön yhtiökokousasioita.

Kunnanhallitus antaa ohjeet yhteisön hallituksessa oleville kunnan edustajille merkittävistä toiminnallisista ja taloudellisista linjaratkaisuista. Kunnanhallitus seuraa ja valvoo yhteisöjen toimintaa ja tekee tarvittavat toimenpide-ehdotukset.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Lautakunnat

Lautakunnat toiminnan järjestämisestä vastaavina toimieliminä seuraavat toimialaansa kuuluvien tytäryhteisöjen toimintaa, puuttuvat epäkohtiin ja raportoivat tarvittaessa kunnanhallitukselle.

Tarkastuslautakunnalla on oikeus saada tietoja ja selvityksiä kunnan tytäryhteisöjen toiminnasta. Tarkastuslautakunta raportoi arviointikertomuksessaan tavoitteiden saavuttamisesta.

Kunnanjohtaja sekä hallinto- ja talouspäälikkö

Kunnanjohtaja vastaa Hausjärvi -konsernin strategisesta johtamisesta.

Kunnanjohtaja sekä hallinto- ja taloustalouspäälikkö seuraavat ja valvovat tytäryhteisöjen toimintaa kunnanhallituksen hyväksymän työnjaon mukaisesti. Yhteisöt ovat velvollisia antamaan seurannan edellyttämät tiedot. Kunnanjohtaja sekä hallinto- ja talouspäälikkö raportoivat seurannasta vuosittain kunnanhallitukselle päätetyn työnjaon mukaisesti ja tarvittaessa muulloinkin.

Kunnanjohtajalla sekä hallinto- ja talouspääliköllä on läsnäolo- ja puheoikeus valvomansa yhteisön hallituksessa hyväksytyyn työnjaon mukaisesti. Hallinto- ja talouspääliköllä on oikeus antaa tytäryhteisöille talousarvion seurantaan ja konsernitilinpäätöksen laadintaan liittyviä aikataulua koskevia sitovia ohjeita ja muita ohjeita.

Konsernin tytäryhteisö

Konsernin tytäryhteisön hallitus tai vastaava toimielin ja toimitusjohtaja vastaavat asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä siitä, että tytäryhteisössä toimitaan lainsäädännön ja konserniohjeiden mukaan.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

4.2 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Konsernista ovat poistuneet Kiinteistö Oy Ryttylän Kylätalo sekä osakkuusyhtiö Asunto Oy Hausjärven Pelikuja, joiden osakkeet myytiin tilikauden aikana.

Hausjärven Vammaissäätiön liiketoiminta (hoitokoti Jelppilä) siirtyi 1.1.2017 alkaen kunnan omaksi toiminnaksi. Kiinteistöt jäivät Hausjärven Vammaissäätiön omistukseen ja yhtiö jäi osaksi Hausjärvi –konsernia. Säätiön tarkoituksena on edistää vammaisten asumista ja muita palveluja Hausjärvellä.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä myi tilikauden aikana patologian ja kardiologian liiketoiminnan, joista kirjattiin Hausjärven konsernitilinpäätökseen Hausjärven omistusosuuden 4,76 % mukainen osuus myyntivoitosta, yhteensä 138 065,76 euroa.

Muita konsernia koskevia olennaisia tapahtumia ovat terveydenhuollon kuntayhtymien talouden tilanne ja kehitys:

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle kertyi vuodelta 2017 ylijäämää 6,42 miljoonaa euroa. Sairaanhoitopiirin alijäämän kattamishjelma on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Sairaanhoitopiirin taseessa on katettavaa alijäämää vielä 11,3 miljoonaa euroa (17,6 miljoonaa euroa vuonna 2016).

Riihimäen seudun terveystalouden kuntayhtymän tulos oli 1,56 milj. euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulos sisältää toimintavuodelta kertyneen ylijäämän 0,72 milj. euroa sekä jäsenkuntien kanssa sovitun alijäämän kattamishjelman mukaiset suoritukset, joita oli yhteensä 0,84 milj. euroa. Kuntayhtymän taseessa ollut 1,28 milj. euron alijäämä saatiin tilikaudella kokonaan katetuksi ja kertynyt ylijäämä tilikauden lopussa oli 0,28 milj. euroa.

Hausjärven kunnan osuus Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kertyneestä alijäämästä on esitetty taseen pakollisissa varauksissa.

4.3 Arvio konsernin todennäköisestä kehityksestä

Tulevat päätökset sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksessa vaikuttavat siihen, miten kuntakonserniin kuuluvien kuntayhtymien omistus järjestetään ja miten ne pystyvät vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin palvelujen kysynnän ja toiminnan resurssien osalta. Kuntayhtymien suunnitelmat alijäämien kattamiseksi ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti. Alijäämät tulevat kokonaisuudessaan katetuiksi vuoden 2019 loppuun mennessä.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

4.4 Konserniyhteisöille ja muille tärkeille yhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Tarkastelussa on mukana myös muita kuin konserniin yhdisteltyjä yhteisöjä (ks. konsernin rakenne edellä). Kunta asettaa tavoitteita myös yhteisöille, joissa kunnalla on omistusta ja jotka suorittavat kunnan kannalta tärkeää palvelutehtävää.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Ensikäynnille pääsyn odotusaika	Odotusaika ensikäynnille enintään 3 kk.	Kaikkien erikoisalojen ensikäynneistä alle 90 päivän odotusaika toteutui 92,2 % tapauksista. Ensikäynnin odotusajan mediaani 31.12.2017 oli 31 päivää.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Leikkausjonon pituus	Leikkausta odottavien potilaiden määrän pitäminen valvontaviranomaisen hyväksymissä rajoissa.	Leikkaushoitoa odottavien mediaani odotusaika 31.12.2017 oli 53 päivää.
Talouden tasapainon säilyminen	Talousarvion toteutuminen	Sairaanhoitopiirin tulos on talousarvion mukainen ilman lisälaskutusta kunnilta. Alijäämän kattaminen etenee vähintään suunnitellun mukaisesti.	Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin tilinpäätös vuodelta 2017 oli 6 421 794,46 euroa ylijäämäinen. Sairaanhoitopiirin alijäämän kattamisohjelma on toteutunut suunnitelman mukaisesti.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä

Strateginen vuosita- voite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Kansan-sairauksien ennaltaehkäisy. Hammassairauksien ehkäisy.	Pitkäaikaissairaiden hoito ja sairauksien ennaltaehkäisy perustuu moniammatilli- sesti laadittuihin tavoit- teellisiin ja yksilöllisiin hoi- tosuunnitelmiin. Potilaiden aktiivisuus oman hoitonsa suunnittelussa ja toteutuksessa lisääntyvät.	Hoitosuunnitelmat toteutuvat pitkäai- kaissairaiden hoidossa yhteistyössä potilaan kanssa. Lääkäri- hoitaja työpa- rimallia kehitettiin ja paljon palveluita käyttävälle sekä kansansairauksia sai- rastaville nimettiin omahoitaja ja oma- lääkäri -työpari , jotka vastaavat poti- laan hoidosta ja seurannasta. Hausjär- ven sairaanhoitajan vastaanotolla oli mahdollisuus konsultoida lääkäriä pu- helimitse vastaanoton aikana. Etälää- käri- palvelukokeilu lopetettiin, koska sillä ei saavutettu odotettua hyötyä.
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Mielen-terveys- ja päihdepalvelujen ko- konaisuuden toimi- vuus.	Mielenterveys- ja päih- deyksikkö (MPY) kehittää uusia toimintatapoja, pal- veluiden oikea-aikainen saatavuus.	Mielenterveys- ja päihdeyksikkö kehitti yhteistyössä erikoissairaanhoidon psy- kiatrisen poliklinikan kanssa huhtikuus- sa 2017 toimintansa aloittaneen mie- lenterveys- ja päihdepalveluiden arvi- ointiyksikkö Ketterän, jonne asiakas pääsee ensiarvioon kolmen päivän ku- luessa yhteydenotosta. Hausjärvelle toiminta laajenee vuoden 2018 aikana.
Talouden tasapainon säilyminen	Talousarvion toteu- tuminen	Kuntayhtymän tulos on talousarvion mukainen ja alijäämän kattaminen ete- nee vähintään suunnitellun mukaisesti.	Kuntayhtymän talous on tasapainossa. Alijäämä saatiin kokonaisuudessaan katettua vuoden 2017 aikana, minkä johdosta kunnan tulokseen kirjattiin ylimääräinen 55 tuhannen euron tu- loutus pakollisista varauksista.
Kuntalaisten tarvitse- man perusterveyden- huollon järjestäminen	Riittävien ja laaduk- kaiden palvelujen tur- vaaminen.	Potilas saa tarvitessaan arkisin välittömän yhteyden terveyskeskukseen. Hoita- javastaanotolle pääsee ei- kiireellisissä asioissa 3 vrk:n kuluessa ja lääkäri- vastaanotolle 2vk:n kules- sa yhteydenotosta.	Potilas sai yhteyden terveyskeskukseen puhelimitse samana päivänä. Haus- järvellä tavoitettavuus oli 99%. Sai- raanhoitajan vastaanotolle ei- kiireellisissä asioissa pääsi keskimäärin noin 10 pv:ssä. Lääkärivastaanotolle saatavuus oli 24 päivää.
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Kotisairaalan palvelujen ke- hittäminen. Osasto- hoidon painottuminen lyhytaikaishoitoon.	Kotisairaaloiminnan laa- jentaminen, hausjärveläis- ten käyttäjien osuus. Osastohoidon lyhytaikais- hoitopäivien määrä kasvaa.	Kotisairaalan käyntimäärät lisääntyivät vuoden 2016 vastaavaan verrattuna lähes 39 % (3700 käyntiä vs. 2670 käyntiä). Hausjärveläisten osuus laski vuodesta 2016, ollen 12,8 % (vuonna 2016 23,8 %). Hausjärveläiset kuiten- kin pääsivät Kotisairaalan potilaiksi sitä tarvitessaan. Lyhytaikaishoitopäivien osuus lisääntyi vuonna 2017, lyhytai- kaishoitopäivien osuus oli 96,5 % (vrt. vuonna 2016 se oli 92,6 %).

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Hausjärven Talo Oy

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Kunnan elinkeino-ohjelmaa tukeva toiminta	Omistajan määrään toiminnaan toteutus päätösten mukaisesti	Yritysten toimitilatarpeisiin vastaaminen oman toiminnan tai ohjaavan toiminnan kautta	Yhtiöllä ei ole ollut tarvetta rakentaa toimitiloja tilikauden aikana. Tilikauden aikana suunniteltiin toiminnan aktivointia tulevalle tilikaudelle.

Hyria koulutus Oy

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2017
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Hausjärveläiset opiskelijat Hyriassa	Nuorten ja aikuisten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien määrä pysyy vuoden 2016 tasolla tai lisääntyy.	Kaikkien tutkintoon tähtäävien tutkintojen osalta tavoite on toteutunut. Perustutkinnot 2017 /85 opiskelijaa (2016/ 67 opiskelijaa); Ammattitutkinnot 2017/21 opiskelijaa (2016/25 opiskelijaa); Erikoisammattitutkinnot 2017/13 opiskelijaa (2016/8 opiskelijaa);Ei-tutkintotavoitteiset opiskelijat 2017/77 opiskelijaa (2016/111 opiskelijaa)Yhteensä 2017 / 196 opiskelijaa (2016 /211 opiskelijaa)
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Negatiivisen keskeyttämisen määrä (%)	Negatiivinen keskeyttäminen pysyy vuoden 2016 tasolla tai alenee	Tavoite on toteutunut. Vuonna 2017 negatiivinen keskeyttäminen laski ollen 2,6 % (vuonna 2016 4 %).

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Hyvinkään-Riihimäen Seudun Ammattikoulutussäätiö (HRAKS)

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	Työpajatoiminta: asiakkaiden siirtyminen työhön tai koulutukseen	1. Peruskoulun päättäneet sekä lukion tai ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret saadaan ohjattua työhön tai koulutukseen. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä. Yhteistyö kunnan koulu-, nuoriso- ja perusturvatoimen kanssa toimii saumattomasti. 2. Työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointia kehitetään.	1. Tavoite toteutunut osittain. Nuorten työpajan käyttöaste oli 94 % ja tavoitteena olleet toimintapäivät alittuivat 106 pv. Osittain tämä johdettiin asiakkaille tehdyistä kuntoututtavan työtoiminnan sopimuksista, jolloin toimintapäiviä voi olla 3-4 tavoitteena arvioidun 5 pv sijaan. Yhteistyö kunnan toimijoiden kanssa sujui saumattomasti. 2. Tavoite on toteutunut. Työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointia kehitetään mm. seuraamalla edellisenä vuonna pajatoiminnan päättäneiden nuorten sijoitustietoja.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Työpajatoiminta: asiakkaiden siirtyminen työhön tai koulutukseen	1. Aikuisten työpajalta vähintään 50 % asiakkaista siirtyy työelämään tai koulutukseen. Työpajan kapasiteetti on täydessä käytössä. Yhteistyö kunnan perusturvatoimen kanssa toimii saumattomasti. 2. Työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointia kehitetään.	1. Tavoite saavutettiin: 13/17 asiakkaasta siirtyi joko työhön tai työkokeiluun. Aikuisten työpajan käyttöaste oli 96 %. Yhteistyö perusturvatoimen kanssa sujui saumattomasti. 2. Tavoite on toteutunut. Työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointia kehitetään asiakaspalautteiden avulla: esiin nostetaan kehitettävät asiat (työelämävalmiuksien parantaminen ja suunnitelmien tavoitteiden konkretisoiminen) sekä 2 krt vuodessa pereturvan kanssa käytävien arviointitapaamisten avulla.

YritysVoimala Oy

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Yritysten tarvitsemien perusneuvontapalvelujen tuottaminen	Neuvontapalveluja saaneiden asiakkaiden lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä vähintään 550 / vuosi, joista hausjärveläisiä noin 10 %.	Asiakkaiden lukumäärätavoite on toteutunut ollen 831. Hausjärveläisiä asiakkaista oli 66, eli 8 %. Tavoite ei tältä osin toteutunut.
Yritysten tarvitsemien perusneuvontapalvelujen tuottaminen	Asiakastytyväisyys	Asiakastytyväisyyskyselyn mukainen tulos on yli 8,0.	Asiakastytyväisyystapahtumissa tehtyjen kyselyjen mukaan asiakastytyväisyys on 4.3 asteikolla 1-5

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

RHL-Data Oy

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	ICT-kokonaisarkkitehtuurin kuvaamisen edellyttämät perustiedot tietovarannoista ja tietojärjestelmistä kootaan ja esitetään kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla ja käsitellään kunnan kanssa.	Kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla seudullisesti kootut perustiedot esitetään kokonaisarkkitehtuurin edellyttämällä tavalla (ta-pauskohtaisesti) tietojärjestelmien ja ICT-infrastruktuurin kehittämisen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.	Tavoite toteutunut. Keskeisten järjestelmien perustiedot on koottu seudullista yhteistyötä varten ja täydennetty yksityiskohdilla mm. kuntarakenne- ja SOTE-rakenneselvitysten yhteydessä. Tietoja ylläpidetään. Tietoja käytetään ja täydennetään uusien järjestelmien hankinnan yhteydessä, jotta varmistetaan kokonaisarkkitehtuurin edellyttämä mahdollisimman laaja järjestelmäintegraatio. Kokonaisarkkitehtuurin mukainen tulos edellyttää vielä järjestelmätiedon yhdistämistä toimintaprosessikuvauksiin kunnan ja RHL-Datan yhteistyönä.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	ICT-ratkaisujen käytettävyys, toimintavarmuus ja seudullisuus	ICT-ratkaisujen valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota käytettävyyteen ja toimintavarmuuteen sekä ylläpitoon ja siihen, että ratkaisu tukee joustavasti palvelurakenteen ja mahdollisen kuntarakenteen muuttumista.	Tavoite toteutunut. Hankintaprosessin alkaessa selvitetään seudun kunnallishallinnon toimijoiden tarpeet ja halukkuus yhteiseen ratkaisuun tai yhteiseen hankintaan. Tarjouspyynnön vaatimusmäärittelyssä esitetään yksityiskohdat käytettävyydelle ja toimintavarmuudelle ja otetaan huomioon mahdollinen käytön laajeneminen seudulliseksi, ellei se sitä jo lähtötilanteessa ole. Sopimukseen kirjataan mahdollisuus siirtää sopimus uuden toimijan käyttöön, jos palvelu- tai kuntarakenteen muuttuminen sitä edellyttää.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Yhtiön ja kunnan väliset seurantalaverit	Jokaisella palvelualueella (henkilöstöhallinto-, taloushallinto- sekä tietohallinto- ja ICT-palvelut) pidetään useita seurantalavereja vuoden aikana. Palavereissa käsitellään palveluiden laatua, virheiden ennaltaehkäisyä, prosessien kehittämistä ja yhtiön ja kunnan välisen työnjaon kehittämistä.	Tavoite toteutunut. RHL-Data Oy:n omistajien välisessä osakassopimuksessa määrätään kahdesta toiminnan kehittämistä ohjaavasta neuvottelukunnasta, tietohallinnon neuvottelukunnasta ja talous- ja henkilöstöhallinnon neuvottelukunnasta. Ensin mainittu kokoontui vuonna 2017 neljä ja jälkimmäinen neljä kertaa. Lisäksi pidettiin useita asiakaskohtaisia palvelualueiden seurantalavereita.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Palvelujen tuotteistaminen ja kustannuslaskenta	Yhtiö tuotteistaa omat palvelunsa hinnoittelun yksinkertaistamiseksi, vertailuhintojen saamiseksi ja joustavuuden lisäämiseksi.	Tavoite on toteutunut osittain. Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluille on määritelty suoritteet vuoden 2015 aikana ja ensimmäinen budjetointi on tehty suoritepohjaisena vuodelle 2016. ICT-palveluiden osalta on koottu vuoden 2016 aikana yksityiskohtainen tieto kaikista palvelupyynnöistä ja toimeksiannoista. Tietohallinnon neuvottelukunnan ohjauksessa pyritään kootun aineiston pohjalta määrittelemään hinnoiteltavat suoritteet myös ICT-toiminnalle. ICT-toiminta osalta työ on kesken, koska vastaavassa ympäristössä tehtyä tuotteistusta ei ole käytettävissä vertailutiedon saamiseksi. ICT-toiminnan kustannustehokkuuden seuranta tehdään mm. vertaamalla toimintaympäristön laajentumista ja tehtävien määrän muutosta aiheutuneisiin kokonaiskustannuksiin.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti	Huomioidaan maakunta- ja sote-uudistuksen tuomat muutokset palvelurakenteessa.	Suunnitelma palvelurakenteen mahdollisista sopeuttamistarpeista.	Talous- ja henkilöstöhallintopalveluissa on pohdittu sote-uudistuksen vaikutuksia suoritemäärien laskuun ja sen vaikutusta resurssien sopeuttamiseen pienentyviin suoritemääriin. Arviota suoritemäärien pienentymisestä on tehty. Mahdolliset henkilövähennykset voitaisiin tehdä osittain eläkejärjestelyin. ICT-palvelutarpeen muutos sote-rakenteiden muuttuessa on pienempi kuin muutos talous- ja henkilöstöhallinnossa. Sote-toimialaa koskevat tietojärjestelmäsopimukset perustuvat pääosin joko suoritemääriin tai käyttäjämääriin, jolloin vähennys edellä mainituissa vähentää vastaavasti kustannuksia.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

4.5 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

TULOSLASKELMA	2017	2016
Toimintatuotot	22 885 881,92	22 651 521,61
Toimintakulut	-64 775 262,96	-63 211 528,37
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	2 107,70	2 147,89
TOIMINTAKATE	-41 887 273,34	-40 557 858,87
Verotulot	32 232 393,36	32 433 482,94
Valtionosuudet	13 585 332,09	13 475 575,05
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	10 800,16	11 331,77
Muut rahoitustuotot	55 473,43	38 049,00
Korkokulut	-337 305,65	-431 029,13
Muut rahoituskulut	-104 312,37	-5 942,64
Rahoitustuotot ja -kulut	-375 344,43	-387 591,00
VUOSIKATE	3 555 107,68	4 963 608,12
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 774 471,27	-2 776 530,41
Arvonalentumiset		-4 799,52
Poistot ja arvonalentumiset	-2 774 471,27	-2 781 329,93
Satunnaiset erät	138 065,76	177,80
TILIKAUDEN TULOS	918 702,17	2 182 455,99
Tilinpäätössiirrot	1 662,39	26 132,92
Tilikauden verot	-11 382,20	-6 365,22
Laskennalliset verot		
Vähemmistöosuus	4 304,96	-6 251,81
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	913 287,33	2 195 971,88

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2017	2016
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	35,3	35,8
Vuosikate/poistot %	128,1	178,5
Vuosikate, €/ asukas	418	575
Asukasmäärä	8 507	8 638

Tilinpäätös 2017**Kuntakonserni**

Kuntakonsernin tilikauden ylijäämä on 31 750 euroa kunnan tilikauden ylijäämää suurempi. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän tilikauden positiiviset tulokset on huomioitu jo Hausjärven kunnan tilinpäätöksessä pakollisten varausten ja palveluiden oston vähennyksenä. Täten ne eivät ole lisäämässä enää konsernin tulosta konsernitilinpäätöksessä verrattuna kunnan omaan tilinpäätökseen.

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	3 555 107,68	4 963 608,13
Satunnaiset erät	138 065,76	177,80
Tilikauden verot	-11 382,20	-6 365,22
Tulorahoituksen korjauserät	-23 414,55	-109 188,24
	3 658 376,69	4 848 232,47
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 034 636,69	-2 120 538,68
Rahoitusosuudet investointimenoihin	96 371,47	118 488,81
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	865 028,30	241 088,84
	-4 073 236,92	-1 760 961,03
Toiminnan ja investointien rahavirta	-414 860,23	3 087 271,44
Rahoituksen rahavirta		
-		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-82,67
Antolainasaamisten vähennykset	21 679,88	17 260,17
	21 679,88	17 177,50
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen muutos		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 171 663,55	477 780,15
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 829 710,26	-6 260 645,54
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-800 000,00	597 432,74
	-800 000,00	597 432,74
	-458 046,71	-5 185 432,65
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muutokset vähemmistön osuudessa	0,00	0,00
	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-21 490,91	64 742,08
Vaihto-omaisuuden muutos	23 471,87	16 653,14
Saamisten muutos	188 074,39	-479 745,60
Korottomien velkojen muutos	142 677,29	-181 706,37
	332 732,64	-580 056,75
Rahoituksen rahavirta	-103 634,19	-5 748 311,90
Rahoituksen rahavirta	-103 634,19	-5 748 311,90
Rahavarojen muutos	-518 494,42	-2 661 040,46

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
	2017	2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	1 649 868	-2 912 267
Investointien tulorahoitus, %	72	248
Lainanhoitokate	1	1
Kassasta maksut / vuosi, 1.000 €	76 081	72 030
Kassan riittävyys, päivää	19	23

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Konsernin tase ja sen tunnusluvut

TASE	2017	2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	207 146,31	161 965,00
Muut pitkävaikutteiset menot	2 159 759,47	2 141 421,39
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet		338,22
Aineettomat hyödykkeet	2 366 905,78	2 303 724,61
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 574 764,59	6 397 422,69
Rakennukset	24 527 374,30	25 538 578,65
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 114 006,03	7 979 508,68
Koneet ja kalusto	1 095 198,66	1 070 890,56
Muut aineelliset hyödykkeet	800,29	800,29
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	381 491,92	328 837,87
Aineelliset hyödykkeet	42 693 635,79	41 316 038,74
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	389 122,81	464 065,60
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	3 413 608,22	3 215 034,78
Muut lainasaamiset	159 002,35	176 262,51
Muut saamiset	9 040,39	13 460,14
Sijoitukset	3 970 773,76	3 868 823,00
PYSYVÄT VASTAAVAT	49 031 315,33	47 488 586,35
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	26 672,06	21 780,35
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	32 957,11	32 915,13
Muut toimeksiantojen varat	6 661,60	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	66 290,77	54 695,48
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	200 396,62	224 034,13
Muu vaihto-omaisuus	1 208,24	1 042,60
Vaihto-omaisuus	201 604,86	225 076,73

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	190 000,00	30 000,00
Myyntisaamiset muilta		
Myyntisaamiset		
Muut saamiset	143 760,98	60 273,81
Pitkäaikaiset saamiset	333 760,98	90 273,81
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	884 921,47	1 380 363,42
Muut saamiset	362 505,05	283 454,40
Siirtosaamiset	289 504,50	305 845,61
Lyhytaikaiset saamiset	1 536 931,03	1 969 663,43
Saamiset	1 870 692,00	2 059 937,23
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	381,88	381,88
Rahoitusarvopaperit	381,88	381,88
Rahat ja pankkisaamiset	3 988 187,21	4 506 681,62
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 060 865,96	6 792 077,47
VASTAAVAA	55 158 472,06	54 335 359,30

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA	21 125 994,31	20 201 492,91
Peruspääoma	14 523 831,53	14 523 831,53
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	25 228,19	25 228,19
Arvonkorotusrahasto	3 160,21	3 160,22
Muut omat rahastot	5 572,86	-5 641,23
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	5 654 914,19	3 458 942,32
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	913 287,33	2 195 971,88
VÄHEMMISTÖOSUUDET	5 377,13	108 299,19
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0,00	0,00
Poistoero		
Vapaaehtoiset varaukset		
PAKOLLISET VARAUKSET	722 679,83	393 667,34
Muut pakolliset varaukset	722 679,83	393 667,34
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	149 129,75	159 025,38
Valtion toimeksiannot	27 776,25	22 822,51
Lahjoitusrahastojen pääomat	50 321,48	49 857,89
Muut toimeksiantojen pääomat	71 032,02	86 344,98
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	20 535 897,97	20 331 267,53
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 129 628,43	19 878 418,20
Lainat julkisyhteisöiltä	406 269,55	452 849,33
Pääomalainat		
Lyhytaikainen vieras pääoma	12 619 393,06	13 141 606,95
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	5 917 080,65	6 583 116,93
Lainat julkisyhteisöiltä	47 789,82	44 430,68
Saadut ennakot	41 506,81	54 242,67
Ostovelat	2 556 980,28	2 497 419,90
Muut velat	462 066,57	491 308,72
Siirtovelat	3 593 968,93	3 471 088,05
Laskennalliset verovelat		
VIERAS PÄÄOMA	33 155 291,03	33 472 874,48
VASTATTAVAA	55 158 472,06	54 335 359,30

Tilinpäätös 2017

Kuntakonserni

Konsernitaseen tunnusluvut	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	38,3	37,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	48,2	48,7
Velat ja vastuut % käyttötuloista	49,1	49,1
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	6 568,2	5 654,9
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	772,1	654,7
Lainakanta 31.12., 1.000 €	26 501	26 959
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 115	3 121
Lainasaamiset, 1.000 €	159	176

Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Kuntakonsernin omavaraisuus ei näin ollen ole riittävä ja näin ollen kuntakonsernin velkarasitetta voidaan pitää merkittävänä.

Tilinpäätös 2017

---

5 Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä

Hausjärven kunnan tilikauden 2017 tulos on ylijäämäinen 881 537,50 euroa. Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että ylijäämä siirretään taseeseen edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille.

Taseessa on siirron jälkeen ylijäämää 6 136 913,31 euroa. Näin ollen voidaan todeta, että kuntalain 65 §:n mukainen alijäämän kattamisvelvollisuus ei koske Hausjärven kuntaa vuoden 2017 tilinpäätöksen perusteella.

Tilinpäätös 2017

II TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

1 Valtuustoon nähden sitovien strategisten tavoitteiden toteutuminen

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä	<p>1. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä</p> <p>2. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saavien määrä</p> <p>3. Peruskoulun päättäneiden tilanne</p>	<p>1. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (vuosikeskiarvo) on pienempi kuin 2016.</p> <p>2. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saavien määrä vähenee vuoden 2016 vastaavaan verrattuna.</p> <p>3. Vuonna 2017 peruskoulunsa päättäneistä jokainen on vuoden lopussa jatkokoulutuksessa, työssä tai aktiivointitoimenpiteiden piirissä.</p>	<p>1. Tavoite toteutui. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on ollut 10,4 % (vuonna 2016 11,5 %).</p> <p>2. Perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyi Kelalle 1.1.2017. Alle 25-vuotiaista sai täydentävää toimeentulotukea 2 nuorta</p> <p>3. Kaikki peruskoulunsa päättäneet ovat saaneet jatkokoulutuspaikan.</p>
Sosiaali- ja terveyshuollon palvelurakennemuutostuksen valmistautuminen ja osallistuminen	Päätöksenteko kunnalta edellytetyistä toimenpiteistä ja kunnan osallistumisesta	Valtuusto hyväksyy vuoden 2017 aikana kunnan kannanotot sote-uudistusta koskeviin valtakunnallisiin ja maakunnallisiin linjauksiin ja esityksiin.	Kunnanhallitus päätti, että kunta osallistuu Hämeenlinnan kaupungin hakemaan valinnanvapauspilottiin mutta Hämeenlinna ei lopulta hakenut koko maakuntaa koskevaa valinnanvapauspilottia. Kunta vastasi kaikkiin valtioneuvoston sotea koskeviin lausuntopyyntöihin.
Kunnalliset palvelut järjestetään ja tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.	<p>1. Seudullinen LAPE-työskentely (Lasten ja perheiden palvelut)</p> <p>2. Kuntien välinen yhteistyö pakolaisten kotouttamisessa.</p>	<p>1. Seudulliset toiminnan periaatteet on linjattu vuoden 2017 aikana.</p> <p>2. Kotoutumista edistävien toimintamallien luominen paikallisesti. Valmistavan opetuksen järjestäminen.</p>	<p>1. Kunnanhallitus teki päätöksen osallistumisesta LAPE-hankkeeseen. Seudullinen työskentely on jatkunut säännöllisesti Kanta-Hämeen muun työskentelyn rinnalla.</p> <p>2. Hausjärvi myy pakolaisohjaajan työpanosta Lopen kunnalle. Kotoutumista edistäviä toimintamalleja on luotu yhteistyössä kunnan kaikkien toimialojen, vapaaehtoisten sekä kolmannen sektorin kanssa. Valmistavaa opetusta on järjestetty kunnan omana toimintana.</p>

Tilinpäätös 2017

Tasapainoinen ja hallittu väestönkasvu	Nettoväestömäärän muutos 31.12.2016 verrattuna	Asukasmäärä kasvaa 0,25 - 0,5 %	Hausjärven kunnan asukasluku oli joulukuun lopussa 8507, jossa on vähennystä edellisvuoteen verrattuna 131 henkilöä.
Talouden tasapainottaminen	1. Tilinpäätös 2017	Tulos on vähintään talousarvion mukainen ja investoinnit toteutuvat enintään talousarvion mukaisina.	Tavoite on toteutunut.
Kaavoituksen eteneminen suunnitelmallisesti	Hikiä-Kirkonkylän osayleiskaava	Osayleiskaava etenee hyväksymisvaiheeseen	Hikiä-Kirkonkylän osayleiskaavan työ siirretty vuodelle 2018.
Elinkeino-ohjelman mukaisien toimenpiteiden toimeenpano	Uusien yritysten sijoittuminen kuntaan ja nykyisten vahvistuminen.	Yhteisövero kuntaan maksaneiden yritysten lukumäärä vuonna 2017 on suurempi kuin vastaava luku vuonna 2016.	Tavoite on toteutunut, yhteisöverojen määrä on kasvanut.
Kuntastrategia päivitetään	Päivitetty kuntastrategia	Valtuusto hyväksyy päivitetyn kuntastrategian ennen 31.12.2017.	Kunnanvaltuusto hyväksyi kuntastrategian 12.12.2017.
Hallintosääntö päivitetään	Hallintosäännön uudistaminen uuden kuntalain mukaisesti.	Valtuusto hyväksyy hallintosäännön 1.6.2017 mennessä.	Hallintosääntö hyväksyttiin 7.2.2017.

Tilinpäätös 2017

---

2 Käyttötalouden toteutuminen

Kuntalain 65 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Valtuusto päättää talousarvion määrärahojen lukumäärästä ja euromääräisestä tasosta.

Kunnan toiminta perustuu toimialoihin ja palvelukeskuksiin, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia tasoja. Toinen palvelukeskuksista sisältää myös ympäristölautakunnan.

Käyttötalouden sitovat toiminnalliset tavoitteet on esitetty taulukossa kunkin toimielimen yleisen osan yhteydessä. Valtuustotason sitovien tavoitteiden lisäksi on asetettu myös lautakuntiin nähden sitovia tavoitteita.

Sitova tavoite sitoo kunnanhallitusta, lautakuntia, palvelukeskuksia ja viranhaltijoita samalla tavoin kuin määräraha. Sitovat tavoitteet ovat tavalla tai toisella mitattavissa. Yhden määrärahan puitteissa voi olla yksi tai useampia sitovia toiminnallisia tavoitteita, mutta kahdella tai useammalla määrärahalla ei voi olla yhteisiä sitovia toiminnallisia tavoitteita. Tilinpäätökseen liittyvässä toimintakertomuksessa verrataan toteutunutta toimintaa valtuuston hyväksymiin sitoviin tavoitteisiin. Tulos- ja vastuualueita koskevilla osilla on esitetty erilaisia tavoitteita, painopisteitä ja tunnuslukuja. Ne ovat luonteeltaan operatiivisia, eikä niillä ole sitovuutta toimielimiin nähden.

Käyttötalouden ja investointiosan sitovuus on seuraava:

1. Käyttötalouden määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta päättää toimielimellä valtuusto.
Määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta tulosaluetasolla päättää asianomainen toimielin ottaen huomioon valtuuston talousarvion hyväksymät mahdolliset sitovat meno- tai tuloperusteet, joilla poiketaan sitovuuden yleissäännöstä.
2. Valtuusto päättää investointien määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta hankeryhmittäin lukuun ottamatta rakennusinvestointeja, jotka ovat sitovia hanketasolla. Valtuuston hankeryhmittäin päättämistä osista hanketasolla päättää tekninen lautakunta.
3. Valtuusto hyväksyy sitovasti myös seuraavat tuloslaskelmaosan määrärahat: korkomenot, muut rahoitusmenot ja satunnaiset kulut sekä rahoitusosasta antolainojen lisäykset, pitkäaikaisten lainojen vähennykset ja lyhytaikaisten lainojen vähennykset. Valtuusto hyväksyy sitovasti seuraavat tuloslaskelmaosan tuloarviot: verotulot, valtionosuudet, korkotulot, muut rahoitustulot ja satunnaiset tulot sekä rahoitusosasta antolainojen vähennykset, pitkäaikaisten lainojen lisäykset ja lyhytaikaisten lainojen lisäykset. Valtuusto hyväksyy talousarviossa sitovasti rahoitusosasta myös satunnaiset erät ja toimintapääoman muutoksen.
4. Investointiosan irtaimen määrärahan siirrosta käyttötalouden osaan päättää kunnanhallitus.
5. Toimielimet eivät saa päättää käyttösuunnitelmiaan sisäisten erien käytöstä.
6. Kunnanhallitus voi tarvittaessa tämentää näitä määräyksiä talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

10 Kunnanvaltuusto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Koko kuntaa ja kuntakonsernia koskevat valtuustotason tavoitteet on esitetty edellisellä sivulla.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kunnanvaltuusto tekee vuoden 2017 aikana päätökset sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneselvityksen pohjalta.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-63,7	0,0	-63,7	-84,2	-20,5	132,1 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	1,8	1,8	0,0 %
Netto	-63,7	0,0	-63,7	-82,3	-18,6	129,2 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLE

Valtuusto hyväksyi tilinpäätöksen 25.4.2017 ja vuoden 2018 talousarvion 12.12.2017 kokouksessaan. Samassa kokouksessa valtuusto hyväksyi myös Hausjärven uuden kuntastrategian. Keskeiset lausunnot on annettu koskien SOTE-valmistelua.

Valtuusto kokoontui neljä kertaa ennen uuden valtuustokauden alkua 1.6.2017. Uusi valtuusto kokoontui viisi kertaa. Tämän lisäksi pidettiin 9.5.2017 valtuustoseminaari, jossa käsiteltiin kuluvaan vuoden toteumaa ja talousarviota sekä valmisteltiin uutta strategiaa työryhmätyöskentelyn avulla.

Uusille valtuutetuille ja varavaltuutetuille järjestettiin suunnattu, valtuutettujen tehtävässä keskeisiin teemoihin paneutuva, koulutussarja, osin yhteistyössä Lopen kunnan kanssa. Strategiaseminaari järjestettiin 15.-16.9.2017. Vuoden 2018 talousarvioseminaari pidettiin 10.10.2017.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Talousarvio ylittyi kokouspalkkioiden ja luottamushenkilökoulutuksen osalta, joka oli kokonaan varattu hallituksen kustannuspaikalle. Kokouspalkkioiden kasvuun vaikutti määrän lisäksi myös kunnanvaltuuston 11.10.2016 hyväksymä uusi palkkiosääntö.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

20 Keskusvaalilautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tulosalue vaalit sisältää kunnallisvaalien, eduskuntavaalien, presidentinvaalien, europarlamenttivaalien ja kansanäänestysten järjestämisen.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Suunnitelmakaudella pidetään kuntavaalit 9.4.2017 sekä presidentinvaalit ja maakuntavaalit vuonna 2018.

Toiminnallinen tavoite: Vaalien onnistunut järjestäminen.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-29,2	0,1	-29,1	-29,7	-0,6	102,1 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-29,2	0,1	-29,1	-29,7	-0,6	102,1 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Kuntavaalien 9.4.2017 toteuttaminen sujui suunnitellusti.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Keskusvaalilautakunnan menot toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

30 Tarkastuslautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäjänä kunnan tarkastuslautakunta vastaa tarkastuksen resurssista. Tarkastusviranomaisena tarkastuslautakunta vastaa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen arvioinnista ja toisaalta kontrolloi sitä, että kunnan tilintarkastus toteutetaan hyvän kunnallisen tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla.

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja yhdessä tuottavat sellaisia tarkastusarviointeja ja -raportteja, että ne tukevat hallinnon ja talouden asianmukaista hoitamista mutta toisaalta varmistavat riittävällä tavalla niiden oikeellisuutta ja tuloksellisuutta.

Toiminnalliset tavoitteet:

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja suorittavat vuoden 2017 toukokuun loppuun mennessä toimintavuoden 2016 talouden ja hallinnon arvioinnin ja tarkastuksen sekä antavat työstään valtuustolle tarkastuslautakunnan osalta arviointikertomuksen ja tilintarkastuksen osalta tilintarkastuskertomuksen. Ulkoista tilintarkastusta suoritetaan tarkastuslautakunnan hyväksymän tarkastussuunnitelman ja -ohjelman mukaisesti.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-28,1	0,0	-28,1	-22,3	5,8	79,2 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-28,1	0,0	-28,1	-22,3	5,8	79,2 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Kunnan tilintarkastajana toimi PwC Julkistarkastus Oy, JHTT-yhteisö. Tarkastuslautakunta kokoontui tilikauden aikana 5 kertaa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunnan menot ovat pysyneet talousarvion raameissa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

41 Kunnanhallitus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Kunnanhallituksen vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: kunnanhallitus ja ylin johto ja kuntien yhteistoiminta. Kunnanhallitus vastaa lisäksi Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskuksen sekä Elinkeinot ja kehittämisen -palvelukeskuksen tuloarvioista ja määrärahoista sekä palvelukeskuksille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kunnanhallitus vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakennetta koskevan selvityksen valmistelutyöstä.

Kunnanhallitus vastaa myös kuntastrategiaa täydentävän henkilöstöstrategian sekä konserniohjeen, omistajapolitiikan ja hallintosäännön uudistamisesta vuoden 2015 kuntalain mukaisesti.

Kunnanhallituksen vastuulla on koko kunnan talouden seuranta ja ohjeistus siten, että vuoden 2017 tulos muodostuu vähintään talousarvion mukaiseksi.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-480,6	-92,1	-572,7	-689,6	-116,9	120,4 %
Tulot	360,3	100,0	460,3	422,2	-38,1	91,7 %
Netto	-120,3	7,9	-112,4	-267,4	-155,0	237,9 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLE

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskeva maakunnallinen valmistelutyö eteni maakunnallisen aikataulun mukaisesti.

Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntalain mukaisen hallintosäännön kokouksessaan 7.2.2017. Kuntastrategiaa valmisteltiin johtoryhmässä sekä strategian laadintaa varten nimetyssä ohjausryhmässä. Kuntastrategia hyväksyttiin valtuuston kokouksessa 12.12.2017. Elinvoimaohjelma sekä henkilöstöohjelma hyväksyttiin kunnanhallituksen kokouksessa 19.12.2017. Kunnanhallitus asetti myös Hausjärven 150-vuotta varten toimikunnan, joka vastasi ohjelman laadinnasta. Ohjelma julkaistiin 6.1.2018.

Talouden seuranta tehtiin säännöllisesti ja 30.5.2017 valtuusto hyväksyi talousarvion muutoksen, jossa kunnan tulosodotukset muuttuivat -621 600 alijäämästä 303 100 euron ylijäämäksi. Muutoksessa suurimpina purettiin terveyskeskuksen kuntayhtymien alijäämien pakollista varausta 500 tuhatta euroa ja pienennettiin talousarvion tekohetkellä arvioituja sosiaalikulmaksuja yhteensä 323 tuhatta euroa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Toimintakulut sisältävät Ryttylän Kylätalo Oy:n osakkeiden myynnistä aiheutuneen 96.000 euron tappion.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

41 Kunnanhallitus

KUNNANHALLITUKSEEN NÄHDEN SITOVIA STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Kuntalaisten ja palveluiden käyttäjien vaikutusmahdollisuuksia kehitetään	Kehittämishankkeet	1. Käyttäjädemokratiaa ohvistetaan. Nuorisovaltuuston toimintam. osallistuminen valtuuston ja lautakuntien kokouksiin vakiinnutetaan. Sähköistä asiointia lisätään eri hallinnon aloilla.	1. Kuntalaisille järjestettiin kuntastrategian puitteissa asukasillat kaikissa taajamissa. Keväällä järjestettiin "Haluatko kuntapäätäjäksi"-tilaisuus. Kunta järjesti kaksi Suomi 100 -vuotta ilmaiskonserttia. 2. Nuorisovaltuuston osallistuminen on vakiintunut. 3. Kunta oli aktiivisesti mukana lupa.fi sekä suomi.fi -palvelujen käyttöönotossa.
Hankintojen optimointi ja sopimusriskien hallinta	Hankinta-ohjeen päivitys	Hankintaohje päivitetään ja hankintojen valvontaa tehostetaan.	Hankintaohje oli kunnanhallituksen käsittelyssä 19.12.2017 ja asia palautettiin uuteen valmisteluun.
Työhyvinvoinnista huolehtiminen ja työkyvyn ylläpito	Sairauspoissaolojen ja työtaturmien määrä. Varhemaksujen määrä.	Tyydyttävä taso: Sairauspoissaolojen määrä vuoden 2016 tasolla Hyvä taso: Sairauspoissaolojen määrä alle 12 tpv/työntekijä.	Tavoite ei toteutunut. Sairauspoissaolot lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna 14,6 % (921 kalenteripäivää) ollen nyt 16,7 kalenteripäivää/henkilö (2016: 15,3 kpv). Työpäivinä mitattuna sairauspoissaolot olivat vuonna 2017 6,8 tpv/työntekijä. Fennian kirjaamat työtaturmat vuodelta 2017 olivat 26 kpl ja vuodelta 2016 yhteensä 24 kpl.
Henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamalli otetaan käyttöön ja toteutetaan yhteistoiminnallisesti.	Sairauspoissaolojen määrä, työhyvinvointi ja työelämän tuottavuus.	Henkilöstökyselyn 2018 tulokset vähintään vuoden 2016 tasolla. Lyhytaikaisten sijaisten käytön vähentyminen samassa määrin kuin sairauspoissaolot vähentyvät. Työyhteisöistä vähintään 10 kehittämisideaa.	Tilikaudella käynnistettiin henkilöstölähtöisen kehittämisen Hausbändi-hanke, johon saatiin Työsuojelurahastolta 20 000 € kehittämisavustus v. 2017-19. Hankkeen yhteydessä käynnistyi tuotekehittäjien erikoisammattitutkintokoulutus, johon osallistuu 15 henkilöä.
Talouden tasapainon säilyminen	Toimintamenojen kasvu vuodesta 2016	Toimintamenojen kasvu on enintään talousarvion mukainen, ylityshäkiin reagoidaan välittömästi.	Tavoite on toteutunut.
Kunnan asuintonttien kysyntä kasvaa	Myytyjen tai vuokrattujen tonttien määrä	Kunta myy tai antaa vuokralle vähintään 15 asuintonttia/vuosi.	Tavoite ei toteutunut kappalemäärällisesti. Kunta myi vuoden 2017 aikana 7 tonttia. Eumääräisesti kiinteistöjen ja arvopapereiden 460 000 euron myyntitavoitteesta jäätin vain 48 000 euroa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

430 Kunnanhallitus ja ylin johto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tämä tulosalue sisältää seuraavat toiminnot: kokoukset, toimikunnat, edustus ja huomionosoitukset sekä kunnanjohtaja.

Vastuuhenkilö on kunnanjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Kunnanhallituksen ja ylimmän johdon keskeiset tehtävät valtuuston hyväksymän strategian toteuttamisessa:

- Kunnanhallituksella ja kunnanjohtajalla on kokonaisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän valtakunnalliseen uudistukseen liittyvästä kunta-, seutu- ja maakuntakohtaisesta valmistelusta. Tavoitteena pidetään, että valtuusto voi tehdä tähän liittyvät päätöksensä vuoden 2017 aikana.
- Kunnan talouden seuranta ja ohjeistus niin, että vuoden 2017 tulos muodostuu vähintään talousarvion mukaiseksi.
- Kunnallisten palvelujen palveluverkon ja palvelujen tuotantotapojen uudistaminen vastaamaan tulevia palvelutarpeita siten, että kunnalliset palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.
- Kuntalaisille järjestetään yksi tiedotus- ja keskustelutilaisuus kunnan asioista vuoden aikana.

TOIMINNALLISIA TAVOITTEITA

- Leader –hankkeen toteuttaminen keväällä 2017: Yhdessä enemmän – Hausjärven ja Kärkölen kuntien kuntalaisverkoston esiselvityshanke. Hankkeen tavoitteena on selvittää Hausjärven ja Kärkölen asioiden tiedottamisen välineet ja kylien sekä matkailun kehittämismahdollisuudet, nykyisten toimijoiden lähtökohdat sekä tiedon kerääminen kehittämistyön tarpeisiin. Hankkeen vastuullisena hakijana ja vastuullisena toteuttajana on Hausjärven kunta. Hanke toteutetaan yhteistyössä Kärkölen kunnan ja paikallisten yhdistysten kanssa.
- Kuitu 16 –hanke: Kuitu16 osuuskunnan tehtävänä on rakentaa koko Monnin alueen kattava nopea valokuituverkko 1-2 vuoden kuluessa. Valokuituverkko tarvitaan turvaamaan ajantasaiset verkkoyhteydet myös tulevaisuudessa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

430 Kunnanhallitus ja ylin johto

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Sote-valmistelun mukaiset lausunnot annettiin ajallaan ja osallistuttiin OmaHäme ohjausryhmän kokoukseen. Kunnanvaltuusto päivitti hallintosäännön 7.2.2017 ja uuden kuntalain mukaiset tehtävät ja vastuut jalkautettiin viranhaltijoille.

Leader-hankkeelle ”Yhdessä enemmän –Hausjärven ja Kärkölän kuntien kuntalaisverkoston esiselvityshankkeeseen saatiin 40.000 euron rahoitus ajalle 8.12.2016-31.12.2017. Päätös hankkeesta saatiin 12.4.2017. Hankkeen vetäjäksi palkattiin Merja Hirvisaari ajalle 1.5.-31.10.2017. Hanke huipentui 16.9.2017 Naskilan navetassa pidettyihin yhdistyskoulutuksiin ja maalaismarkkinoiniin. Hankkeen loppuraportin lyhennelmä on käsitelty kunnanhallituksen kokouksessa 16.1.2018 ja hankkeen rahoitushakemus on lähetetty Elyn käsiteltäväksi.

Kunta tuki Kuitu16-hanketta valtuuston 30.5.2017 päätöksen mukaisesti 75.000 eurolla. Aiemmin Hämeen ELY-keskus myönsi hankkeelle 345.000 euroan suuruisen tuen Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta. Kuitu16-hanke on toteutunut suunnitelman mukaisesti.

Kuntastrategian valmistelun yhteydessä kuntalaisille järjestettiin avoimet keskustelutilaisuudet joka taajamassa. Kuntastrategian valmistelusta vastasi johtoryhmä sekä kuntastrategiatyön ohjausryhmä. Uusien valtuutettujen aloitettua toimintansa kunnanhallitus päätti laajentaa strategiatyön ohjausryhmää yhdellä jäsenellä ja nimitti siihen kunnanvaltuuston ja hallituksen puheenjohtajien lisäksi kaikkien lautakuntien puheenjohtajat sekä koalition edustajan. Lisäsi ryhmään kuuluivat kunnanjohtaja sekä hallinto- ja talouspäällikkö. Valtuusto hyväksyi kuntastrategian kokouksessaan 12.12.2017.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-439,8	-92,1	-531,9	-641,0	-109,1	120,5 %
Tulot	360,3	100,0	460,3	422,2	-38,1	91,7 %
Netto	-79,5	7,9	-71,6	-218,8	-147,2	305,7 %

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Talousarvion muutoksella lisättiin menoihin Kuitu 16-hankkeelle annettu 75 000 euron tuki. Tonttien myyntituottoihin lisättiin 100 000 euroa ja markkinointikuluihin 15 000 euroa. Kiinteistöjen ja osakkeiden myyntituloja kirjattiin tilikauden aikana 412.000 euroa ja tavoitteesta jäätin vain 48 000 euroa. Talousarvion ylittävänä kuluna kirjattiin joulukuussa 96 000 euroa Ryttylän Kylätalo Oy:n myynnistä aiheutunut tappio. Lisäksi toimikuntien kokouksia oli talousarvioon varattua enemmän.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

440 Kuntien yhteistoiminta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja.

TAVOITTEET JA KEINOT

Sitovat tulostavoitteet:

Hausjärven kunta osallistuu HHT-kasvukäytäväsopimuksen mukaiseen kehittämiseen, Vanajavesikeskuksen toimintaan, maakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeen kolmanteen vaiheeseen sekä talousalueyhteistyöhön.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-40,8	0,0	-40,8	-48,6	-7,8	119,1 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-40,8	0,0	-40,8	-48,6	-7,8	119,1 %

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kuntien yhteistoiminta toteutui suunnitellun mukaisesti tarkastelujaksolla. Kunta osallistuu HHT-kasvukäytäväsopimuksen III-vaiheeseen, jonka sopimus allekirjoitettiin Hämeenlinnassa 18.1.2018. Vanajavesikeskuksen kokouksiin ja infoihin on osallistuttu. Kunnanjohtaja on osallistunut OmaHämeen ohjausryhmään, tukipalveluiden selvitysryhmään ja työnteon tavat ja tilat työryhmään. Riihimäen seutu sai kaksi paikkaa SOTE-valmistelun väliaikaiseen valmistelualueeseen. Hausjärvellä on VATE:ssa varajäsenen paikka. Seutujohtoryhmän kokouksiin ovat osallistuneet kunnanjohtaja, kunnanhallituksen puheenjohtaja ja valtuuston puheenjohtaja. Talousalueyhteistyön osalta on oltu vahvasti mukana Yritysvoimala Oy:n toiminnassa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tulosalue menot ovat toteutuneet talousarvion mukaisesti. Kustannuspaikalle on kirjattu mm. Kärkölän kanssa toteutetun Yhdessä Enemmän –hankkeen palkkamenot.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

45 Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinto ja sisäiset palvelut -palvelukeskus sisältää seuraavat vastuualueet: 1) keskitetty henkilöstöhallinto, 2) hallinnon sisäiset palvelut ja 3) ruoka- ja siivouspalvelut.

Vastuhenkilö on hallinto- ja talouspäällikkö.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 2017 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-3 373,9	682,8	-2 691,1	-2 991,1	-300,0	111,1 %
Tulot	2 134,5	0,0	2 134,5	2 121,6	-13,0	99,4 %
Netto	-1 239,4	682,8	-556,6	-869,5	-312,9	156,2 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Hallinto- ja talouspäällikön virkaan nimitettiin 4.1.2017 alkaen KTM Päivi Tähtinen. Henkilöstöpäällikkönä määräaikaisessa työsuhteessa ollut PsM Päivi Ojanen irtisanoutui kunnan palveluksesta 1.1.2018 lukien. Henkilöstöjaosto muutti vapaana olevan arkistosihteerin vakanssin hallintosuunnittelijaksi ja 1.1.2018 aloitettavaksi hallintosuunnittelijaksi valittiin tradenomi (AMK), AmO Lilli Salomaa.

Henkilöstöhallinnon vetämänä ja yhteistyössä Hyria Koulutus Oy:n kanssa aloitettiin kolmen vuoden henkilöstölähtöisen kehittämisen hanke. Tilikaudella oltiin tiiviisti mukana uuden kuntastrategian valmistelussa ja päivitettiin strategiaan pohjautuva henkilöstöohjelma.

MENOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMINEN

Talousarvion muutoksella korjattiin henkilösivukuluprosentit toteumien mukaisiksi. Poikkeama talousarvioon aiheutuu pääosin sosiaalikulujen jaksotuksista ja toteumien jaosta henkilöstöhallinnon ja toimialojen välillä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

450 Keskitetty henkilöstöhallinto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Keskitetty henkilöstöhallinto sisältää seuraavat toiminnot: 1) henkilöstöhallinto, 2) henkilöstöedut ja 3) työsuojelu ja yhteistoiminta.

Palkanlaskentapalvelut hankitaan RHL-Data Oy:ltä.

Vastuhenkilö on henkilöstöpäällikkö

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Laaditaan päivitetyn kuntastrategian painopistealueisiin ja linjauksiin pohjautuva henkilöstöohjelma vuosille 2017-2019.
- Otetaan käyttöön kaikki toimialat kattava henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamalli.
- Kehitetään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa varhaisen tuen käytäntöjä työkykypulmissa ja pyritään ehkäisemään sairauspoissaoloja sekä erityisesti niiden pitkittymistä. Huolehditaan työterveyshuoltopalvelujen toteutumisesta toimintasuunnitelman mukaisena sekä kustannuksiltaan kohtuullisina.
- Kehitetään työsuojelun toimintaohjelman tavoitteiden mukaisesti työoloja tavoitteena työhyvinvoinnin tukeminen ja työtapaturmien välttäminen. Turvallisuushavaintoilmoituskäytäntöä tehostetaan tiedotuksella.
- Tuetaan kunnan yhtenäistä työnantajapolitiikkaa säännöllisillä esimieskirjeillä, esimieskokouksilla sekä esimiestyön tueksi laadituilla ajantasaisilla ohjeistuksilla. Vahvistetaan säännöllisten kehityskeskustelujen roolia kunnan työnantajapolitiikassa. Tavoitteena on, että kaikki toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa olevat käyvät esimiehensä kanssa kehityskeskustelun vuosittain.
- Jatketaan toimenpiteitä palkan tehtävä- ja henkilökohtaisten osien määräytymisperusteiden selkeyttämiseksi. Päämääränä on edistää henkilöstön yhdenvertaisuutta ja luottamusta työnantajapolitiikan johdonmukaisuuteen sekä toisaalta luoda edellytyksiä yhteismitalliseen palkkarakenteeseen tulevaa sote-muutosta silmällä pitäen.
- Valmistaudutaan tulevaan maakunta- ja sote-uudistukseen henkilöstöhallinnon ja henkilöstöpolitiikan näkökulmasta.

Sitovat tulostavoitteet:

- Henkilöstöohjelman laatiminen ja hyväksyminen käyttöön.
- Henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamallin käyttöönoton valmistelu.
- KVTES:n tehtävän vaativuuden arvioinnin toimintamallin luominen ja arvioinnin toteuttaminen.
- Sairauspoissaoloja ja erityisesti niiden pitkittymistä ehkäiseviä toimenpiteitä kehitetään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

450 Keskitetty henkilöstöhallinto

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Henkilöstöohjelmaa valmisteltiin yhtä aikaisesti uuden kuntastrategian laadinnan kanssa sen tavoitteisiin pohjautuen. Henkilöstöohjelman laadinnasta vastasi pääluottamusmiehistä ja työsuojeluvaltuutetuista koostunut työryhmä, jonka sihteerinä toimi henkilöstöpäällikkö. Henkilöstöohjelma hyväksyttiin henkilöstöjaoston kokouksessa 27.11.2017.

Henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamallin käyttöönotto etenee osana käynnistynyttä Hausbändi-hanketta, johon saatiin Työsuojelurahastyon kehittämisavustusta yhteensä 20 000 € vuosille 2017-2019.

KVTES:n tehtävän vaatavuuden arvioinnin toimintamalli on laadittu ja arviointien toteuttaminen on käynnissä.

Yhteistyö työterveyshuollon kanssa työkyvyn tukemisessa on ollut tiivistä. Sairauspoissaolojen määrä on kuitenkin lisääntynyt edelliseen vuoteen verrattuna 14,6 % (921 kalenteripäivää) ollen nyt 16,7 kalenteripäivää/henkilö (2016: 15,3 kpv). Lyhyet 1-10 työpäivän sairaudet ovat lähes edellisvuoden tasolla ja yli 181 työpäivän sairauksia ei ole tilikaudella ollut. Kaikissa muissa ryhmissä on huomattavaa kasvua edellisvuoteen. Työpäivinä mitattuna sairauspoissaolot olivat vuonna 2017 6,8 tpv/työntekijä. Eniten sairauspoissaoloja aiheuttaa tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, joiden tiimoilta työkykyasioissa tehdään tiivistä yhteistyötä työterveyshuollon kanssa.

Fennian kirjaamat työtapaturmat vuodelta 2017 olivat 26 kpl ja vuodelta 2016 yhteensä 24 kpl.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-1 006,0	763,2	-242,8	-592,9	-350,0	244,1 %
Tulot	109,5	0,0	109,5	116,2	6,7	106,1 %
Netto	-896,5	763,2	-133,3	-476,7	-343,4	357,5 %

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Työterveyshuollon menot olivat noin 30 000 € budjetoitua suuremmat.

Menojen poikkeamasta 180.000 euroa johtuu talousarviossa 2017 palkkakuluihin kirjatusta vähennyksestä, joka arvioitiin saatavan kilpailukykysojimuksen mukaisista lomarahaleikkauksista. Toteutunut summa tämän osalta oli 122.000 euroa ja se jakautui kaikille tulosalueille talousarviossa ennakoitua pienemmän lomarahaproosentin muodossa. Myös kohdistamattomia varhaiseläkemaksuja kirjattiin henkilöstöhallinnon kustannuspaikalle arvioitua enemmän.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

455 Hallinnon sisäiset palvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon sisäiset palvelut sisältää seuraavat toiminnot: 1) hallinto, 2) kopiointi ja postitus, 3) tieto- ja viestintätekniikka, 4) toimistotarvikevarasto ja 5) kansainvälinen toiminta.

Kansainvälinen toiminta käsittää kunnan suhteet ulkomailla sijaitseviin ystävyyskuntiin ja muun kansainvälisen toiminnan. Kouluilla ja muilla kunnan toimintayksiköillä voi lisäksi olla omaa kansainvälistä toimintaa, esim. oppilasvaihtoa. Nämä toiminnot sisältyvät kyseisen toimialan talousarvioon.

Toimistotarvikevarasto toimii kirjanpidollisesti varsinaisena varastona (tasetilillä).

Atk-tukea ja eräitä muita tieto- ja viestintätekniikan palveluita hankitaan RHL-Data Oy:ltä. Puhelunvälitys ostetaan ulkopuoliselta toimijalta yhdessä Riihimäen kaupungin, Lopen kunnan ja Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän kanssa.

Lähes kaikki esityslista-aineistoihin liittyvä kopiointi- ja postitustyö hankitaan Hyvinkään-Riihimäen seudun ammattikoulutussäätiön (HRAKS) työpajalta.

Vastuuhenkilö on hallinto- ja talouspäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Hallinnon ja sisäisten palveluiden toimintamalleja ja työskentelytapoja kehitetään silmälläpitäen varsinkin mahdollisuuksia sähköisten ja mobiilien ratkaisujen laajamittaisempaan hyödyntämiseen. Kansalaisen asiointitili otetaan käyttöön. Se tarjoaa tietoturvallisen kanavan päätösten ja tiedoksiantojen sähköiseen toimittamiseen kansalaisille ja kaksisuuntaisen viestintään kansalaisten kanssa.
- Olemassa olevien atk-ohjelmien hyödyntämistä tehostetaan, ja niitä koskevaan kehitystyöhön osallistutaan ensisijaisesti RHL-Data Oy:n puitteissa. Keskeisiä foorumeita ovat henkilöstöhallinnon Populus-tiimi ja vastaava tieto- ja viestintätekniikan työryhmä.
- Kunnan arkistonmuodostuksen ja sitä koskevien suunnitelmien kehittämistä jatketaan arkistolaitoksen antamien sähköisen arkistonmuodostuksen eAMS-määritysten mukaisesti.
- Vuodenvaihteessa 2016 käyttöön otettujen uusien www-sivujen sisällöntuotantoa jatketaan perustana asiakkaan ja kuntalaisen helpon ja riittävän tiedonsaannin näkökulma.
- Kansainvälisessä toiminnassa jatketaan ystävyyskuntasuhteen ylläpitämistä virolaisen Väike-Maarjan kunnan ja japanilaisen Naien kunnan kanssa. Kunnan taloudellisen tilanteen vuoksi kansainväliseen toimintaan varataan niukasti määrärahoja, joten mainittavaa ystävyyskuntatoimintaa ei käytännössä harjoiteta.

Sitovat tulostavoitteet:

- Arkistonmuodostusta ja sitä koskevia suunnitelmia kehitetään.
- Kunnan www-sivujen sisällöntuotantoa jatketaan.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

455 Hallinnon sisäiset palvelut

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-438,8	-27,0	-465,8	-433,8	32,0	93,1 %
Tulot	13,9	0,0	13,9	13,6	-0,3	97,9 %
Netto	-424,9	-27,0	-451,9	-420,2	31,7	93,0 %

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tulosalueen toiminta on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Arkistonmuodostuksen osalta on käyty läpi arkiston sisältöä ja kehittämistarpeita. Tilikaudella otettiin käyttöön kunnan omat facebook –sivut, jonne automatisoitiin kunnan www-sivuilla julkaistujen tiedotteiden siirto. Uudistunut Suomi.fi –palvelu otettiin käyttöön aikataulun mukaisesti heinäkuun alussa. Verkkopalvelun sisältöä täydennetään vielä julkaisun jälkeenkin uusilla palveluilla.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tulosalueen menot pysyivät hyvin talousarvion raamissa. Tulosalueen tulot muodostuvat mm. sisäisistä kopiointiveloituksista.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

466 Ruoka ja siivouspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ruoka- ja siivouspalvelut sisältää kunnan eri toimipisteisiin järjestettävät ruoka- ja siivouspalvelut. Vastuhenkilö on ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

1. Kunnan toimintaa ohjaavien arvojen, strategisten päämäärien ja kriittisten menestystekijöiden jalokauttaminen ruoka- ja siivouspalvelujen tavaksi toimia siten, että yksikkö osaltaan on mukana pyrittäessä kunnan visioon.
2. Mikäli kunnanvaltuusto päättää lopullisesti siirtää ruoka- ja siivouspalvelut Riihimäki-Hausjärvi-Loppi-yhteistyöorganisaatioon Riihimäen toimiessa isäntäkuntana, aletaan henkilöstöä valmentaa muutokseen. Tavoitteena on pitää yllä ja vahvistaa henkilöstön työmotivaatiota ja työhyvinvointia. Samalla varaudutaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuden poistumiseen ruoka- ja siivouspalveluista.
3. Kustannuslaskennan kehittäminen. Kustannuslaskennan perustana hyödynnetään tarkoituksenmukaista ruoka- ja siivouspalveluiden toiminnan tuotteistusta. Jatkuvasti kehittyvä kustannuslaskenta mahdollistaa muun muassa toiminnan panos-tuotossuhteen aiempaa realistisemmän vertailun ulkopuolisiin toimijoihin ja tukee pyrkimyksiä työn tuottavuuden parantamiseen.
4. Asiakaspalvelun ja toiminnan laadunvarmistus. Jatketaan palautejärjestelmän kehittämistä, jotta ruoka- ja siivouspalveluiden käyttäjät voivat onnistuneesti välittää kokemuksia ja toiveita yksikön johdolle ja jotta johto on tietoinen käyttäjien tarpeista.
5. Ruoka- ja siivouspalvelujen henkilöstö nosti tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi henkilöstökyselyssä (2016) työnjaon ja työilmapiirin kehittämisen sekä ongelmien ja ristiriitujen rakentavan ratkaisemisen. Näiden pohjalta on laadittu kehittämissuunnitelma jonka mukaiset toimet toteutetaan vuoden 2018 loppuun mennessä. Lisäksi johtamista kehitetään valmentavaksi ja henkilöstön itseohjautuvuutta tuetaan.

Sitovat tulostavoitteet:

- Ruoka- ja siivouspalvelujen henkilöstökyselyn (2016) perusteella laaditun kehittämissuunnitelman toteuttaminen ja työn tuottavuuden parantaminen johtamista kehittämällä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

466 Ruoka ja siivouspalvelut

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-1 929,1	-53,3	-1 982,4	-1 964,4	18,1	99,1 %
Tulot	2 011,1	0,0	2 011,1	1 991,8	-19,3	99,0 %
Netto	82,0	-53,3	28,7	27,4	-1,3	95,5 %

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ruoka- ja siivouspalveluissa on ryhdytty koko henkilökunnan yhteisenä projektina muokkaamaan yksikölle omat strategiset päämäärät, visio sekä toimintaa ohjaavat arvot johtamalla ne kunnan strategiasta, arvoista sekä visiosta.

Hausjärven ruokapalvelujen toimintamalli on muotoutumassa. Osana Hausbändi-hanketta henkilökuntaa valmennetaan muutokseen sekä ruoka- ja siivouspalvelujen toimintaa kokonaisuudessaan kehitetään. Heinäkuun lopulla toteutetussa kahden päivän koulutuksessa yksikköön muovattiin yhteiset pelisäännöt. Lisäksi yhdessä harjaannutettiin työyhteisötaitoja osana vuoden 2018 loppuun ulottuvaa kehittämissuunnitelmaa. Työpajoihin kokoonnuttiin vuonna 2017 kolme kertaa koko yksikön voimin.

Ruoka- ja siivouspalvelujen toiminnan laadunvarmistuksen kehittäminen on yksikön kokonaiskehittämisen osana meneillään. Syksyllä koulujen rehtorien kanssa sovittiin makuraatien perustamisesta kuhunkin kouluun. Makuraadit starttaavat vuonna 2018.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Kokonaisuudessaan Ruoka- ja siivouspalvelujen menojen ja kulujen toteuma noudattaa talousarviota. Työvoiman vuokrauksen kustannukset ylittivät budjetoidun, koska yksikön työntekijöillä oli pitkiä, jopa useita kuukausia kestäviä poissaoloja.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

48 Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskus sisältää seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut sisältäen talouden suunnittelun ja seurannan, elinkeinojen kehittäminen ja ympäristölautakunta.

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja.

Elinkeinot ja kehittäminen -palvelukeskuksen tehtävä on edistää ja kehittää kunnassa asumista ja yrittämistä. Tätä tehtävää palvelukeskus toteuttaa ympäristöä ja kunnan erityispiirteitä kunnioittaen, yhdessä eri toimijoiden kanssa paikallisesti ja seudullisesti. Lisäksi palvelukeskuksen tehtäviin kuuluu taloushallinto ja hankintojen koordinointi.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-1 815,0	-32,5	-1 847,5	-1 654,6	192,9	89,6 %
Tulot	373,0	0,0	373,0	378,7	5,7	101,5 %
Netto	-1 442,0	-32,5	-1 474,5	-1 275,9	198,6	86,5 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Elinkeinotoimikunta käynnisti toimintansa ja valmisteli uuden elinvoimaohjelman, joka hyväksyttiin joulukuun kunnanhallituksessa.

MENOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMINEN

Palvelukeskuksen tulot ja menot toteutuivat talousarviota parempana kaikilla tulosalueilla.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

480 Hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

ELKEET-palvelukeskuksen hallintopalvelut-tulosalue sisältää talouden suunnittelun ja seurannan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan. Hallintopalvelut myös vastaa kirjanpidon järjestämisestä, rahoituksen riittävydestä ja kassavarojen sijoittamisesta ja rahoitusriskien hallinnasta. Hallintopalvelut myös koordinoi kunnan hankintoja.

Hallintopalveluissa vastuuhenkilö on hallinto- ja talouspäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Kunnan taloushallintopalvelut ostetaan RHL-Data Oy:ltä. Yhteistyö on alusta saakka toiminut hyvin. Olemassa olevien tietojärjestelmien ja toimintaprosessien kehitystyötä jatketaan yhteistyössä vastaamaan käyttäjäystävällistä ja tehokasta tiedonhallintaa. Manuaalisia työvaiheita pyritään karsimaan ja tekemään työ ”yhden tallennuksen” -periaatteella. RHL-Data Oy:n kanssa järjestetään vuosittain vakiintuneen käytännön mukaisesti kaksi seurantalaveria, joissa käsitellään palvelukeskuksen palvelun ja taloushallinnon järjestelmien laatua sekä ja organisaatorajat ylittävien toimintojen sujuvuutta.
- Yhdessä palvelukeskuksen kanssa tehdään toimenpiteitä, joilla tähdätään siihen, että aikaa myöten kaikki kunnan ostolaskut ovat verkkolaskuja.
- Taloudellisen tilanteen seuraaminen ja siihen nopeasti reagoiminen edellyttävät laadukkaita seuranta- ja ennustemenetelmiä. Nykyisiä välineitä hyödynnetään tehokkaasti ja kehitetään uusia ennustemenetelmiä.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tulosalueen toiminta on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Tarkastelukauden aikana on otettu käyttöön uusi talousarvion laadintajärjestelmä, jonka avulla laadittiin vuoden 2018 talousarvio syksyn aikana. Paperisten ostolaskujen käytöstä päätettiin luopua siirtymäajan jälkeen 1.4.2018.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-474,5	-12,4	-486,9	-420,2	66,6	86,3 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	2,6	2,6	0,0 %
Netto	-474,5	-12,4	-486,9	-417,6	69,2	85,8 %

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tulosalueen menot ovat toteutuneet talousarviota parempana. Sisäisen valvonna ja riskienhallintaan toimenpiteisiin ei käytetty määrärahoja tilikauden aikana. Säästöä syntyi myös taloushallinnon palvelujen osissa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

482 Elinkeinojen kehittäminen

TEHTÄVÄN KUVAUS

Elinkeinojen kehittämiseen kuuluvat seuraavat toiminnot: elinkeinojen kehittäminen, markkinointi, EU- ja muut tuet, kansainväliset asiat, maataloustoimi, asuntotoimi, joukkoliikenne, seutulippu, työllistäminen ja siviilipalvelus.

Elinkeinojen kehittämisen, markkinoinnin ja EU- ja muiden tukien sekä kv-asioiden osalta vastuuhenkilö on kunnanjohtaja. Muilta osin vastuuhenkilö on hallinto- ja talouspäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Joukkoliikenteen uudistunut toimintaympäristö merkitsee sitä, että jatkossa kunnan rahoitusosuus avoimesta joukkoliikenteestä tulee kasvamaan, mikäli nykyinen joukkoliikennetarjonta halutaan ylläpitää. Samalla tulee välttämättömäksi tarkastella kunnan eri kuljetustarpeita yhtenä kokonaisuutena ja suunnitella ja hankkia näitä kuljetuspalveluja yhdessä ja yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa.
- Hausjärven kunta on solminut Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) kanssa lippuyhteistyösopimuksen, joka astui voimaan 1.1.2014 alkaen. Sopimuksen mukaan hausjärveläiset voivat ostaa HSL:n matkakortin ja ladata sille henkilökohtaisen kauslipun, jonka hinta on sama kuin HSL-alueen asukkaille. Toistaiseksi hausjärveläiset ovat käyttäneet etua rajoitetusti ja edun viestintää ja hyödyntämistä markkinoinnissa jatketaan vuonna 2017.
- Vuonna 2015 päivitetyn elinkeino-ohjelman toimenpiteitä jatketaan vuonna 2017. Samoin jatketaan vuonna 2015 hyväksytyt yritysvaikutusten arviointiohjelman edellyttämiä arviointeja päätöksenteon yhteydessä. Hyvin toimivaa yhteistyötä jatketaan yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Yrittäjien palveluita tuotetaan erityisesti Yritysvoimala Oy:n kautta, mutta myös kunnassa voimavarojen mukaisesti. Kunta voi rahoittaa tapauskohtaisella harkinnallaan hausjärveläisen yrityksen First Round Oy:ltä hankkimia yrityshautomopalveluita.
- Markkinoinnin pääkohteina ovat uudet asukkaat ja yrittäjät. Markkinointia tehdään myös seutuyhteistyönä yhdessä Riihimäen ja Lopen kanssa.
- Kunta on mukana maaseudun palveluyritysten kehittämis- ja verkottumishankkeessa.
- Maataloustoimen palvelut on tuottanut vuoden 2012 alusta lähtien Maaseutupalveluyksikkö Häme, joka toimii isäntäkuntamallisesti osana Janakkalan kunnan organisaatiota. Yksikön palvelutuotannon toimivuutta tarkastellaan seurantakokouksessa vuosittain. Tavoite on, että palvelutaso säilyy vähintään nykyisellä tasolla, palveluita ohjataan yhä enemmän sähköisiin palveluihin ja luonnollinen poistuma hyödynnetään kustannuskurissa.
- Työllistämistä tehdään määrärahojen puitteissa. Työllistämistoimet sovitetaan yhteen perusturvan alaisuudessa toimivan työpajatoiminnan kanssa. Kunnan oman työllistämisen täydentäjäksi voidaan erillisillä päätöksillä valmistella erilaisia työllistämiskeinoja. Tällaisia ovat esimerkiksi yksittäisille yrityksille kohdistettu kuntalisätyyppinen työllistämiskannustin ja Hämeen Kylät ry:n Tarmokas hanke, jossa yhdistys mahdollistaa sen, että kyläyhdistykset tai vastaavat voivat työllistää työttömiä työnhakijoita.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

482 Elinkeinojen kehittäminen

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tonttien markkinointiin ja myyntiin on panostettu, mikä selkeästi piristi tonttien kysyntää ja myyntiä.

Elinkeino toimikunnan kokouksissa on valmisteltu Hausjärven kunnan ja Hausjärven yrittäjien yrittäjyysviikon tapahtumia. Elinvoimaohjelma hyväksyttiin kunnanhallituksen kokouksessa joulukuussa. Yritysvaikutusten arvioinnin käyttöä on tehostettu hallintokuntien asioiden valmistelussa.

Elinkeino toiminnan ja kunnan markkinoimiseksi on pystytetty mainostorni 54 –tien varteen Oitin risteykseen. Lisäksi yritystonttien markkinointia varten on pystytetty 54 –tielle tienvarsimainostaulu.

Naskilan navetan 177.000 euron leader-hakemusta sen muuntamiseksi kuntalaisten yhteiseksi toimintakeskukseksi on valmisteltu. Hakemus on jätetty 3.7.2017 Maaseutuvirastoon/Emo ry:n ja Leader -toimintaryhmä antoi siitä puoltavan lausunnon. Valtuusto päätti joulukuussa, että hanketta ei toteuteta.

Liikenne- ja viestintäministeriön kesäkuussa tekemän päätöksen mukaan VR:n raideliikenteen jatkuminen nykyisellään on varmistettu vuoden 2019 loppuun asti.

Ikäihmisten palveluliikenne on kilpailutettu osana oppilaskuljetusten hankintaa ja se alkoi 1.10.2017. Liikenteelle haettua valtionavustusta ei saatu. Kaikille kuntalaisille laajennetun palvelun valtionavustushakemus jätettiin vuodelle 2018. Valtionavustusta on mahdollista saada 50 % kustannuksista.

Maataloustoimen palvelut on järjestetty isäntäkuntamallilla siten, että isäntäkuntana toimii Janakkalan kunta. Maataloustoimen palvelut ovat toteutuneet tavoitteen mukaisesti.

Työllistämistoimia on tehty määrärahojen puitteissa. Nuorten kesätyötukea haki ja myönnettiin neljälle eri yritykselle yhteensä seitsemän nuoren palkkaamiseen. Hausjärven kunnan työttömyysprosentit ovat olleet Hämeen pienimpiä. Työmarkkinatuen kuntaosuudet ovat aktiivisten työllistämistoimien johdosta pysyneet pieninä.

Naien kuntavierailu Hausjärvellä toteutui 26.10. - 1.11.2017.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-865,8	-17,5	-883,3	-826,1	57,2	93,5 %
Tulot	210,0	0,0	210,0	208,1	-1,9	99,1 %
Netto	-655,8	-17,5	-673,3	-618,0	55,3	91,8 %

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tulosalueen tulos on toteutunut talousarviota parempana. Joukkoliikenteen menot toteutuivat 27 000 euroa ja työllistämiseen varatut määrärahat 50 000 euroa talousarvioon varattuja menoja pienempinä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

490 Ympäristölautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ympäristölautakuntaan kuuluvat toiminnot ovat kaavoitus ja maankäytön suunnittelu, ympäristöasiat, rakennusvalvonta ja hallinto.

Vastuhenkilö on kaavoituspäällikkö.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Osayleiskaavoituksessa tavoitteena on Hikiä - kirkonkylän kaavan laatiminen.
- Kaavoitusohjelman mukaisten asemakaavojen, asemakaavamuutosten sekä osayleiskaavan laatiminen.
- Suunnitelmallinen maanhankinta ja kaavoitus

Kaavoitus ja maankäyttö

Kaavoitustöitä tehdään kunnanhallituksen linjaaman kaavoitusohjelman mukaisesti. Keskeisistä kaavoitustöistä on laadittu vuosille 2015-2017 kaavoitusohjelma, jonka kunnanhallitus on hyväksynyt.

Taajamien kehittäminen vaatii vuosittain raakamaahankintaa tulevia kasvutarpeita varten. Maanhankintaneuvotteluissa keskitytään v. 2017 taajamien tulevaisuuden kasvusuunnille sijoittuville alueille Monniin. Lisäksi tavoitellaan maanhankinnassa Oitin ydinkeskustan potentiaalista aluetta. Taajamien kehittäminen vaatii jatkuvaa raakamaan hankintaa tulevia kaavoitustarpeita varten.

Kaavoituksen valtuuston nähden strateginen tavoite on Hikiä-Kirkonkylän osayleiskaavan eteneminen hyväksyttäväksi vuonna 2017.

Asemakaavoituksessa on käynnissä useamman kaava-alueen muutostyöt. Vuonna 2017 keskitytään Ryttylän keskustan asemakaavamuutokseen, Hikiän taajaman asemakaavan päivittämiseen, Kuulojan yritysalueen asemakaavoitukseen ja Monnissa yksityisten maanomistajien alueen asemakaavoitukseen pientaloalueeksi. Yksityisten maanomistajien maiden kaavoitukset toteutetaan kaavasopimusperiaatteella.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan toiminta painottuu lakisääteisiin tehtäviin. Merkittävä osuus työn kuvaan on rakentamiseen painottuva neuvonta ja selvitystyö. Rakennusluvitusta painottuu suhdanteiden mukaisesti. Vuonna 2017 pientalorakentamisessa on ollut edellisvuodesta ja kunnan tonttikaupassa on havaittavissa elpymistä. Jatkuvasti uudistuvat säännökset edellyttävät koulutusta sekä lisäävät neuvonta ja valvontatyön määrää.

Rakennusvalvonnassa työskentelee yksi vakituinen rakennustarkastaja ja ostopalveluna 50 %:n viran rakennustarkastaja.

Ympäristötoimi

Ympäristön toiminta on lakisääteistä luvitusta, neuvontaa ja valvontatyötä. Maa-ainesottoasioissa työ painottuu luvitukseen ja ottoalueiden toiminnan valvontaan. Ympäristöluvitusten määrä riippuu yritystoiminnan luvanvaraisuudesta. Ympäristötoimessa neuvonta on erittäin merkittävä osa työmäärästä. Toimintavuoden aikana laaditaan ympäristötoimen valvontasuunnitelma.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

490 Ympäristölautakunta

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Ympäristölautakunnan alaiseen toimintaan on asetettu sitovia tavoitteita. Osa tavoitteista on valtuustoon nähden sitovia ja osa tavoitteista on kunnanhallitukseen nähden sitovia. Nämä tavoitteet on esitetty kunnalautuustoa ja kunnanhallitusta koskevassa talousarvion osassa. Ympäristölautakuntaan nähden ei ole asetettu sitovia tavoitteita.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-474,7	-2,7	-477,4	-408,4	69,0	85,5 %
Tulot	163,0	0,0	163,0	168,1	5,1	103,1 %
Netto	-311,7	-2,7	-314,4	-240,3	74,1	76,4 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Kaavatontit				
- uudet pientalotontit, joilla kunnallistekniikka	12	10	35	350,0
- tonttivaranto, AO-asuintontit kunnallistekniikassa	41	55	75	136,4
- tonttivaranto, AP/AR-asuintontit kunnallistekniikassa	8		17	
- tonttivaranto, yritystontit kunnallistekniikassa	34	35	35	100,0
Rakennusvalvonta, luvitus				
- yhden asunnon talot (uudet)	4	15	9	60,0
- rivitalot (uudet)		1		
- muut luvat	104	120	201	167,5

Tonttivaranto käsittää kunnallistekniikassa olevat, nopeasti myytävissä olevat tontit. Näihin lukuihin lisätään uudet pientalotontit, joille rakennettu kyseisenä vuonna kunnallistekniikka. Lainvoimaisia asemakaavatontteja on enemmän kuin ylläolevassa taulukossa on esitetty. Uudet pientalotontit kuvaavat niitä asemakaavoitettuja rakennuspaikkoja joille vuosittain toteutetaan kunnallistekniikka.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kaavoitus ja maankäyttö

Kaavoja on laadittu kunnanhallituksen hyväksymän kaavoitusohjelma 2015-2017 mukaisesti seuraavasti ja lisäksi aloitettiin uusia kaavoitustöitä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

490 Ympäristölautakunta

Oitissa valmistui keväällä Keskustan luoteisosan asemakaavamuutos joka ulottuu Kaaritien pohjoispuolella Keskustieltä rautatiehen saakka. Kaava hyväksyttiin 25.4.2017 kunnanvaltuustossa ja sai lainvoiman 2.6.2017. Uutena asemakaavoitustyönä päätettiin aloittaa Oitin Keskustien läntisen rataan ulottuvan asemakaavan muutostyö joka jaettiin kahteen osaan. Osa-alueelta laadittiin asemakaavan muutosluonnos. Monniin päätettiin laajentaa yleisten rakennusten alueen asemakaavoitushankkeen käsittämään osan päätiestöstä ja asuinalueita. Alueelta valmistui asemakaavaluonnos. Hikiän ja Ryttylän keskustan osa-alueiden asemakaavamuutostöitä jatkettiin. Kuulojan yritysalueen asemakaavoituksen jatkotyö aloitettiin alueen maanomistuksen muututtua ja alueelle laadittiin asemakaavaluonnos. Syvänojan kylään päätettiin ranta-asemakaavoituksen aloittamisesta.

Ryttylän yritysalueen ja yksittäisten pientalotonttien sekä Oitin rivitalotontin hinnoittelut valmisteltiin päätöksentekoon.

Maanhankinnassa onnistuttiin Oitissa, mistä hankittiin aivan ydinkeskustasta Keskustien varteen sijoittuvia maa-alueita tulevaa keskustan kehittämistä ja kaavoitusta varten. Monnista käytiin maanhankintaneuvotteluja joiden jatkovalmistelut ajoittuu vuodelle 2018.

Kaavoituskatsaus 2017 laadittiin. Poikkeamisluvituksessa tehtiin 8 päätöstä. Lausuntoja naapurikuntien kaavahankeista, maakuntakaavoituksesta ja voimalinjoista valmisteltiin 11 kpl. Rakentamista varten tehtyjen poikkeamislupien määrä ja annettujen lausuntojen määrä on yli kaksinkertaistunut edellisvuoteen verrattuna. Lisäksi on tehty runsaasti tonttimyyntiä edistävää markkinointityötä ja asiakasneuvotteluita. Tonttikysyntä ja tehdyt tonttikaupat ja vuokraus osoittavat rakentamisessa tarkastelukaudella vilkastumista viimevuoteen verrattuna. Vuonna 2017 laadittiin yksi aiesopimus Ryttylään ja yksi Oittiin asuintonttien myynnistä ja rakentamisen aikataulutuksesta.

Monnin, Ryttylän ja Hikiän taajamissa on asemakaavoitettua pientalotonttivarantoa kahden vuoden tarpeisiin kunnan strategian mukaisesti ja Oitissa tonttitarjontaa yli viideksi vuodeksi. Tarkastelujaksolla toteutui Monnin Pihonkaarten kunnallistekniikka ja Oitin Manassenpellon kunnallistekniikkaa laajennettiin jolloin markkinoitavien tonttien mitkä lisäsivät myytävien tonttien määrää.

Hikiän – kirkonkylän osayleiskaavatyön laadinnan jatkaminen siirrettiin kaudelle 2018, sillä maanhankinta, uudet asemakaavahankkeet, tiesuunnittelu- ja markkinointityö priositoitui kaavoitusohjelmasta poiketen osayleiskaavoituksen edelle.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnassa keskityttiin uusien rakennuslupien myöntämiseen, neuvonta- ja selvitystyöhön mahdollisten rakennushankkeiden osalta. Lisäksi tehtiin keskeneräisten rakennuslupahankkeiden loppuunsaattamista ja selvitystyötä. Rakennusvalvonnan taksa uudistettiin vuoden 2017 aikana. Sähköinen asiointipalvelu lupakäsittelyssä aloitettiin lokakuussa 2017.

Ostopalveluna Lopen kunnalta hankitun 50 %:n II rakennustarkastajan virkaa suorittanut henkilö siirtyi muihin tehtäviin koska Lopen kunta keskeytti myyntipalvelun Hausjärvelle ja ostopalvelun osuus päättyi syyskuun 2017 lopussa.

Rakennusvalvonnassa myönnettiin rakennus- ja toimenpidelupia 1.1.- 31.12.2017 välisenä aikana yhteensä 121 kpl, jatkoaika ym. päätöksiä 154 kpl ja toimenpideilmoituksia 135 kpl. Suunnittelutarveratkaisuja oli 5 kpl ja lupiin liittyviä katselmuksia ja kokouksia oli yhteensä 201 kpl. Uusia yhden asunnon uudisrakentamis-

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

490 Ympäristölautakunta

---

lupia oli 9 kpl kokonaismäärästä. Vuoden 2017 aikana on myönnetty 5 yhden asunnon uudisrakentamislupaa enemmän kuin vuoden 2016 aikana.

Ympäristötoimi

Ympäristötoimen tehtävät painottuivat lupien käsittelyyn ja neuvontaan. Ympäristölupia käsiteltiin kaksi sekä yksi maa-aines-ympäristölupa. Muita tehtäviä olivat mm. viranhaltijapäätökset (7 kpl) ja annetut lausunnot (5 kpl).

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Ympäristölautakunnan talouden nettototeutuma kaavoituksen ja maankäytön, ympäristön, rakennusvalvonnan ja ympäristölautakunnan hallinnon osalta toteutui talousarvioita paremmin.

Rakennusvalvonnan, kaavoituksen ja maankäytön tulot eivät toteutuneet kokonaisuudessaan talousarvion mukaisena. Tämä johtui rakennusluvituksessa olleiden uudishankkeiden pienuudesta ja kaavoituksessa keskittymisessä kunnan kannalta merkityksellisempiin kaavahankkeisiin yksityisten hankkeiden sijaan. Ympäristön tulot ylittivät talousarvion maa-ainesluvituksesta johtuen. Menot toteutuivat kaavoitus- ja maankäytössä, rakennusvalvonnassa, ympäristössä ja hallinnossa talousarviota alhaisempina. Rakennusvalvonnassa säästöä tuli erityisesti asiantuntijapalveluista, koska ostopalveluna toteutettu II rakennustarkastaja osuus ei kattanut koko vuotta. Kaavoitus ja maankäytön suunnittelun menosäästö tuli asiantuntijapalveluiden vähäisemmästä määrästä koska osayleiskaavoitustöiden merkittävimmät konsulttityöt siirtyivät tuleville vuosille. Tarkastelukaudella nettototeutuma on talousarvioita parempi johtuen pääosin asiantuntijapalveluiden vähäisemmästä määrästä.

Sisäistä valvontaa on suoritettu kuukausittain ja osavuositain. Ympäristölautakunnan kokouksissa on käsitelty talouden toteutumaa säännöllisesti kuluja ja tuloja tarkastellen.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

51 Perusturvalautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Perusturvalautakunnan vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: hallinto, sosiaalityö, vammaispalvelut, vanhus-
tenhuolto ja terveystyöt.

Perusturvalautakunnan strategia:

Tuemme kuntalaisia erilaisissa elämänvaiheissa ennaltaehkäisevästi, asiakaslähtöisesti ja palveluhenkisesti järjestämällä lakisääteiset sosiaalipalvelut, käyttämällä vaihtoehtoisia palvelujen järjestämistapoja sekä tukemalla omaehtoista vastuunottoa siten, että perusturvallisuus säilyy.

Perusturvalautakunnan eri tehtävälalueilla pyritään vastaamaan hyvinvointikertomuksesta nouseviin haasteisiin: ikääntyvän väestön palvelurakenne, nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäiseminen, vanhemmuuden tukeminen, ehkäisevän työn kehittäminen ja avoimuuden palveluihin resurssoinen sekä tiivis yhteistyö.

Perusturvalautakunnan valtuustotason sitovia tavoitteita ovat:

- nuorten syrjäytymiskehityksen katkaiseminen,
- 300 päivää työttömänä olleiden henkilöiden aktivointi,
- lastensuojelutarpeen selvittäminen lain edellyttämässä määräajossa ja
- toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-28 840,2	323,1	-28 517,1	-28 033,2	483,9	98,3 %
Tulot	2 601,1	39,4	2 640,5	2 702,9	62,4	102,4 %
Netto	-26 239,1	362,5	-25 876,6	-25 330,3	546,3	97,9 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Jelppilän asumispalvelut siirtyivät liikkeenluovutuksena Hausjärven vammaissäätiöltä kunnalle suunnitellusti 1.1.2017.

MENOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMINEN

Perusturvalautakunnan toimintakate toteutui 97,9 %. Toimintatuotot toteutuivat 102,4 % ja toimintakulut 98,3 %.

Vanhus- ja vammaispalvelujen toimintakate toteutui arvioitua korkeampana 102,8 %. Kulut voitiin kattaa sosiaalityön ja vammaispalvelujen toimintakatteesta.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****51 Perusturvalautakunta**

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Hoitokoti Jelppilän palvelutoiminta siirtyi suunnitellusti kunnalle liiketoiminnan luovutuksena 1.1.2017.

Kuntaan vastaanotettiin vuoden aikana yhteensä 4 kiintiöpakolaisperhettä, yhteensä 22 henkilöä.

Palvelutalon palveluseteli otettiin käyttöön 1.1.2017.

Valtuustotason sitovien tavoitteiden toteutuminen

- lastensuojelulain mukaiset selvitykset: hyvä taso toteutui.
- Varhaisen tuen vahvistaminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen: tavoite toteutui.
- yli 300 päivää työttömänä olleiden määrä: Tavoitetta ei saavutettu. Asiakkaiden määrä oli 30/kk.
- Vanhustenhuollon palvelurakenteen kokonaisuuden toimivuutta parannettiin muun muassa palveluohjauksen aloittamisella, työntekijöiden toimenkuvien täsmentämisellä, palvelutalon palvelusetelin käyttöönotolla sekä lyhytaikaisen perhehoidon käyttöönotolla.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

51 Perusturvalautakunta

PERUSTURVALAUTAKUNTAAN NÄHDEN SITOVIEN STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strateginen vuosita- voite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hy- vinvointi. Nuorten syrjäytymiske- hityksen katkaiseminen.	Uusien työmuotojen kehit- täminen HRAKS:n työpajan ja muiden toimijoiden kans- sa.	Uutena tukimuotona tarjottiin kun- toutuavassa työtoiminnassa olleille turvakortti- ja hygieniapassikoulutus, joiden puuttuminen oli joissakin tapa- uksissa selkeä työllistymisen este. HRAKS:n kanssa käynnistettiin keskus- telu toimenpiteissä olevien henkilöi- den, myös nuorten, eteenpäin pääsyn tehostamiseksi. Kunta otti mm. tekniselle toimialalle oppisopimusopiskelijoita. Meneillään olevilla Tripla- ja Virta- hankkeilla työllistettiin pitkäaikaistyöt- tömiä, myös nuoria. Lakisääteinen nuorten moniammatilli- nen ohjausryhmä kokoontuu noin pari kertaa vuodessa, ryhmässä mietitään nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja sii- hen liittyviä asioita.
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hy- vinvointi. Varhaisen tuen vahvis- taminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehit- täminen.	Kunnan oman tukihenkilö- toiminnan organisointi.	Tavoite toteutui vammaispalvelujen osalta. Lastensuojelun osalta toimin- nan organisointi siirtyi vuodelle 2018.
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Vanhusten kotona asu- misen tukeminen. Toi- minnanohjau- sjärjestelmän käyttöö- nto.	Toiminnanohjauksjärjestelmä otetaan käyttöön kotihoi- dossa vuoden 2017 aikana.	Toiminnanohjauksjärjestelmä kilpailu- tettiin, mutta järjestelmän käyttöönot- to siirtyi tietojärjestelmissä tapahtuvis- ta muutoksista johtuen syksyille 2018.
Hausjärvellä kuntalai- set voivat hyvin	yli 300 päivää työttö- mänä olleiden henkilöi- den aktiivointi	Hyvä taso: 25 hlöä/kk Tyydyttävä taso: 29 hlöä/kk	Tavoitetta ei saavutettu: Yli 300 päivää työttömänä olleiden määrä on ollut keskimäärin 30 henkilöä / kk.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

51 Perusturvalautakunta

Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Lastensuojelutarpeen selvittäminen lain edellyttämässä määräaajoissa.	Hyvä taso: yli 98 % ilmoituksista otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluttua ilmoituksesta Tyydyttävä taso: 90-98 % ilmoituksista otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluttua ilmoituksesta	Hyvä taso saavutettu: Lastensuojelutarpeen selvitykset saatiin tehtyä 100 %:sti lakisääteisessä määräajassa.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa. Siirtoviivemaksut.	Hyvä taso: Ei siirtoviivemaksuja. Tyydyttävä taso: Siirtoviivemaksuja on enintään 10 pv.	Tyydyttävä taso saavutettu: siirtoviivemaksuja kertyi 2.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Toimiva palvelurakenne vanhustenhuollon palveluissa. Asumispalvelun tarpeen selvittäminen ja palvelun tarjoaminen lakisääteisessä ajassa.	Hyvä taso: Asumispalvelun tarve selvitetään enintään 3 kk palveluntarpeen esiintulemisestä ja palvelu pysytään tarjoamaan enintään 3 kk:n kuukauden sisällä päätöksen tekemisestä.	Hyvää tasoa ei saavutettu: 3/23 hajan kohdalla asumispalvelua ei pystytty järjestämään 3 kk:n sisällä päätöksen tekemisestä.
Ammattitaitoisen ja osaavan henkilöstön rekrytointi ja palveluksessa pitäminen	Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys.	Avoimna olevat toistaiseksi voimassa olevat palvelusuhteet täytetään pätevillä henkilöillä.	Tavoitetta ei saavutettu sosiaalityöntekijöiden virkojen osalta.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

510 hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallinnon tulosalue sisältää seuraavat toiminnot: perusturvalautakunta ja sosiaalitoimisto.

Vastuhenkilö on perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Palvelujen järjestäminen ammattitaitoisen henkilöstön avulla toimialalle myönnettyjen määrärahojen puitteissa.
- Sosiaali- ja terveystalouden palvelurakenteen toimivuuden/kattavuuden varmistaminen/suunnittelu ja sote-rakennemuutoksessa aktiivisesti vaikuttaminen.
- Kiintiöpakolaisten vastaanotto ja kotoutumisen tukeminen.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat toimenpiteet, lapsiperheiden ehkäisevät tukitoimet ja vanhus-ten kotona asumisen tukeminen
- Tiivis käytännön yhteistyö seutukunnallisesti ja eri hallintokuntien kesken.
- Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja pysyvyys.
- Kotoutumisen tukeminen kunnan toimialojen ja yhteistyötahojen tiiviillä yhteistyöllä.
- Käytössä olevien palvelusetelien laajentaminen ja vakiinnuttaminen.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Hoitokoti Jelppilän palvelutoiminta siirtyi kunnalle liikkeen luovutuksena 1.1.2017.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-286,1	-16,3	-302,4	-305,2	-2,8	100,9 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	4,4	4,4	0,0 %
Netto	-286,1	-16,3	-302,4	-300,9	1,5	99,5 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

510 hallintopalvelut

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Tehokkuus/taloudellisuus				
Sos.palvelut netto €/asukas	1 134	1 172	1 149	98,0
Terveyspalvelut netto €/asukas	1 770	1 813	1 830	100,9

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Hoitokoti Jelppilän palvelutoiminta siirtyi suunnitellusti kunnalle liikkeen luovutuksena 1.1.2017.

Kuntaan vastaanotettiin vuoden aikana yhteensä 4 kiintiöpakolaisperhettä, yhteensä 22 henkilöä.

Palvelutalon palveluseteli otettiin käyttöön 1.1.2017.

Sosiaalityöntekijöiden virat (3) täytettiin vastaavien sosiaaliohjaajien määräaikaisilla viroilla.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Hallinnon tulosalueen toimintakate toteutui 99,5 %.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

520 Sosiaalityö

TEHTÄVÄN KUVAUS

Sosiaalityö sisältää seuraavat tulosyksiköt: sosiaalityön henkilöstö, lastensuojelun avustukset, lasten ja nuorten sijaishuolto, sosiaalihuoltolain mukaiset tukipalvelut, muut lasten ja perheiden palvelut, päihdehuolto, toimeentulotuki, työpajat ja työvoiman palvelukeskus.

Vastuuhenkilö on sosiaali- ja perhetyöntekijöiden työn sisältöön liittyvissä asioissa johtava sosiaalityöntekijä. Muilta osin vastuuhenkilö on perusturvajohtaja, joka vastaa erityisesti ostopalvelujen käytöstä.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Lakisääteisten sosiaalityön palvelujen järjestäminen laadukkaasti ja kustannustietoisesti.
- Varhaisen tuen tukimuotojen kehittäminen ja vakiinnuttaminen.
- Yli 300 päivää työttömänä olleiden henkilöiden aktivointi.
- Kiintiöpakolaisten vastaanotto ja kotoutumisen tukeminen.

STRATEGISET TAVOITETASOT

- Lastensuojelutarpeen selvitykset saadaan tehtyä lakisääteisessä määräajassa.
  - hyvä taso: 98-100 % ilmoituksista on otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksesta
  - tyydyttävä taso: 90-97 % ilmoituksista on otettu käsittelyyn 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksesta
- Varhaisen tuen vahvistaminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen.
- Kunnan oman tukihenkilötoiminnan organisointi
- yli 300 päivää työttömänä olleiden määrä.
  - hyvä taso: 25 henkilöä/kk (kuukausien keskiarvon mukaan)
  - tyydyttävä taso: 29 henkilöä/kk (kuukausien keskiarvon mukaan)

TAVOITTEET JA KEINOT

- nuorten palvelujen suunnittelu, kehittäminen ja olemassa olevien palvelujen hyödyntäminen seudullisen toiminnan ja hankkeiden kautta: Ankkuritoiminta, Nuppi, nuorten parissa työskentelevien työntekijöiden yhteistyöryhmä,
- Työpajatoiminnan ja kuntouttavan työtoiminnan kehittäminen yhteistyössä Hyvinkään-Riihimäen Seudun Ammattikoulutussäätiön kanssa.
- Nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäiseminen nuorten aktivointia tukevien työmenetelmien monipuolistamisen ja tiiviin yhteistyön avulla.
- Vanhemmuuden tukeminen ja ehkäisevän työn tarjoaminen Lounatuulen perhetyön, kotipalvelun perhetyön, sosiaalityön, neuvoloiden, koulun psykiatrisen sairaanhoitajan ja muiden yhteistyötahojen tiiviillä yhteistyöllä.
- Palvelusetelin käytön vakiinnuttaminen.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

520 Sosiaalityö

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-2 660,8	0,5	-2 660,3	-2 541,4	118,9	95,5 %
Tulot	173,5	0,0	173,5	243,3	69,8	140,3 %
Netto	-2 487,3	0,5	-2 486,8	-2 298,0	188,8	92,4 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Lastensuojelu				
Lastensuojeluilmoitukset	115	205	265	129,3
Lastensuojelun asiakkaat/v.	158	126	162	128,6
SHL:n mukaisen perhepalvelun asiakkaat	51	25	24	96,0
LsL:n mukaisen perhetyön asiakkaat	37	24	34	141,7
Sijoitetut lapset vuoden aikana	23	25	37	148,0
Sijoitetut lapset 31.12.	18	21	26	123,8
Jälkihuollon piirissä olevat nuoret/v.	10	7	10	142,9
Kasvatus- ja perheneuvolan suoritteet	994	1 070	713	66,6
Aikuissosiaalityö				
Alle 25-v. lkm täydentävässä toimeentulo- tuessa	38	45	2	4,4
Täydentävää toimeentulotukea saaneet ruokakunnat	100		65	
yli 300 pv työttömänä olleiden määrä/kk (ka)	27	29	30	101,7

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Uutena tukimuotona tarjottiin kuntouttavassa työtoiminnassa olleille asiakkaille turvakortti- ja hygieniapasikoulutus, joiden puuttuminen oli joissakin tapauksissa selkeä työllistymisen este. HRAKS:n kanssa käynnistettiin säännölliset keskustelut toimenpiteissä olevien henkilöiden, myös nuorten, eteenpäin pääsyn tehostamiseksi. Meneillään olevilla Tripla- ja Virta-hankkeilla työllistettiin pitkäaikaistyöttömiä, myös nuoria.

Monialaisen yhteispalvelun (MYP) TE-hallinnon työntekijävaihdokset vaikuttivat aktiivointiprosessin toimivuuteen. Yli 300 päivää työttömänä olleiden henkilöiden määrätavoitetta ei saavutettu, vaikka työmarkkinatuen määräraha toteui talousarvioon varattua määrärahaa alhaisempana.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

520 Sosiaalityö

Lakisääteinen nuorten moniammatillinen ohjausryhmä kokoontui 2 kertaa vuoden aikana. Ryhmässä mietittiin nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja siihen liittyviä asioita.

Lounatuulen perhetyön asiakkaana oli 32 perhettä. Pääsääntöisesti asiakkaat ohjautuvat neuvolasta. Tyypillisimmät asiakkaaksi tulon syyt olivat äidin väsymys, parisuhteen haasteet ja vuorovaikutus lapsen kanssa.

Lastensuojelussa asiakkaiden määrä sekä työn määrä kasvoivat voimakkaasti edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi lastensuojelun työntekijöissä tapahtui useita henkilövaihdoksia vuoden aikana.

Perintövaroin sivistystoimeen palkattu psykiatrinen sairaanhoitajan työpanoksella vahvistettiin varhaisen tuen puuttumisen keinoja. Syyslukukaudesta 2017 alkaen psykiatrisen sairaanhoitajan resurssi kohdennettiin kuntouttavaan luokkaan Eskon koululle.

Yhteistyötapaamiset koulupsykologin, kuraattorin, kouluterveydenhoitajan ja psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa toteutuivat säännöllisesti kerran kuukaudessa. Lastenneuvolan ja äitiysneuvolan terveydenhoitajien kanssa säännölliset tapaamiset toteutuivat myös kerran kuukaudessa. Perhepalvelujen palaveri pidettiin kerran kuukaudessa. Palaverissa oli mukana myös srk:n lapsityö.

Lastensuojelun työntekijät (johtava sosiaalityöntekijä, vastaava sosiaaliohjaaja) osallistuivat lastenpsykiatrisen konsultaatiotiimin jalkautuvan yhteistyön kokeiluun sekä Soten Lape-kärkihanketyöskentelyyn.

Sosiaalityössä oli käytössä palveluseteli lyhytaikaisessa lapsiperheiden kotipalvelussa.

Strategisten tavoitteiden toteutuminen

- lastensuojelulain mukaiset selvitykset: hyvä taso toteutui.
- Varhaisen tuen vahvistaminen ja ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen: tavoite toteutui.
- Kunnan oman tukihenkilötoiminnan organisointi: tavoite toteutui vammaispalvelujen osalta. Lastensuojelun osalta toiminnan organisointi siirtyi vuodelle 2018.
- yli 300 päivää työttömänä olleiden määrä: Tavoitetta ei saavutettu. Asiakkaiden määrä oli työmarkkinatuen maksulistalla 30/kk.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Sosiaalityön tulosalueen toimintakate toteutui 92,4 %.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

540 Vammaispalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vammaispalveluihin kuuluvat tulosityksiköt kehitysvammahuolto ja muu vammaishuolto.

Vastuuhenkilö on vammaispalvelujen osalta vastaava sosiaaliohjaaja, toimintakeskus Vaahteran ja Paavolantien asuinryhmän osalta asumispalveluvastaava 31.5.2017 asti ja 1.6. 2017 alkaen vastaava ohjaaja. Ostopalveluista vastaa perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Vammaishuollon palvelujen järjestäminen sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.
- Hoitokoti Jelppilän palvelutoiminnan siirtyminen kunnalle liikkeen luovutuksena 1.1.2017 alkaen.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Vammaispalvelun asiakkaiden palvelusuunnitelmien tekeminen ja päivittäminen lain vaatimissa puitteissa.
- Vammaispalvelujen kokonaisuuden kehittäminen (Paavolantien asuinryhmä, toimintakeskus Vaahtera, Jelppilän asumispalvelut ja sosiaalityö).

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-3 290,0	31,3	-3 258,7	-2 848,4	410,3	87,4 %
Tulot	283,9	39,4	323,3	381,5	58,2	118,0 %
Netto	-3 006,1	70,7	-2 935,4	-2 466,9	468,5	84,0 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Asumispalvelupäivät	15 004	14 600	19 876	136,1
Vammaispalvelun asiakkaat /v.	125	196	208	106,1
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelun asiakkaat/vuosi	129	120	128	106,7

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Hoitokoti Jelppilän palvelutoiminta siirtyi kunnalle liikkeen luovutuksena sovitusti 1.1.2017. Toimintakeskus Vaahteran ja Paavolantien asuinryhmän vastuuhenkilö vaihtui; vastuuhenkilönä toimii 1.6.2017 alkaen vastaava ohjaaja Irene Piipponen.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****540 Vammaispalvelut**

Vuoden aikana tapahtui useita muutoksia asiakkaiden asumispalveluissa/ostopalveluissa.

Toimintakeskus Vaahteran vuokratilat irtisanottiin joulukuussa 2017. Vuokrasopimus päättyi helmikuussa 2018. 1.1.2018 alkaen päivätoiminta on järjestetty asumista tukevana päivätoimintana asumispalvelujen yhteydessä.

Vammaispalvelujen kokonaisuutta kehitetään vuoden 2017 syksystä alkaen osana Hausbändi-hanketta.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Vammaispalveluiden toimintakate toteutui 84 %.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

550 Vanhustenhuolto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tulosalue käsittää tulosyksiköt kotipalvelu, omaishoidontuki, tukipalvelut, vanhusten päivätoiminta, ikäpiste, asumispalvelut ja muut asumispalvelut/ostopalvelut.

Vastuuhenkilö on kotihoidon, tukipalvelujen ja päivätoiminnan osalta kotipalvelunohjaaja. Asumispalvelujen vastuuhenkilö on asumispalveluvastaava. Omaishoidon tuesta ja palveluohjauksesta vastaa sosiaaliohjaaja ja vastaava sosiaaliohjaaja. Ostopalveluista vastaa perusturvajohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Vanhusten kotona asumisen tukeminen.
- Vanhuspalvelulain toteuttaminen.
- Vanhustenhuollon palvelurakenteen kokonaisuuden toimivuus.

STRATEGISET TAVOITETASOT

- Siirtoviivemaksut
hyvä taso: ei siirtoviivemaksuja.
tydyttävä taso: siirtoviivemaksuja on enintään 10 päivää/v.
- Asumispalvelun tarjoaminen lakisääteisessä ajassa
hyvä taso: asumispalvelu voidaan tarjota 3 kuukauden kuluessa asumispalvelupäätöksen tekemisestä
- Vanhusten kotona asumisen tukeminen. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto.
Hyvä taso:
toiminnanohjausjärjestelmä otetaan käyttöön kotihoidossa vuoden 2017 aikana

TAVOITTEET JA KEINOT

- Vanhustenhuollon palvelurakenteen toimivuuden parantaminen kotihoitoa vahvistamalla, tarvittaessa pitkäaikaishoivapaikkoja väliaikaisesti lisäämällä sekä tiiviillä yhteistyöllä terveyskeskuksen kuntayhtymän ja muiden palveluntuottajien kanssa.
- Kotihoidon mobiilin käyttöönotto.
- Ikäihmisten tiedottaminen HYKO-syntymäpäivien sekä hyvinvointia edistävien kotikäyntien kautta.
- Omaishoitajien tukeminen.
- Palvelusetelien käytön laajentaminen ja vakiinnuttaminen.
- KUKUTUKU – kuule, kuuntele, tule kuulluksi hankkeen toteuttaminen 1.9.2015-30.4.2017 ja käytännön vakiinnuttaminen.
- Ikäihmisten perhehoidon käyttöönotto.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

550 Vanhustenhuolto

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-6 664,4	-48,8	-6 713,2	-6 772,0	-58,8	100,9 %
Tulot	2 143,7	0,0	2 143,7	2 073,6	-70,1	96,7 %
Netto	-4 520,7	-48,8	-4 569,5	-4 698,3	-128,9	102,8 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Kotipalvelun asiakkaat	131	155	140	90,3
Kotipalvelun käyntikerrat (kaikki)	36 205	36 600	41 220	112,6
Tukipalvelujen asiakkaat	129	130	121	93,1
Asumispalvelupäivät	33 825	34 100	32 417	95,1
Laitoshoitopäivät	2 136	1 970	919	46,6

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Strategiset tavoitteet:

- Siirtoviivemaksut: tyydyttävä taso saavutettiin - siirtoviivemaksuja kertyi 2.
- Asumispalvelun tarjoaminen lakisääteisessä ajassa: hyvää tasoa ei saavutettu – 3/23 hakijan kohdalla asumispalvelua ei voitu tarjota 3 kk:n kuluessa asumispalvelupäätöksen tekemisestä.
- Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto – järjestelmän/Mobiiliin kilpailutus tehtiin vuoden 2017 aikana, mutta käyttöönotto siirtyi tietojärjestelmämuutosten takia syksyille 2018.

Tarkastelukauden aikana on tehty seuraavia toimenpiteitä:

- Ikäihmisten palveluohjaus aloitti toimintansa huhtikuussa 2017.
- Vanhustenhuollossa otettiin käyttöön uusi palvelutalon palveluseteli 1.1.2017; lisäksi käytössä on lyhytaikaisen kotipalvelun palveluseteli ja säännöllisen kotipalvelun palveluseteli.
- Voimaa vanhuuteen - Liikettä niveliin hankkeen kautta aloitettiin avoimet liikuntaryhmät Hikiällä ja omaishoitajien ryhmä Oitissa. Tarkoituksena on laajentaa toiminta muihin taajamiin vuoden 2018 aikana ja saada vertaisohjaajat vetämään ko.ryhmiä.
- Kotihoidon asiakkaille alettiin tekemään liikkumissopimukset.
- Tehtiin seutukunnallista yhteistyötä kuntoutuksen juurruttamiseksi osaksi vanhustenhoitoa, työtä kehittäli Alku- työryhmä (Hausjärvi, Riihimäki, Loppi). Tk: n kotihoidon fysioterapeutti oli aktiivisesti mukana kotihoidon tiimeissä.
- Kotiutustyöparin työskentelyä aloitettiin vuoden 2017 aikana. Työparin tarkoituksena on käydä sairaalasta kotiutuvien hoitoneuvotteluissa, sopia tarvittavat palvelut ja kahden viikon tehostetun siir-

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****550 Vanhustenhuolto**

---

tymääjän jälkeen siirtää asiakas oman alueensa kotihoidon tiimin asiakkaaksi. Kotiutus ja kuntotustiimin suunnittelu jatkuu yhdessä kotisairaanhoidon kanssa. Suunnittelussa odotetaan Lopen vastaavan tiimin kokemuksia.

- Työntekijöille järjestettiin kirjaamiskoulutus omana toimintana.
- Kotihoidossa suunniteltiin, että mielenterveys- ja päihdeasiakkaille kehitetään työntekijöistä omaa työparia. Toiminta ei käynnistynyt, koska sen todettiin olevan haavoittuvainen pienenä yksikkönä.
- Ikäihmisille järjestettiin infotilaisuus ikääntymiseen ja toimintakyvyn alenemiseen varautumisesta juridisesta näkökulmasta sekä järjestettiin HYKO-syntymäpäivät joulukuussa 2017, vuoden aikana 75 ja 80 vuotta täyttävälle hausjärveläisille.
- Yli 65-vuotiaille hausjärveläisille tarjottiin liukuesteitä/kenkien nastoitusta. Vuoden aikana jaettiin liukuesteet 442 henkilölle ja 35 henkilön kengät nastoitettiin.
- Omaishoitajille tarjottiin hyvinvointi- ja terveystarkastuksia kunnan omana työnä Ikäpisteessä.
- KUKUTUKU-hanke päättyi 31.5.2017. Kehittämistyö jatkui Hausbändi-hankkeessa.
- Ikäihmisten lyhytaikaiseen perhehoitoon ohjautui ensimmäinen hausjärveläinen asiakas.
- Asumispalveluissa alettiin kehittää lyhytaikaishoidon prosessia niin, että jaksot ovat tavoitteellisia ja kuntoutuminen kotiin sujuvaa. Lyhytaikaishoidon kehittämistä jatketaan vuonna 2018.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Vanhustenhuollon tulosalueen toimintakate toteutui 102,8 %.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

570 Terveyspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Terveyspalvelut sisältää Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-15 938,9	356,4	-15 582,5	-15 566,2	16,3	99,9 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-15 938,9	356,4	-15 582,5	-15 566,2	16,3	99,9 %

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Etälääkäripalvelu aloitettiin toukokuussa Hausjärvellä ja Lopella, mutta kokeilu lopetettiin syyskauden aikana.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Terveyspalveluiden toimintakatteen toteuma oli 99,9 %.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

61 Sivistyslautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Sivistyslautakunnan vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, varhaiskasvatus, peruskoulut, toisen asteen koulutus, kulttuuri- ja museotoimi, liikunta- ja nuorisotoimi, kirjastotoimi sekä kansalaisopisto.

Sivistyslautakunnan toiminta-ajatus: Sivistyslautakunta vastaa toimialaansa kuuluvien palvelujen ajanmukaisesta, kustannus- ja arvotietoisesta järjestämisestä hausjärveläisille käytössä olevien voimavarojen mukaan.

Sivistyslautakunta pyrkii koko toimialaansa ohjatessaan ottamaan huomioon Hausjärven kunnan hyvinvointikertomusluonnoksen valmistelussa esiin tulleita asioita seuraavasti:

- **Koulujen henkilöstön, oppilashuollon henkilöstön ja kouluterveydenhuollon henkilöstön yhteistyön tiivistäminen.**

Tämä on jatkoa lautakunnan 2013 aloittamalle toiminnalle. Tarkoituksena on selkeyttää eri toimijoiden tehtäviä ja palveluja siten, että lapsi ja nuori osataan ohjata tarvittavien palveluiden piiriin.

- **Eri toimijoiden nivelvaiheyhteistyö varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.**

Esiopetuksesta - perusopetuksen alkuopetukseen.

Esiopetus järjestetään kouluissa, joissa toiminnasta vastaa rehtori. Tällä hetkellä esiopetuksen oppilaiden terveydenhoito järjestetään neuvoloissa. Lapsi tulee kouluterveydenhuollon piiriin ensiluokkalaisena. Lasta koskeva tiedonkulku huoltajien, neuvoloiden, kouluterveydenhuollon ja koulun välillä pyritään parantamaan.

Kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle.

Tämä nivelvaihe on ollut erityisen kehittämisen kohteena. Siirtyminen uuteen kouluun, luokanopettaja -järjestelmästä aineenopettajajärjestelmään, uudet oppiaineet ovat iso askel, jossa tarvitaan tukea.

Perusopetuksen päättöluokan opintojen ohjaus ja toiselle asteelle sijoittumisen seuranta ja ns. jälkiohjaus. Päättötodistuksen saaneiden jatko-opiskelupaikan varmentaminen. Hyria Oy on määrätietoisesti kehittänyt yhteistyötä ja kontakteja kuntien perusopetuksen opintojen ohjaajiin. Yhteisvalinnan seuranta ja jälkiohjausta on parannettu. Paikallisia toimintoja on edelleen kehitettävä siten, että nuorten sijoittumista ja opintojen keskeyttämisistä seurataan. Yhteistyötä työpajatoiminnan kanssa tulee lisätä.

- **Riittävien voimavarojen osoittaminen lakisääteisiin varhaiskasvatuksen ja opetustoimen toimintoihin.**

Kunnanhallituksen kehittämiskohteisiin kuuluu myös lapsiperheisiin suunnatut tukitoimet, joilla pyritään ehkäisemään raskaita lastensuojelutoimia. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävät voimavarat ovat yksi tärkeä tekijä, joiden avulla perheiden tilanteiden kriisiytymistä voidaan osaltaan hallita. Tätä tapahtuu jo nyt, mutta valitettavasti näkyviin tulevat vain ne tapaukset, jotka kriisiytyvät, eivät ne, joissa koulutoimen, oppilashuollon ja perhetyön voimin kriisiytyminen on pystytty estämään.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

61 Sivistyslautakunta

- Päihdevalistus

Hausjärven kunta on savuton kunta. Tämän tulee näkyä mm. siten, että tupakointiin kunnan tiloissa puututaan. Päihdevalistus tulee sisältyä kaikkien koulujen työsuunnitelmiin. Yhteistyötä alueellisiin toimijoihin, kuten Nuppi, Ankkuri ja Neuvola.fi tulee lisätä.

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-15 232,3	-35,1	-15 267,4	-15 178,0	89,4	99,4 %
Tulot	919,0	0,0	919,0	904,7	-14,3	98,4 %
Netto	-14 313,3	-35,1	-14 348,4	-14 273,3	75,1	99,5 %

Sivistyslautakunnan koko toiminnan arviointi sisältyy hallinnon tulosalueen arviointiin.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

61 Sivistyslautakunta

SIVISTYSLAUTAKUNTAAN NÄHDEN SITOVIIEN STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Suomi 100 vuotta juhlavuoden huomioiminen toiminnassa.	Jokaisessa yksikössä juhluvuoden tilaisuuksia ja toiminnallisia teemoja.	Tavoite toteutui koulukohtaisten suunnitelmien mukaisesti.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Varhaiskasvatus-, opetus-, oppilashuolto- ja terveydenhuoltohenkilöstön yhteistyö	Hausjärven kunta osallistuu seudullisen lasten ja perheiden LAPE-hankkeen (hallituksen kärkihanke) toimintaan.	Hausjärven kunta on mukana valmistelussa OmaHäme hankkeessa.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi.	Maahanmuuttajien valmistavan opetuksen järjestäminen.	Toiminta alkoi 1.3.2017
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Liikuntakerhojen määrä	Liikunta- ja nuorisotoimi: 650 liikuntakerhotuntia Koulut: 340 kerhotuntia.	Toteutuma 31.12 : nuorisotoimi 515 tuntia ; koulujen kerhot 404 tuntia.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Päihdevalistus yhteistyössä sidosryhmien kanssa (vanhempaintoimikunnat, urheiluseurat,...)	Jokaisella koululla on järjestetty vähintään yksi tilaisuus.	Tavoite on toteutunut koulukohtaisten suunnitelmien mukaisesti.
Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen.	Jatko-opiskeluun päässeet Hausjärvellä päättötodistuksen saaneista (%).	Tyydyttävä taso 95 %, hyvä taso 98 %. Koulujen rehtoreiden arviot syrjäytymisvaarassa olevista oppilaista / lukumäärä.	Yhteishaussa kaikki saivat toisen asteen opiskelupaikan. Syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden määrää ei ole pystytty luotettavasti arvioimaan.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talusalueelta	Lukio-opetuksen säilyminen kunnassa.	Hausjärven perusopetuksen päättötodistuksen saaneista, lukioon hakeutuvista nuorista, 45 % hakee oman kunnan lukioon.	59 % lukioon hakeneista haki oman kunnan lukioon.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

61 Sivistyslautakunta

Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Opetussuunnitelman valmistelu	1. Opetussuunnitelman vaiheittainen valmistelu 7-9 -luokille jatkuu. 2. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman valmistelu ja käyttöönotto 1.8.2017.	1. Valmistelu on edennyt suunnitelmien mukaisesti. 2. Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2017.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Koulutilojen saneerauksiin ja tilantarpeisiin varautuminen	1. Oitin koulun hankesuunnitelman valmistelu etenee. 2. Ryttylän koulun seuraavan vaiheen toteutuksen suunnittelu alkaa.	1. Hankesuunnitelman valmistelu ei ole edennyt. 2. Ryttylän koulun toteutuksen valmistelu on edennyt suunnitelmien mukaisesti.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Kansalaisopiston palveluiden tarjoaminen kuntalaisille	Kansalaisopiston toiminta jatkuu yhteistyössä Lopen kunnan kanssa.	Toiminta jatkuu yhteistyössä Lopen kunnan kanssa kuten aikaisemminkin.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

610 hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalveluihin kuuluvat luottamushenkilöhallinto ja lautakunnan hallintopalvelut. Vastuuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Toimialan palvelujen suunnittelu ja kehittäminen.
- Koulurakentamisen ja peruskorjausten suunnittelu ja valmistelu yhdessä muiden hallintokuntien kanssa. Sivistyslautakunnan kokousten järjestely, asioiden valmistelu ja päätösten täytäntöönpano
- Henkilöstön koulutus.
- Koulukuljetusten järjestely.
- Koulujen opetussuunnitelmatyö.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Yhteistyö kuntalaisten, luottamushenkilöstön ja palkatun henkilöstön välillä palveluja tuottaessa.
- Palautteen kerääminen toiminnasta ja muutostarpeiden ennakointi.
- Henkilöstökokoukset, rehtorikokoukset,
- Moniammatillinen yhteistyö koulutuksessa, oppilashuollossa ja tukipalveluissa.
- Toimintaympäristön muutosten (esimerkiksi lainsäädäntö) vaikutusten ennakointi omassa toiminnassa. Koulutoimessa suunnittelijan tehtävä 8 tuntia / viikko koulun työaikana 30.11.2017 asti. Opetussuunnitelmatyön valmistelu. Opetusministeriön ja Opetushallituksen hankerahoituksen hyödyntäminen oman toiminnan tukena.

HENKILÖSTÖMUUTOKSET

Toimistosihteerin tehtävän lisäys 50 %. Toinen puoli tehtävästä osoitetaan kansalaisopiston toimistosihteeritehtäviin. Lisäresurssi mahdollistaa osastosihteerin ajankäytön lisäämisen koulukuljetusjärjestelyihin. Vs. sivistysjohtaja aloitti 1.12.2017. Kansalaisopiston rehtori siirtyi Yläasteen ja lukion vs. rehtoriksi 1.12.2017. Kansalaisopiston rehtorin tehtäviä hoitaa kansalaisopiston toimistosihteerin oman toimensa ohella.

TOIMINNALLINEN MUUTOS

- Varautuminen koulukuljetusten kilpailutukseen keväällä 2017.
- Tilakysymysten valmistelu yhdessä tilapalvelun kanssa.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-340,5	-9,8	-350,3	-368,1	-17,8	105,1 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-340,5	-9,8	-350,3	-368,1	-17,8	105,1 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

610 hallintopalvelut

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Sivlan kokoukset	10	11	9	81,8
Sivlan kokousten asiat	100	230	93	40,4
Sivistystoimenjohtajan päätökset	368	300	416	138,7
Varhaiskasvatuspäällikön päätökset	1390	1400	1439	102,8
Osastosihteerin päätökset	23	35	37	105,7
Koulujen rehtoreiden päätökset	1 511	1 200	1 346	112,2
Rehtorikokoukset	8	10	8	80,0
Kustannukset, € / asukas	37	39	41	106,0

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Sivistyslautakunnan kokouksissaan käsittelemiä asioita:

- esitys kunnanhallitukselle Hausjärvi 150 –vuotta työryhmän perustamisesta – työ on alkanut.
- alueellisen maahanmuuttajien kotouttamisohjelman 2017-2020 päivitys
- vastaanotettu rahoitus opetus- ja kulttuuriministeriöltä Tutorhankkeisiin (5200€+14300€)
- näyttölippusopimuksen uusiminen Ventoniemi Oy:n kanssa lukuvuodeksi 2017-2018
- varhaiskasvatusmaksulain edellyttämät maksuperusteet otettiin käyttöön 1.3.2017 alkaen
- Valkjärven leirialueen kehittämissuunnitelma
- kansalaisopiston kurssimaksut työvuodeksi 2017-2018
- Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma hyväksyttiin käyttöön otettavaksi 1.8.2017 alkaen
- Hausjärven perusopetuksen kuntouttavan luokan perustaminen ja periaatteet hyväksyttiin
- uuden sivistyslautakunnan työn aloittaminen
- sivistystoimialan esittelyä kokouksissa

Hausjärven kouluissa otettiin käyttöön Microsoft -ympäristön lisäksi myös Google -oppimisympäristö. Hausjärven kunnan oppilas- ja palvelukuljetukset kilpailutettiin siten, että hankintailmoitus julkaistiin Hilma-kanavassa. Kunnanhallitus päätti hankinnasta 12.6.2017 / § 213. Koulukuljetusten hankinnan ja järjestyksen tueksi aloitettiin pilottihanke yhdessä Suomen Kuntalogistiikka Oy:n kanssa.

Kuntouttavan luokan toiminta alkoi 1.8.2017. Luokalla on opintojaan suorittanut syksyn 2017 aikana oppilasta. Pakolaisten valmistava opetus aloitettiin 1.3.2017 alkaen ryhmässä, jossa oli kevätkaudella kaksi oppilasta. Syyslukukaudella valmistavassa opetuksessa oli 7 oppilasta. Yhdessä teknisen toimen kanssa kartoitettiin väliaikaisten koulutilojen tarvetta Oitin ja Ryttylän koulussa. Väliaikaisena ratkaisuna on ns. viipalekoulu. Oitissa saatiin viipaleesta hyviä kokemuksia ja Ryttylän väliaikainen tarve ratkaistaan samalla konseptillä. Oitin koulun tarveselvityksen ja hankesuunnitelman teko ei toteutunut vuoden 2017 aikana. Ryttylän koulun osalta toteuttamissuunnitelma on toimitettu ELY:lle.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Talousarvio ylittyi ja oli 105,1%. Syynä ylitykseen oli henkilöstömenojen kasvu. Ylitys katetaan sivistystoimialan sisältä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

620 Varhaiskasvatus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Varhaiskasvatukseen kuuluvat tulosyksiköt:

- päiväkotihoito: Hikiän, Oitin, Ryttylän ja Kirkonkylän päiväkodit sekä Monnin, Eskon ja Oitin koulun esiopetuksen päivähoito
- perhepäivähoito
- lasten hoidon tuet: palveluseteli, yksityisen hoidon tuki ja lasten kotihoidon tuki
- erityispäivähoito

Vastuhenkilö on varhaiskasvatuspäällikkö, joka toimii varhaiskasvatuksen alueen esimiehenä.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Varhaiskasvatuksen uuden opetussuunnitelman laatiminen

Erytislastentarhanopettajan konsultaation vakiinnuttaminen varhaiskasvatusyksiköihin.

TAVOITTEET JA KEINOT

Kuntaan laaditaan uusi varhaiskasvatussuunnitelma opetushallituksen uusien ohjeiden mukaan.

Varhaiskasvatussuunnitelma on käytössä 1.8.2017 alkavalla toimikaudella.

Erytislastentarhanopettajan työpanosta kohdennetaan kunnalliseen ja yksityisen varhaiskasvatukseen tarveharkinnan mukaan.

Toiminnallinen muutos:

Erytislastentarhanopettajapalveluiden lisääminen tarvetta vastaavaksi. Oma erityislastentarhanopettaja on palkattuna. Varaudutaan joustaviin henkilöstölisäyksiin päiväkodeissa lapsimäärän vaihteluiden mukaan.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-4 387,4	-38,4	-4 425,8	-4 073,4	352,3	92,0 %
Tulot	421,0	0,0	421,0	378,8	-42,2	90,0 %
Netto	-3 966,4	-38,4	-4 004,8	-3 694,6	310,2	92,3 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

620 Varhaiskasvatus

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Kunnallinen päivähoito / lapset 30.6.	299	270	250	92,6
Kotihoidon tuki / lapset 30.6.	145	170	141	82,9
Palveluseteli / lapset 30.6.	151	170	139	81,8
Yksityisen hoidon tuki / lapset 31.12.		2		

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

1.3.2017 tuli voimaan uusi varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki. Asiakasmaksut perustuvat jatkossa kuukausittaisiin läsnäolotunteihin.

Uudistus pudotti asiakasmaksutuloja Hausjärvellä n. 20.000€ budjetoitua vähäisemmäksi.

Kunnalliseen päivähoitoon tulivat ensimmäiset kiintiöpakolaislapset vuonna 2017, kaksi perhettä keväällä ja kaksi syksyllä. Neljän eri perheen lapset sijoitettiin Oitin päiväkotiin, jonne palkattiin lastenhoitaja lisäavuksi ryhmään.

Hausjärvelle laadittiin uusi varhaiskasvatussuunnitelma valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan, Suunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2017 ja se on edeltäjästään poiketen normi. Suunnitelman mukaiset uudet lapsen henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään kaikille hoidossa oleville lapsille, myös palvelusetelillä hoidettaville.

Hikiän päiväkoti liitettiin toiminnallisesti Kirkonkylän päiväkodin yhteyteen 1.8.2018 ja päiväkotiin palkattiin vastaava lastentarhanopettaja vastaamaan päivittäisen toiminnan sujuvuudesta. Päiväkodeilla on jatkossa yhteinen hallinnollinen päiväkodinjohtaja.

Erytispäivähoidon osalta päädyttiin oman erityislastentarhanopettajan rekrytoinnin aloittamiseen, rekrytointi päättyi onnistuneesti ja oma konsultoiva erityislastentarhanopettaja aloitti tammikuussa 2018.

Kunnallisessa päivähoidossa oli 31.12.2017 hoidossa 250 lasta kun talousarviossa varauduttiin hoitamaan 270 lasta. Kotihoidontuella hoidettiin alkuvuonna keskimäärin 148 lasta, kun talousarviossa varauduttiin edellisen vuoden toteuman perusteella 170 lapseen. Palvelusetelin piirissä oli vuonna 2017 keskimäärin 142 lasta kuukausittain.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Vuonna 2017 varhaiskasvatuksen toimintatuotot toteutuivat 90 %, toimintakulut 92 % ja tilikauden tulos on poistojen jälkeen 92 %. Avustukset toteutuivat 85 %. Kotihoidontukimenot toteutuivat 78 %. Kokonaisuudessaan varhaiskasvatuksen tulos näyttää muodostuvan ylijäämäiseksi, syynä tähän on palveluissa olevien lasten määrän väheneminen.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

630 Peruskoulut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Peruskoulutukseen kuuluvat tulosityksikköinä esiopetus, peruskoulut, koululaisten iltapäivätoiminta sekä koulun tukitoiminnot.

Vastuuhenkilö on kunkin koulun toiminnasta vastaava rehtori. Muun toiminnan osalta vastuuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Nivelvaiheyhteistyön kehittäminen
- Oppilashuollon toimijoiden ja palveluiden kehittäminen
- Koulujen kerhotoiminnan kehittäminen ja resurssointi nykyisellä tasolla.
- Päihdevalistus

TAVOITTEET JA KEINOT

- Nivelvaiheisiin keskittyvien yhteistyökokoukset
- Henkilöstön jatkuva koulutus painopisteenä opetussuunnitelmatyö
- Hyvä yhteistyö kotien ja koulun välillä.
- Koulukohtainen yhteistyö eri toimijoiden välillä päihdevalituksen käytännön järjestelyissä Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksen kaikilla tasoilla. Opetussuunnitelmien koulukohtaiset täsmennykset ja jatkokehittäminen
- Koulujen tilantarpeiden ja saneerausten valmistelu yhdessä tilapalvelun kanssa.

Henkilöstö:

Talousarvioon sisältyy yksi luokanopettajan tehtävää 1.8.2017 alkaen sijoituspaikkana Oitin koulu. Tehtävää on tähän asti hoidettu opetusryhmien pienentämiseen suunnatulla valtion avustuksella.

Toinen opettajan tehtävä 1.8.2017 lukien kuntouttavaan luokkaan tarvitaan erityisluokanopettajan tehtävä. Perusturvatoimi vastaa kuntouttavan luokan psykiatrisen sairaanhoitajan tehtävän kustannuksista.

Toiminnalliset muutokset:

Uusien opetussuunnitelmien käyttöön oton vuoksi oppilaskohtaiset menot (oppikirjat ja koulutarvikkeet ym) pysyvät vuoden 2016 korotetulla tasolla. (esiopetus 152 €/oppilas, perusopetus 259 €/oppilas, yläaste 313 €/oppilas). Perusteina ovat 1.8.2016 voimaan tulleet uudet opetussuunnitelmat, jotka edellyttävät opimateriaalien uusimista. Opetussuunnitelma uudistuu vaiheittain 7-9 luokilla seuraavien kolmen vuoden aikana. Pyritään ulottamaan nopeat tietoliikenneyhteydet kaikkiin kouluihin siten, että sähköinen opetusmateriaali on tehokkaasti käytettävissä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

630 Peruskoulut

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-8 800,2	32,6	-8 767,6	-9 094,3	-326,7	103,7 %
Tulot	338,0	0,0	338,0	367,9	29,9	108,9 %
Netto	-8 462,2	32,6	-8 429,6	-8 726,4	-296,8	103,5 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Esiopetusoppilaat	118	122	116	95,1
1-6 -luokkalaiset	661	670	661	98,7
7-9-luokkalaiset	248	247	240	97,2
Eskon koulu, erityisopetus	27	23	20	87,0
Yhteensä	1 054	1 062	1 037	97,6
Aamu ja iltapäivätoimintapisteet	5	5	5	100,0
Esiopetusoppilas €/vuosi	4 900	4 600	4 977	108,2
Perusopetusoppilas €/vuosi	7 300	7 400	7 425	100,3
Kuljetusoppilaat 0-6 (sis. Eskon erit.opetus)	271	239	257	107,5
Kuljetusoppilaat 7-9	154	156	155	99,4
Kuljetusmenot yhteensä	721 801	709 000	768 868	108,4

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Toiminta on toteutunut suunnitelmien mukaisesti.

Tukiopetustunnit tarkastelujaksolla

1-6 luokat 558,75 tuntia

7-9 luokat 176,5 tuntia

Kerhotunnit tarkastelujaksolla

1-6 luokat 184 tuntia

7-9 luokat 220 tuntia

Kouluissa on ollut opettajia ja koulunkäyntiavustajia seuraavasti:

Avustajien määriin on laskettu mukaan myös esiopetuksen päivähoidon ja iltapäivätoiminnan ohjaajat

Eskon koulu 15 opettajaa 8 avustajaa

Monnin koulu 7 opettajaa 4 avustajaa

Oitin koulu 16 opettajaa 7 avustajaa

Ryhtylän koulu 13 opettajaa 3 avustajaa

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

630 Peruskoulut

Yläaste	24 opettajaa	2 avustajaa
---------	--------------	-------------

Eskon koulu: Toiminta on toteutunut työsuunnitelman mukaisesti. Koulu, jossa toimii erityisopetuksen ja yleisopetuksen yksiköt, on ottanut toiminnassaan huomioon sivistyslautakunnan strategiset tavoitteet työsuunnitelmaa toteuttaessaan.

Monnin koulu: Koulun toiminta sekä talous ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti 1.1.2017-31.12.2017. C-taloa remontoitiin kesällä uuden sisäänkäynnin, inva-wc:n sekä siivouskomeron osalta. Lisäksi päivähoiton piha-alueen ympärillä oleva vanha aita purettiin ja uusi rekennettiin syksyn aikana. Itsenäisyyden juhluvuoden ensimmäisenä tapahtumana järjestettiin koululla 28.4.2017 Pentti Rasinkankaan konsertti "Sinivalikoiset sävelet". Koulun oma itsenäisyysjuhla juhluvuoden kunniaksi järjestettiin 5.12.2017. Juhlaan osallistuivat oppilaat ja henkilökunta.

Oitin koulu: Koulun toimintaan ei ole tullut muutoksia ja toiminta on toteutunut työsuunnitelman mukaisesti. Monialaiseen, koko lukuvuoden kestävään Suomi 100 – oppimiskokonaisuuteen liittyen koululla järjestettiin 28.4.2017 Yhdessä rakennettu Suomi – Yhdessä rakennettu tulevaisuus, Suomi 100v. juhla. 5.1.2017 koululla järjestettiin itsenäisyysjuhla, jossa puhujana oli Juhani Tamminen. Haasteellista on toimiminen kolmessa eri rakennuksessa. Useammassa rakennuksessa toimiminen ei ole kuitenkaan poistanut tilojen tarvetta. Käytävissä olevat tilat eivät kaikilta osin vastaa tämän päivän oppimisympäristöjen haasteisiin. Etenkin esiopetuksen tilat eivät ole kovin toimivat. 1.8.2017 käyttöönotettu viipalekoulu on tiloiltaan toimiva mutta on lisännyt toimintapisteet aiemmasta kolmesta neljään.

Ryhtylän koulu: Ryhtylän koulun toimintavuosi 2017 toteutui suunnitellun mukaisesti. Suuria toiminnallisia muutoksia ei ollut. Esiopetukseen tuli poikkeuksellisen suuri ikäluokka, mikä toi jonkin verran toiminnallista ja taloudellista painetta. Lisäksi koulun käytössä ollut rivitalo ja sen huoneistot aiheuttivat vuoden mittaan terveydellistä oireilua, mutta niissä tapahtuva toiminta siirrettiin vuoden aikana koulun muihin tiloihin. Toiminnassa on ollut reilu panostus uuden koulukeskuksen suunnittelutyöhön.

Ryhtylän koulun talous on ollut tiukka ja koulun taloudenpidossa on pidetty mahdollisimman tiukkaa menokuria. Vähäisten toimintatuottojen määrä oli hieman enemmän, kuin oli budjetoitu. Nämä koostuivat pääasiassa liikuntasalin iltakäyttäjien vuokrista. Koulun palkkakulut jäivät alle budjetoidun, kun taas esiopetuksen palkkakulut menivät jonkin verran yli. Tämä johtui siitä, että esiopettajien tuntiresurssi suunnattiin puolen vuoden osalta kokonaan esiopetukseen ja ne olivat tällöin pois koulun tuntiresurssista. Muut käyttökulut olivat tiukalla ja toteumaan tuli pieni ylitys. Tämä johtui uuden opetussuunnitelman mukanaan tuomista oppimateriaalihankintojen hankintapaineesta sekä varsinkin esiopetukseen tulleesta ennakoimattoman suuresta ikäluokasta. Lisäksi edellisluokvuonna koululla aloittaneen uuden pienluokan kalustaminen uuteen tilaan rivitalon sisäilmaongelmien vuoksi aiheutti kustannuspaineita. Ennakoin, että oppimateriaalien osalta tulevat vuoden näyttävät helpommilta ja tuleva koulukeskushanke tulee osaltaan ratkaisemaan monia koulun tiloihin liittyviä ongelmia.

Yläaste: Perusopetuksen päättötodistuksen sai 87 oppilasta. Yksi oppilas kertaan yhdeksännen luokan. Kaikki 9.-luokkalaiset hakivat jatko-opintoihin. Koulun saamien tietojen mukaan kaikki hakeneet saivat paikan jatko-opintoihin. Lista paikoista on liitteenä.

Koululla järjestettiin lukuvuoden aikana useita päihteiden vastaisia tilaisuuksia. Tilaisuuksia pitivät koulun ulkopuolelta tulleet toimijat sekä koulun oma henkilökunta. Vanhempainilta 8. – luokkalaisille / Tilaisuuden aiheena olivat päihteet. Tilaisuuden toteutuksesta vastasi Elämäni Sankari ry, joka järjesti päihdevalistuksen ja teki samalla kartoituksen päihteiden käytöstä ja päihdetietoisuudesta. Pakettiin kuului oppitunnit jokai-

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

630 Peruskoulut

selle luokalle. Kyselyn pohjalta on tehty kartoitus, joka käytiin läpi huoltajien kanssa. Opettajille järjestettiin myös tilaisuus tuloksista. Kokonaisuus kustannettiin lahjoitusvaroin. Juhlavuoden päätapahtumaksi Hausjärven yläaste ja lukio valmistivat Arvoisa Suomi-musikaalin yhteistyössä Hausjärven yläkoulun ja lukion tuki ry:n kanssa.

Kevään 2017 yhteishaun tulokset saapuivat 15.6.2016. Hausjärven lukioon valittujen tilanne 15.6.2017 oli 24 oppilasta, joista 1 opiskelija tuli Riihimäeltä.

Hausjärven 9-luokkalaisten yhteishaun tulokset:

Lukiot

Hausjärven lukio	23
Hyvinkään yhteiskoulun lukio	2
Riihimäen lukio	8
Tuusulan lukio	1
Mäntsälän lukio	1
Mäkelänrinteen lukio	1
Tampereen yhteiskoulun lukio	1
Kulosaaren lukio	1
Pohjois-Tapiolan lukio	1
Yhteensä lukioon päässeet	39

Ammattiopistot

Hyria/ Hotelli-, ravintola- ja cateringala	6
Hyria/Liiketalous	1
Hyria/ Rakennusala	5
Hyria/ Sähkö- ja automaatiotekn.	1
Hyria/ Parturi-Kampaaja	2
Hyria/ Logistiikka, kuljetusala	3
Hyria/Media-assistentti	2
Hyria/ Tieto- ja tietoliikennetekniikka	4
Hyria/ Sosiaali- ja terveysala	6
Hyria/ Talotekniikka	3
Tavastia Hämeenlinna/Sisustusala	1
Tavastia Hämeenlinna/ Rakennusala	1
Tavastia Hämeenlinna/ Autoala	2
Salpaus/ Hotelli-, ravintola- ja catering	1
Salpaus/ Elintarvike	1
Salpaus/ Hiusala	1
Salpaus/ muotoilu ja mallintaminen	1
Seurakuntaopisto/ Nuorisotyö	1
Keuda/ sosiaali- ja terveysala	1
Keuda/ Maatalousala	2
Omnia/ Rakennusala	1
Diakoniaopisto/ lapsi- ja perhetyö	1
Varia/ Matkailuala	1
Yhteensä ammatilliseen päässeet	48

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****630 Peruskoulut**

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Vuoden 2017 toteuma on 103,7% netto. Ylitys johtuu suurelta osin maksetuista kotikuntakorvauksista, joiden määrä nousi aiempaan verrattuna. Muiden peruskoulujen kustannuspaikalla lastensuojelulain perusteella muihin kuntiin sijoitettujen lasten koulutusmenot, mukaan lukien kuljetusmenot, ovat lisääntyneet merkittävästi. Ylitys katetaan sivistystoimialan sisältä.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

670 Toisen asteen koulutus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Toisen asteen koulutus sisältää toiminnot Hausjärven lukio ja musiikkikoulut.

Vastuhenkilö on lukion osalta koulun rehtori, muun koulutuksen osalta sivistystoimenjohtaja

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Hausjärven lukion toiminnan vahvistaminen
- Hausjärven, Lopen ja Riihimäen seutulukiotoiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen

TAVOITTEET JA KEINOT

- Oman lukion markkinoiminen perusopetuksen oppilaille
- Hyvä yhteistyö kotien ja koulun välillä
- Henkilöstön jatkuva koulutus painopisteenä opetussuunnitelmatyö
- Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-703,2	3,0	-700,2	-693,6	6,6	99,1 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0 %
Netto	-703,2	3,0	-700,2	-693,3	6,9	99,0 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Opiskelijat	69	67	68	101,5
Suoritettut yo-tutkinnot	19	20	16	80,0
Musiikinopiskelijat	38	38	38	100,0
Lukion oppilas €/vuosi	9 562	9 800	9 756	99,6
Musiikkiopistolainen €/vuosi	1 059	1 200	997	83,1

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

670 Toisen asteen koulutus

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

HAUSJÄRVEN LUKIO

Toiminta on toteutunut suunnitellusti. Opiskelijoita tuettiin 330 eurolla oman tietokoneen hankinnassa. Tietokoneen hankkiminen on välttämätöntä opintojen suorittamisen kannalta. Ylioppilaskirjoitusten digitalisaation vuoksi on tärkeää harjoitella ja oppia toimimaan erilaisissa sähköisissä toimintaympäristöissä jo varsinaisten opintojen aikana. Hausjärven lukio oli myös mukana toteuttamassa juhlavuoden kunniaksi Arvoisa Suomi- musikaalia. Musikaali oli myös pääohjelma koulun 75-vuotisjuhlissa. Musikaali toteutettiin yhteistyössä Hausjärven yläkoulun ja lukion tuki ry:n kanssa.

OPPILASMÄÄRÄT

OPPILAAT	MIES	NAINEN	YHT.
I	11	12	23
II	8	11	19
III	11	12	23
IV	0	1	1
YHT.	30	36	66

Lukion opettajat 4 kpl.

Ylioppilastodistuksen sai 16 uutta ylioppilasta. 2 opiskelijaa jatkaa opintojaan vielä lukuvuonna 2017-2018. Lukiossa on käytössä lukuvuonna 2016-2017 päivitetty opetussuunnitelmat ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden osalta. Ylioppilaskirjoituksissa osa aineista kirjoitettiin sähköisesti ensimmäistä kertaa. Kirjoitusten digitalisaatio jatkuu ja uusia digitaalisesti kirjoitettavia aineita tulee lisää.

MUSIIKKIKOULUT

Toiminta toteutuu suunnitelmien mukaisesti

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Lukion talous toteutui suunnitellusti. Kokonaisuudessa toisen asteen koulutuksen talous toteutuu suunnitellusti.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

701 Kulttuuri- ja museotoiminta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on sivistystoimenjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Avustukset kulttuuriyhdistyksille ja yksityisille on siirretty sivistystoimen hallintoon. Yhteistyön lisääminen kansalaisjärjestöjen kanssa
- Toimiva kotiseutumuseo
- Systemaattisen luettelointityön jatkaminen

TAVOITTEET JA KEINOT

- Yhteistyö kunnan eri yhdistysten ja seurojen kanssa
- Kotiseutumuseotoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen yhdessä museon vuokraajan, Hausjärvi-Seuran kanssa.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-7,8	0,0	-7,8	-6,8	1,0	87,3 %
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %
Netto	-7,8	0,0	-7,8	-6,8	1,0	87,3 %

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Toiminta on toteutunut suunnitellusti.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Talous on toteutunut suunnitellusti.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****731 Liikunta- ja nuorisotoimi**

TEHTÄVÄN KUVAUS**Liikuntatoimi**

Tämä tulosalue sisältää seuraavat osa-alueet: liikuntatoimi
Vastuhenkilö: liikuntas sihteeri

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Laadukkaiden liikuntapalvelujen ympärivuotinen tarjoaminen
- Yhteistyö muiden liikuntaa järjestävien tahojen kanssa

TAVOITTEET JA KEINOT

- Aktiivisten harrastusmahdollisuuksien ylläpitäminen ja luominen
- Monipuolinen, ohjattu toiminta
- Eri ryhmien huomioiminen (lapset, nuoret, työikäiset, ikäihmiset, erityisryhmät)

Nuorisotoimi

Tämä tulosalue sisältää seuraavat osa-alueet: nuorisotoimi
Vastuhenkilö: liikuntas sihteeri

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Nuorisotilatoimintojen ylläpitäminen ja kehittäminen
- Nuorten aktivoiminen osallistumaan ja kehittämään nuorten omia asioita

TAVOITTEET JA KEINOT

- Ohjattuja nuorisoiltoja kahtena - kolmena iltana viikossa (Hikiä, Oitti, Ryttylä)
- Yhteistyö koulujen kanssa
- Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen nuorisovaltuuston kautta
- Seudullinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Talousarviokaudella 2017 ei ole odotettavissa toiminnallisia muutoksia.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

731 Liikunta- ja nuorisotoimi

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-352,9	0,6	-352,3	-323,5	28,8	91,8 %
Tulot	73,0	0,0	73,0	65,0	-8,0	89,1 %
Netto	-279,9	0,6	-279,3	-258,5	20,9	92,5 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Liikuntatapahtumat	173	200	145	72,5
Liikuntakerhot	560	600	515	85,8
Osallistujat	10 018	15 000	11 262	75,1
Nuorisoillat	416	350	377	107,7
Kävijät	5 006	5 000	6 430	128,6

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Liikuntatoimi järjesti toimintaa suunnitellusti, mutta jo neljäs huono ja vähäluminen talvi johti monien tapahtumien perumiseen. Liikuntakerhojen osallistujamäärät jatkoivat pientä nousua ja muihin tapahtumiin ja toimintoihin osallistuttiin viimevuotiseen tapaan.

Nuorisotyön puolella toimintaa järjestettiin nuoriso-ohjaajan ja kolmen tuntiohjaajan voimin. Nuorisoiltoja ja –kerhoja oli suunnitellusti. Toimintaan osallistui viime vuotista enemmän nuoria.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI

Kuntosalien tuottoa lukuun ottamatta taloudellinen toteutuma meni suunnitellusti. Kuntosalien tuottoa vähensi yksityisen yrittäjän salitoiminta Oitissa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

750 Kirjastotoimi

TEHTÄVÄN KUVAUS

Pääkirjasto ja kirjastoauto

Vastuhenkilö on kirjastonjohtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Sivistys- ja virkistysmahdollisuuksien tarjoaminen kuntalaisille

Elinikäisen oppimisen tukeminen

Kirjastopalvelujen riittävä saavutettavuus ja aukioloaikojen lisääminen kehittämissuunnitelman mukaisesti

TAVOITTEET JA KEINOT

Ammattitaitoinen, motivoitunut ja määrällisesti riittävä henkilöstö

Ajanmukainen ja monipuolinen kysyntää vastaava aineistokokoelma

Ajanmukainen ja vuorovaikutteinen kirjastojärjestelmä

Kaikkien verkostojen ja yhteyksien hyödyntäminen tietopalvelussa

Seudullinen ja valtakunnallinen yhteistyö

Sitovat tulostavoitteet:

Kirjastopalvelujen tarjoaminen kuntalaisille

Kirjaston ja koulujen yhteistyö

Taloussuunnitelmassa huomioon:

Ajantasainen tekninen välineistö aineiston lainaamiseen. Kirjastotoimi esittää investointeihin 5000 euron varaamista jo pitkään toivotun lainausautomaatin hankintaan.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-390,3	-13,4	-403,7	-401,1	2,5	99,4 %
Tulot	5,0	0,0	5,0	4,5	-0,5	90,2 %
Netto	-385,3	-13,4	-398,7	-396,6	2,0	99,5 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

750 Kirjastotoimi

TUNNUSLUVUT

	6/2017	12/2017
Konkreettiset luvut		
Lainoja	50 608	85 802
Käyntejä	18 718	32 735
Aineistomenot €	38 311	70 135
Henkilöstömenot €	100 661	208 016
Toimintakulut €	207 720	411 346

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Suoritettavoitteet				
Lainoja/asukas (Hausjärven)	11	13	10	76,9
Käyntejä/asukas (Hausjärven)	4	5	4	80,0
Tehokkuus/taloudellisuus				
1 lainan hinta	4	3	5	166,7
1 käynnin hinta	11	6	12	200,0
Aineistomenot, €/asukas	8	8	8	100,0
Henkilöstömenot, €/asukas	25	22	24	109,1
Toimintakulut eur/asukas	47	44	48	109,1

TOIMINNAN TOTEUTUMINEN

Kirjaston palvelutasoa on ylläpidetty tarjoamalla palveluja pääkirjastossa ja kirjastoautossa. Kirjastoauto on käynyt Hausjärven kouluilla ja haja-asutusalueella. Kirjastossa on kaikkiaan 5 vakituista työntekijää. Yksi pitkäaikaisista tavoitteista saavutettiin loppusyksystä, kirjastolla on nyt uusi ja monipuolinen kirjastojärjestelmä Axiell Aurora.

Hausjärven kirjaston kokonaislainaus on edelliseen, vuoteen 2016 verrattuna laskenut. Vuoden 2017 kokonaislainaus oli 85802 (vuoden 2016 lainaus oli 98805), prosenteissa tämä on 13% vähennystä. Kirjastoauton lainojen osuus kokonaislainauksesta oli 23461 ja myös niissä tapahtui vähenemistä edelliseen vuoteen verrattuna. Myös kävijöiden määrä on edelliseen vuoteen verrattuna laskenut. Vuonna 2017 se oli 32735 ja edellisenä vuonna (2016) kävijöiden määrä oli 37052, prosenteissa vähennystä on 11,6%. Lainausten ja kävijöiden määrän laskuun vaikutti se, että kirjasto oli heinäkuussa lomien takia suljettuna kolme viikkoa ja loka-marraskuussa järjestelmän vaihdon vuoksi suljettuna kaksi viikkoa. Näin poikkeuksellisen pitkä sulkuai-

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****750 Kirjastotoimi**

---

ka vaikuttaa tilastoihin, mutta kuluvana vuonna 2018 kirjasto on avoinna koko vuoden, myös koko kesän asiakkaiden käytettävissä.

TALOUDEN TOTEUTUMINEN

Kirjastotoimi on pysynyt lähes sille asetetussa talousarviossa. Tiliraportista näkyy, että kirjaston budjetin nettomenot olivat 411 346€ vuonna 2017 tilikauden aikana kun myönnetty summa oli 398653€. . Ylitystä oli siis 3,08%. Tämä selittyy kahdella eri tekijällä. ICT-palvelut ylittyivät 3800:lla eurolla ja rakennusten ja huoneistojen vuokrat 5700:lla eurolla. ICT-palveluiden ylitys selittyy kirjastojärjestelmän vaihdolla, rakennusten ja huoneistojen vuokrien ylitys kirjaston ulkokattoremontilla sekä iv-nuohouksella ja säädöllä. Nämä molemmat ylitykset oli budjetoitu laskutettavaksi investointirahoista, mutta näkyvät tässä vaiheessa vielä kirjaston budjetin menoissa. Pieni ylitys näkyy myös kirjahankintamenoissa, tämä johtuu pitkälti kirjojen hintojen noususta. Kun lainojen ja kävijöiden määrä vähentyy ja samaan aikaan toimintakulut nousevat, on selvää, että lainan ja käynnin hinta nousee. Tilanne tasapainottuu tulevina vuosina.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

760 Kansalaisopisto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kansalaisopiston rehtori.

Kansalaisopisto; valtionosuuteen oikeuttava opetus, hankkeet

Strategia:

Hausjärven kansalaisopisto on monipalveluopisto, jonka tehtävänä on järjestää laadukasta ja laaja-alaista opetusta aikuisille elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti eri puolilla kuntaa ja erilaisille kohderyhmille. Opisto järjestää myös lasten opetusta kuvataiteessa ja musiikissa.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Alueellisen yhteistyön kehittäminen ilman hallinnollisia muutoksia
- Opetusmenetelmien kehittäminen erityisesti nettiopetuksessa

TAVOITTEET JA KEINOT

- Henkilöstössä on rehtori, jonka palvelut myydään Lopelle 50 % (laskutus 3000 €/kuukausi), musiikinopettaja 70 % (palveluja myydään Lopelle n. 6000 €/vuosi), toimistosihteeri 100 %
- Yhteistyöprojektit ja -hankkeet

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Toimistosihteerin tehtävän lisäys 50 %. Toinen puoli koulutoimen hallintoon.

Rehtori virkavapaalla 1.12.2017 alkaen, toimistosihteeri hoitaa rehtorin tehtävät oman tehtävänsä ohella.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-250,0	-9,7	-259,7	-217,0	42,7	83,6 %
Tulot	82,0	0,0	82,0	88,1	6,1	107,5 %
Netto	-168,0	-9,7	-177,7	-128,9	48,8	72,5 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

760 Kansalaisopisto

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Nettomenot/opetustunti	73	60	57	95,0
Nettomenot/opiskelija	235	206	183	88,8
Nettomenot/asukas	18	18	15	80,2
Tuntimäärä	2 152	2 700	2 263	83,8
Opiskelijat	669	780	704	90,3
Kurssit*	78	55	92	167,3

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Vuonna 2017 Hausjärven kansalaisopistossa annettiin 2263 tuntia opetusta, mikä oli 100 tuntia enemmän kuin vuonna 2016. Opiskelijoita kursseilla oli 704 eli 39 enemmän kuin edellisenä vuonna.

Kevät 2017 oli Hausjärven kansalaisopiston toiminnan kannalta muutosten aikaa, sillä henkilökunta uudistui täysin. Rehtori Maija Metsola aloitti tehtävässään 9.1. ja toimistosihteeri Anniina Mäki 13.2. Toimistosihteerin työaika on jaettu puoliksi koulutoimen ja kansalaisopiston kesken. Kevään aikana kansalaisopiston toiminnassa korostuivat henkilöstön uuteen työpaikkaan, lähikuntien toimijoihin ja tehtäviin tutustuminen. Samalla kuitenkin suunniteltiin tulevaa lukuvuotta ja tehtiin uusia avauksia erityisesti tiedotukseen liittyen.

Kevääksi 2017 oli suunniteltu 46 kurssia, joista toteutui 40. Suurin osa kursseista oli alkanut jo syyslukukaudella, ja kevääksi suunnitelluista lyhytkursseista vain muutama toteutui. Erityisesti tietotekniikka-aiheisten kurssien toteutumatta jääminen päätettiin ottaa huomioon seuraavaa lukuvuotta suunniteltaessa. Kurssien houkuttelevuuteen ja opiston toiminnan markkinointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta suunnitellut kurssit toteutuisivat nykyistä paremmin ja opiskelijamäärä kasvaisi.

Myös loppuvuosi 2017 oli henkilöstön osalta muutosten aikaa kun rehtori jäi 1.12. alkaen virkavapaalle ja rehtorin tehtävät lisättiin toimistosihteerin tehtävien yhteyteen määräajaksi.

Syksyllä 2017 kansalaisopisto tarjosi opiskelijoille 56 kurssia (mukana myös lyhytkurssit, jotka kestävät päivästä muutamaan viikonloppuun). Näistä kursseista toteutui lopulta 49. Eniten osallistujia keräsivät erilaiset koko vuoden kestävätkin liikuntakurssit.

Kansalaisopiston opetusta järjestettiin kirkonkylällä, Ryttylässä, Turkhaudalla, Haminankylässä, Hikiässä ja Oitissa. Kansalaisopisto tarjosi opinto-ohjelmassaan lisäksi myös muutamia luentoja Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi sekä muutamia verkkokursseja Snellmann-kesäyliopiston kautta.

MENOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kansalaisopiston talousarvio ja toteuma poikkeavat toisistaan erityisesti menojen osalta huomattavasti. Erityisesti matkustuskuluissa säästettiin. Tuntiohjaajien matkalaskuihin kiinnitettiin erityistä huomiota ja sillä oli varmasti vaikutusta toteumaan. Myös peruuntuneet kurssit vaikuttivat menojen toteumaan. Sen sijaan tulojen toteuma on lähes talousarvion mukainen. Tuloja oli kurssimaksujen osalta arvioitua enemmän, tähän vaikutti opiskelijamäärien kasvu edellisvuoteen verrattuna.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****760 Kansalaisopisto**

Vuoden 2017 toteutunut kurssimäärä ei ollut niin pieni kuin talousarviossa uumoiltiin. Ero johtuu siitä, että talousarviota laadittaessa pohjana oli käytetty vain puolen vuoden lukuja eikä laskettu yhteen syys- ja kevätlukukautta. Tunnuslukujen osalta opiskelijamääräsarakkeessa on ilmoitettu myös kurssilaisten määrä. Tällä tarkoitetaan kursseilla opiskelevia yhteensä: sama henkilö saattaa olla laskettuna summaan useamman kerran, jos hän on opiskellut useammalla kuin yhdellä kurssilla.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

81 Tekninen lautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Teknisellä lautakunnalla on vastuullaan seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, yhdyskuntatekniset palvelut, vesihuoltolaitos ja tilapalvelu

Teknisen lautakunnan strategia:

- Tekniset palvelut joustavasti ja tehokkaasti.
- Toimia kuntalaisiin päin avoimesti ja antaa kuntalaisille mahdollisuus tuoda esille teknisen toiminnassa esiintyviä epäkohtia.
- Ennakoida tulevat tarpeet mahdollisuuksien mukaan.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-5 244,4	-51,0	-5 295,4	-5 004,7	290,7	94,5 %
Tulot	4 734,4	0,0	4 734,4	4 714,3	-20,1	99,6 %
Netto	-510,0	-51,0	-561,0	-290,4	270,6	51,8 %

OLENNAISET TAPAHTUMAT TARKASTELUKAUDELLA

Teknisen toimen vuosi on ollut investointien osalta viime vuosiin nähden kaikkein kiireisin. Isoista hankkeista Ryttylän Korvenahon alueen kunnallistekniikan saneeraus, Pihonkaarten kunnallistekniikan rakentaminen ja Ryttylän Koulutien kevyenliikenteen sillan uusiminen ovat olleet mittavia hankkeita. Kesällä pystytettiin Oittin ala-asteen pihalle siirtokelpoisia koulutiloja poistamaan tilanpuutetta koululla. Toimialan kiirettä on myös lisännyt epäonnistunut maanrakennusmestarin rekrytointi. Työnjohdon osalta puuttuva maanrakennusmestari on vaatinut jakamaan työnjohdon vastuita uudelleen.

TOIMINNAN MAHDOLLISET RISKIT

Toimialan suurimpina riskeinä voidaan pitää ammattitaitoisen henkilökunnan saamista, tällä hetkellä vaikeuksia on maanrakennusmestarin rekrytoinnissa. Tällä hetkellä tulevien hankkeiden valmistelussa on haasteita ja tulevaisuudessa on myös paljon epävarmuutta, kuten tulevaisuudessa SOTE -kiinteistöjen kohtalo. Nämä heijastuvat myös teknisen toimen tehtäviin

MENOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMINEN

Vuosi 2017 on toteutunut teknisen toimen osalta hyvin ja odottamattomia menoja ei ole tullut vuoden aikana. Toimialan talousarviosta leikattiin kesken vuotta 100 000 €. Lopullinen tulos on 250 000 € parempi kuin talousarviossa. Tulojen osalta toteutuman oli talousarvion mukainen ja menot alittivat talousarvion 290 000€. Suurimmat säästöt menoissa syntyi henkilöstömenoissa 100 000 €, syynä säästöön oli useimmat viivästyneet tai toteutumatta jääneet rekrytoinnit. Jätevesimaksut alittuivat 45 000 €, mutta tältä osin paine menojen kasvuun on suuri. Lämmityksessä alitus oli 45 000€ ja sähköissä 70 000€.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****81 Tekninen lautakunta**

Investointien osalta kokonaistoteutuma oli noin 90 %. Toteutumatta jäi Ryttylän aluelämpölaitos, Oitin alasteen hankesuunnittelu ja Oitin koulun Skatepark pohjustustyöt, koska koulun vanhempain yhdistys ei saanut valmisteltua Skateparkin laitetoteutuksen rahoitusta.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

81 Tekninen lautakunta

TEKNISEEN LAUTAKUNTAAN NÄHDEN SITOVIIEN STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strateginen vuositavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteuma
Talouden tasapainon säilyminen	Kiinteistö- ja tilaohjelma	Koulu- ja päiväkotitilat käsiteltävä ohjelma on valmisteltu vuoden aikana.	Kiinteistö- ja tilaohjelma (PTS) on käsitelty teknisessä lautakunnassa ja kunnanhallituksessa. Tavoite saavutettu.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Varma ja laadukas infrastruktuuri: vesi, viemäri ja tiestö	Toimintahäiriöt ja katkokset: Tyydyttävä taso: enintään 6/vuosi Hyvä taso: enintään 3/vuosi	Alkuvuodesta 3 toimintahäiriötä. Häiriöt liittyneet kaikki Ryttylässä tehtävään kunnallistekniikan saneerauksiin ja olemassa olevan verkosto laitteistojen epäkuntoisuuteen. Hyvä taso saavutettu.
Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talousalueelta	Järjestetyn vesihuollon piiriin kuuluminen.	Tyydyttävä taso: Vesi- ja viemärlaitoksen liittymisprosentti kasvaa yli 0,7 % Hyvä taso: Vesi- ja viemärlaitoksen liittymisprosentti kasvaa yli 1,4 % / vuosi	Vesilaitoksen liittymiä on alkuvuodesta tehty 8 kpl 0,53% ja viemäri-liitoksia 10 kpl 0,67%. Tavoitteita ei saavutettu.
Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin	Hyvinvointikertomus: Liikenneturvallisuuden parantaminen. Liikenneturvallisuustyöryhmässä esiinnousseiden parannustoimenpiteiden toteuttaminen.	Kolme parannustoimenpiteitä toteutetaan vuoden aikana. Liikenneturvallisuustyön aktivoiminen Hausjärven kunnassa.	Liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä on tehty 2 Savelan tien taajamamerkin siirto ja liikenneturvallisuustoimenpiteet Korvenahon saneerattavalla alueella. Koulutien kevyenliikenteen silta peruskorjattu ja asennettu ajonestolaite. Silta alueen valaistusta parannettu. Tavoite saavutettu.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

81 Tekninen lautakunta

<p>Toimivat kunnalliset peruspalvelut on saatavissa omasta kunnasta tai talusalueelta</p>	<p>Yksityisteiden toimintaedellytysten parantaminen</p>	<p>Tyydyttävä taso: Kunta järjestää yhteistoiminta ja neuvontatilaisuuksia yksityistiekunnille, 1 tilaisuutta vuodessa</p> <p>Hyvä taso: Kunta järjestää yhteistoiminta ja neuvontatilaisuuksia yksityistiekunnille, 2 tilaisuutta vuodessa. Lisäksi tiekuntien kesken saadaan järjestettyä tiekuntia palvelevaa yhteistoimintaa.</p>	<p>Yhteistyö ja neuvontatilaisuuksia ei ole ehditty pitämään. Tavoite saavuttamatta.</p>
---	---	---	---

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

810 Teknisen lautakunnan hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalvelut sisältävät hallintopalvelut, myytävät palvelut, suunnittelun, rakennuttamisen, vesiosuuskunnat, jätehuollon, varastotoiminnan sekä palo- ja pelastus-suojelutoimen.

Vastuhenkilö on tekninen johtaja.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- toimialalle kuuluva päätöksen teko
- oman palvelutuotannon laadun, taloudellisuuden ja vaikuttavuuden tehostaminen
- Valmistellaan Ryttylän koulukeskuksen rakentamista 2018.
- Suunnitellaan Oitin ala-asteen rakennushanketta.
- Suunnitellaan Ryttylän vedenottamon toimintavarmuuden parantamistoimia kasvavaan vedenkäytötarpeeseen.
- Suunnitellaan Monnin alueen kehittymisestä aiheutuvia kunnallisteknisiä tarpeita.

TAVOITTEET JA KEINOT

- asioiden nopea ja joustava käsittely
- prosessien kartoittaminen
- toimintojen tuotteistaminen

Tulostavoitteet:

- Tärkeimpien toimintojen prosessoinnin ja tuotteistamisen käynnistäminen
- Jalkautuminen kuntalaisten pariin itsenäisesti tai muiden hallintokuntien kanssa

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-6/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-919,6	-35,2	-954,8	-886,7	68,1	92,9 %
Tulot	87,5	0,0	87,5	78,2	-9,3	89,4 %
Netto	-832,1	-35,2	-867,3	-808,5	58,8	93,2 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

810 Teknisen lautakunnan hallintopalvelut

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Teknisen toimen hallinto vastaa teknisen toimen talouden seurannasta ja toimialan yleishallinnon tehtävistä. Toimialan kehittäminen on henkilöstövajauksen vuoksi jäänyt vähäiselle huomiolle ja vain välttämättömimmät työt on pystytty tekemään. Teknisen toimen hallinto on työskennellyt ilman maanrakennusmestaria ja puuttuvan työnjohtajan tehtäviä ollaan järjestelty muun työnjohdon kesken. Osa töistä on jouduttu tekemään, kun aikaa töille on löytynyt.

Teknisen hallinto vastaa kunnan uusien hankkeiden valmistelusta ja vuoden aikana on valmistelussa ollut Ryttylän koulukeskuksen III vaiheen tarvesuunnittelu. Suunnittelutyö on vaatinut panoksia arvioitua enemmän koska 2013 tehdyt suunnitelmat vaativat päivitystä uuden opetusohjelman tarpeista ja lisäksi kouluun on tehty osa opetustiloista avoimeksi opetusympäristöksi. Uusina hankkeina suunnittelussa on myös alkanut Monnin alueen kokoojateiden suunnittelu ja samalla rata-alueen lähistöllä kunnan tarpeiden huomioiminen lisäraiteen suunnittelun yhteydessä. Tarpeet liittyvät lähinnä Monnin seisakevarauksen sisäisen liikenteen huomioimiseen.

Tekninen lautakunta on kokoontunut seitsemän kertaa. Lautakunta on tehnyt hankintapäätökset Oitin koulun väistötiloista, Koulutien kevyenliikenteen sillan rakennusurakasta ja hyväksynyt kiinteistökorjausten pitkäntähtäimen peruskorjaussuunnitelman. Lautakunta päätti myös maanrakennusmestarin valinnasta, mutta valitettavasti valittu henkilö ja varahenkilö olivat myöhemmin päätyneet perumaan tulonsa Hausjärvelle.

Teknisen toimen mittauspuoli on saanut nykyaikaiset GPS mittalaitteet.

Jätehuolto/keräys on kilpailutettu.

Vesiosuuskunnille pidettiin yhteistyökokoontuminen, jossa käytiin läpi tulevaisuuden haasteet vesihuollossa. Kunta on neuvotellut kahden vesiosuuskunnan kanssa liittymisestä kunnalliseen vesilaitokseen.

Puuttuvan henkilöstön johdosta asioiden nopea käsittely on toisinaan hidastunut.

TOIMINNAN MAHDOLLISET RISKIT

Hallinnon riskien osalta merkittävimmät haasteet on puuttuvat henkilöstöresurssit/maanrakennusmestarin rekrytointi.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Teknisen toimen talous on toteutunut vuonna 2017 talousarvion mukaisesti. Suurimmant säästöt menojen osalta on saatu asiantuntijapalveluiden ostoissa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

830 Yhdyskuntatekniset palvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Yhdyskuntatekniset palvelut sisältävät liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet, liikunta-alueet, kone- ja kuljetuspalvelut, maa- ja metsätilat sekä mittaus toiminnan.

Vastuhenkilö on maanrakennusmestari ja aluemestari.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Kaavateiden kunnossapito ja perusparannus.
- Liikenneturvallisuuden parantaminen yhdessä Ely-keskuksen kanssa.
- Kuntakuvan parantaminen.
- Laadukas ympäristö.
- Houkuttelevat asuinalueet.
- Metsäomaisuudesta huolehtiminen.
- Rakennetaan Pihonkaarten kaava-alueen kunnallistekniikka, kadut ja tiet.
- Peruskorjataan Ryttylän Korvenahon alueen katurakenteet.
- Vahvistetaan teknistä osaamista maanrakennusmestarin palkkaamisella.
- Rakennetaan kunnallistekniikkaa omana työnä pienille kaava-alue rakennuskohteille.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Asianmukainen ja tehokas kalusto.
- Nopea reagointi kuntalaispalautteisiin.
- Ajan tasalla oleva metsätaloussuunnitelma.
- Toimiva yhteistyöverkosto.

Sitovat tulostavoitteet:

- Kaavateiden perusparannus.
- Leikkikenttien ja uimaloiden turvallisuuden ylläpitäminen.
- Suunnitelmallisuuteen perustuva kunnan maa- ja metsäomaisuudesta huolehtiminen.
- Työkoneiden toimintakunnon säilyttäminen
- Toimivan yhteistyöverkoston ylläpitäminen

TALOUSSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-1 135,0	-29,3	-1 164,3	-1 037,1	127,2	89,1 %
Tulot	473,2	0,0	473,2	423,9	-49,3	89,6 %
Netto	-661,8	-29,3	-691,1	-613,2	77,9	88,7 %

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

830 Yhdyskuntatekniset palvelut

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Kunnossapito €/km	5 577	5 600	5 239	93,6
Valaistus €/valopiste	47,46	53,00	48,29	91,1
Valopisteistä led-valoja				117,0
Liuk.onnettomuudet/v	1	0	2	
Taimikoiden hoito ja ensiharvennukset ha	6	5	6	120,0
Yksityistieavustukset keskimäärin €/km	347	345	347,64	100,8

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Yhteiskuntatekniset palvelut eivät ole yrityksistä huolimatta onnistuneet rekrytoimaan uutta maanrakennusmestaria. Työt on jaettu olemassa olevan henkilökunnan kesken, mutta puute näkyy selkeästi toiminnan kehittämishankkeiden osalta puuttuvana voimavarana. Operatiivisten tehtävien hoidon osalta sillä ei ole ollut suurta merkitystä, vaikkakin nykyisen henkilökunnan normaali työmäärä ylittyy. Eläköityvien kenttähenkilöiden tilalle on rekrytoitu yksi monitoimimies ja toinen rekrytointi on vuoden vaihteessa kesken.

Vaadituista tehtävistä on pystytty suoriutumaan hyvin. Muuttuneet normaalitalviolosuhteet asettavat erilaiset haasteet väylien ja alueiden kunnossapidolle. Liukkauden torjunta vaatii talvella enemmän työpanoksia ja parempaa kalustoa. Kunnalle hankittiin uusi traktori yleisten alueiden hoitotöihin.

Liikenneväylien osalta aloitettiin suunnittelu Savelantien kevyenliikenteen väylän rakentamiseksi sekä Monnin alueen kokoojateiden suunnittelu parantamaan alueen liikenneyhteyksiä ja parantamaan kevyenliikenteen turvallisuutta alueella. Asiaa edesauttoi Monnin yleiskaavan valmistuttuminen ja valmistuneen asemakaavan hyvä vastaanotto. Alueella on vuoden aikana alkanut kolmen omakotitalon rakentamistyöt.

Vuoden aikana rakennettiin kunnallistekniikka Monnin pihon alueelle ja saneerattiin Ryttylän Korvenahon alue, alueelle rakennettiin myös hulevesiviemärointi. Tehdyt saneeraustyöt ovat työllistäneet kunnan omaa henkilöstöä merkittävästi. Ryttylän osalta työ oli haastellinen, mutta se toteutui aikataulussa kohtuullisen hyvin. Hietoisten urheilukenttä valaistiin. Hikiän ja Oitin kuntoportaat rakennettiin kyläyhdistysten kanssa. Monniin rakensi Kuitu 16 valokuituverkoston, kuituja asennettiin kunnan kaavakaduille ja peltoalueille.

Puistoja ja metsiä on hoidettu suunnitelmallisesti. Metsien osalta hakkuita jouduttiin osa siirtämään tulevalle vuodelle. Peltoja on vuokrattuna noin 80 ha.

Tammi-joulukuu 2017

830 Yhdyskuntatekniset palvelut

TOIMINNAN MAHDOLLISET RISKIT

Katuomaisuuden ikääntyminen on pääosin hallinnassa ja katuja kunnostetaan kustannustehokkaasti. Uusi-
misen yhteydessä on pyritty arvioimaan myös tulevat resurssit hoitaa katuomaisuutta ja jätetty uusia tont-
tikatuja asfaltoimatta.

Seudun liikenneturvallisuus on koettu riskialttiiksi, mutta usein etsitään teknisiä ratkaisuja asenne ongel-
miin ja näin normaali liikkuminen katuverkolla hankaloituu. Kunnassa toimii moni ammatillinen liikennetur-
vallisuustyöryhmä, joka käy keskustelua ongelma tilanteista ja pyrkii etsimään kustannustehokkaita ratkai-
suja esille tullessiin ongelmiin.

Kaluston osalta toimiala on tyytyväisiä saamiimme taloudellisiin satsauksiin pitää kalusto toimintakykyise-
nä. Tulevaisuudessa joudumme pohtimaan kaluston käyttökelpoisuutta huomioiden nykyiset ja tulevaisuu-
den tarpeet, lähinnä haasteena on talvisin liukkauden torjuntaa tarvittava kalusto.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Yhdyskuntateknisten palveluiden osalta tulopuoli alittaa talousarvion. Pääsyyinä tähän on kaluston tilapäi-
nen vajaakäyttö henkilöstöresurssin puutteesta johtuen. Metsän myyntituloista osa siirtyi seuraavalle vuo-
delle, joten myös siltä osin tulot alittuivat. Tilannetta paikkasi merkittävältä osin vanhasta traktorista saadut
myyntitulot uuden traktorin hankinnan yhteydessä. Kulujen osalta alitettiin talousarvio henkilöstömenojen
osalta noin 60 000 €, siihen syynä oli toteutumattomat rekrytoinnit.

Tilinpäätös**Tammi-joulukuu 2017****855 Vesihuoltolaitos**

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vesihuoltolaitokseen kuuluvat vesilaitos ja viemärlaitos.

Vastuhenkilö on maanrakennus-vesirakennusmestari.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLA

- Talousveden laadukas ja edullinen hankinta ja tehokas jakelu.
- Laitosten ja verkostojen toimintakyvyn ylläpitäminen tarvittavin peruskorjauksin.
- Oman palvelutuotannon kehittäminen
- Yhteistyön kehittäminen Lopen, Riihimäen ja Hyvinkään kanssa.

- Tehdään Ryttylän Korvenahon alueen kunnallistekniikan saneeraus.
- Varmistetaan Ryttylän vedenottamon valmiutta tarjota laadukasta talousvettä kasvalle asiakaskunnalle.
- Vahvistaa laitoksen ammattiosaamista uudella maanrakennus-vesirakennusmestarilla.
- Osallistutaan Hyvinkään Hikiän tekopohjavesilaitoksen saneeraukseen aiempien sopimusten mukaisesti.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Toimintavarmuuden kehittäminen automatiikan avulla.
- Verkostojen kartoitus ja kuntotietojen tarkastelu
- Verkoston peruskorjaussuunnitelma
- Vesilaitoksen toiminnan tiedottamisen kehittäminen

Sitovat tulostavoitteet

- Laatuvaatimukset täyttävän talousveden toimittaminen asiakkaille.
- Verkostojen perusparannus
- Uusien alueiden kunnallistekniikan rakentaminen
- Hulevesien pääsyn estäminen verkostoon

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

855 Vesihuoltolaitos

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1-12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-946,0	-7,4	-953,4	-871,6	81,8	91,4 %
Tulot	1 341,3	0,0	1 341,3	1 390,2	48,9	103,6 %
Netto	395,3	-7,4	387,9	518,6	130,7	133,7 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Käyttökulut/laskutettu vesim ³ (ei sis. po- kuluja)	1,09	1,16	0,74	63,79
Käyttökulut/laskutettu jätevesim ³ (ei sis.po-kuluja)	2,23	2,46	2,57	104,47
Vesijohtoverkosto km (sis. siirtolinjat)	118,3	122,0	120,5	98,7
Jätevesiverkosto km (sis. siirtolinjat)	97,4	100,2	100,1	99,9
Hulevesiverkosto	15,3	19,3	18,3	94,9

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Puuttuvan maan- ja vesirakennusmestarin töitä on jaettu tilapalvelun rakennusmestarin ja teknisen johtajan kesken. Toiminnallisesti vesilaitos on toiminut hyvin, suurimmat kuntalaisille näkyvät ongelmat ovat liittyneet paikallisiin vedenpaineongelmiin. Syynä ongelmiin on ollut Hyvinkään tekopohjavesilaitoksen saneeraustyöt ja Ryttylässä Kirkkomäen alueella paineenkorotusaseman laiterikosta ja korjauksen jälkeisistä toimintahäiriöistä.

Vesilaitoksen suurimmat hankkeet ovat liittyneet Ryttylän Korvenahon alueen kunnallistekniikan saneeraukseen ja siihen liittyvän hulevesivesiverkoston rakentamiseen. Työssä onnistuttiin rakennuttajan mielestä hyvin vaikkakin palaute toteutuksesta oli ajoittain hyvinkin ristiriitaista ja osin negatiivista. Tiedottaminen oli tavoitteena hoitaa mallikkaasti mutta palaute sen osalta oli ajoittain hyvinkin negatiivista.

Kuulojan alueelle vanhan Ekokemin nykyisen Fortumin lähistölle rakennettu kunnallistekniikka oli edellisenä vuotena otettu käyttöön ja kuluvan vuoden aikana neuvoteltiin nykyisten yritysten kanssa toiminnasta aiheutuvien teollisuusjätevesisopimusten kanssa. Alueen toiminta on Hausjärven kunnan ja Riihimäen vesilaitoksen osalta haasteellista. Sopimusten valmisteluun on otettu avuksi asioihin perehtynyt konsulttitoimisto ja työtä tehdään tiiviisti Riihimäen vesilaitoksen kanssa ja tavoitteena on yhtenäistää myös teollisuusjätevesisopimusten osalta käytäntöjä vesilaitosten kesken.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

855 Vesihuoltolaitos

Vuoden aikana otettiin käyttöön vesihuoltoverkoston paikkatieto -ohjelmisto helpottamaan paikkatiedon ylläpitämistä. Ohjelmisto vaatiin vielä paljon työträ tiedon ajantasaistamiseksi. Puuttuvan tiedon päivittämiseen on varattu aikaa pari vuotta.

Hyvinkään tekopohjavesilaitoksella tehtiin saneerauksia laitteistoihin. Työ saatiin tehtyä ilman käyttäjille aiheutuneita merkittäviä haittoja.

TOIMINNAN MAHDOLLISET RISKIT

Vesihuoltolaitoksen suurimmat riskit ovat verkostojen ikääntyminen ja niiden osalta syntynyt korjausvelka. Puuttuvat hulevesijärjestelmät, joita rakennetaan projektiluontoisesti alueille, joissa hulevedet ovat haitta viemäriverkostolle. Uuden lain myötä vapaiden vesien johtaminen viemäriverkoston on kielletty. Vesihuoltolaitos näkee myös huolen uuden Kuulojan teollisuusalueen toiminnan laajenemisessa vesihuollon järjestämiseksi. Talousveden osalta on aloitettu selvitys millä tarkastellaan Ryttylän pohjaveden ottamon toiminnan tehostamista. Ottolupaa sen osalta on käyttämättä puolet, 400 m³. Jätevesien osalta on arvioitava yhdessä Riihimäen jätevedenpuhdistamon kanssa jätevesien määrää alueella ja myös jätevesien laadun vaikutuksia puhdistamon toimintaan. Kunnan olemassa oleva kapasiteetti ei ole riittävä alueen laajentumiselle. Vesilaitokset ovat alustavasti neuvotelleet vastaanottokapasiteettivarauksen vuokraamisesta.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Vesilaitos on pystynyt toimimaan talousarvion määrärahojen puitteissa. Edellisenä vuotena tehty taksumuutos on mahdollistanut vesilaitoksen toiminnan taloudellisesti lain mukaisesti omillaan. Vesilaitoksen tuotot ylittyivät hieman ja menot alittuivat hieman. vesilaitoksen vuositakate on noin 106 000 € parempi kuin talousarviossa.

Tilinpäätös

Tammi-joulukuu 2017

870 Tilapalvelu

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tilapalvelu käsittää kiinteistöjen ylläpidon sekä vuokra-asunnot.

Vastuhenkilö on talonrakennusmestari.

KESKEISET PAINOPISTEALUEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Kiinteistöjen arvon säilyttäminen ja teknisen kunnon ylläpitäminen kokonaistaloudellisesti.
- Valmistaudutaan Ryttylän koulukeskuksen III-vaiheen rakentamiseen.
- Suunnitellaan Oitin ala-asteen peruskorjauksen aloittamista, valmistaudutaan siirtymään rakennusai-kaisiin siirtotiloihin. Varaudutaan käyttämään siirtotiloja pidemmän aikaa.
- Jatketaan hyväksi koettua sisäilmatyöryhmätoimintaa.
- Liitetään Ryttylän koulukeskus ja Dementiakoti Ryttylän rakennettavaan kaukolämpöverkkoon.
- Siirrytään Kirkonkylän päiväkodilla käyttämään maalämpöä kiinteistön lämmitykseen.

TAVOITTEET JA KEINOT

- Kiinteistöjen kuntokartoitus ja peruskunnostustarpeiden kartoittaminen
- Kunnan kiinteistöjen käytön kartoittaminen
- Tarpeettomien kiinteistöjen ja tilojen jatkojalostus
- Kiinteistökatselmusten tehostaminen.
- Henkilöstön ammattitaidon lisääminen.
- Energian kulutuksien seurantajärjestelmien kehittäminen ja käyttöönotto

Sitovat tulostavoitteet

- Nykyisellään tarpeettomien rakennusten käyttötarkoituksen muutos tai myyminen.
- Tarpeettomien vuokralla olevien kiinteistöjen ja asuntojen myyminen.
- Tilojen Energiatohokkuuden kehittäminen automatiikan ja halvemman lämmitysenergian avulla.

TALOUSLUVUT

1000 euroa	Ta 1-12/2017	Ta muutos	Ta 1- 12/2017 + muutos	Toteuma 1-12/2017	Poikkeama	Tot% 2017
Menot	-2 243,8	21,0	-2 222,8	-2 209,2	13,6	99,4 %
Tulot	2 832,4	0,0	2 832,4	2 821,9	-10,5	99,6 %
Netto	588,6	21,0	609,6	612,7	3,1	100,5 %

TUNNUSLUVUT

	TP 2016	TA 2017	Tot 2017	Tot-%
Ylläpito €/m ³	11,58	13,78	13,41	97,3
Sähkö €/v	281 878	361 300	298 684	82,7
Vesi ja jätevesi €/v	60 945	63 500	66 633	104,9
Lämpö €/m ³ /v	3,25	4,27	3,37	78,9

Tammi-joulukuu 2017

870 Tilapalvelu

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tilapalvelut ovat valmistelleet omistamansa rakennuskannan Pitkämäntäimen korjaussuunnitelman, joka käsiteltiin lautakunnassa 18.9.2017 §64. Suunnitelmaa on tarkoitus tarkentaa tulevien suunnitelmavuosien osalta tulevan vuoden aikana. Tilapalvelun tehtävänä on ollut pitää olemassa olevet toimitilat käyttökuntoisina ja kehittää niiden toiminta mahdollisuuksia määrärahojen puitteissa. Tilapalvelut ovat onnistuneet tavoitteessaan kohtuullisesti ja kuntalaisilla on ollut käytössä pääosin laadukkaat tilat. Riskien osalta on huomioitava kunnan mittava rakennusten korjausvelka.

Kunta valmisteli Ryttylän koulukeskusken III vaiheen rakentamista, jonka määrä alkaa kesällä 2018. Alun perin tehdyt suunnitelmat on jouduttu käymään pääosin läpi, koska koulua muutettiin pieneltä osalta avoimeksi oppimisympäristöksi ja uuden opetussuunnitelman mukaisesti koulun osa tiloista nykyaikaistettiin. Alun perin koulun aluelämpöratkaisusta luovuttiin liian kalliina ja tilalle tulee lämmityksen energialähteeksi maalämpö. Oitin koulun peruskorjaukseen valmistauduttiin rakennuksen kuntotarkastuksella. Koulun pihamaalle tehtiin kesän aikana kuuden luokan väistötilat. Näillä tiloilla voitiin koulun alakerran opetustiloista siirtää pääopetus pois ja koulun lisätilojen tarve saatiin hoidettua kuntoon.

Investointiohjelman mukaisesti tehtiin seuraavat rakennustyöt; kirjaston bitumikatto uusittiin, tilojen määräaikaiset ilmastoinnin nuohoukset suoritettiin, Valkin leirimajan peruskunnostus ja käyttömahdollisuuksien parantaminen, Monnin pihakoulun muutostöitä ja piha aidan uusiminen, Kirkonkylän päiväkotia muutettiin maalämmitykselle ja muutoinkin tehtiin peruskorjausten yhteydessä lämmitysenergian säästöratkaisuja ja toimitilojen valaistuksien muuttamista suunnitellusti LED-valaistukseksi. Kunnan tiola-automaatio järjestelmiä tarkasteltiin ja korjailtiin tähdäten toimintavarmuuteen ja energiatehokkuuteen.

Kunnassa toimii säännöllisesti sisäilmatyöryhmä, minkä tehtävänä on moniammatillisesti arvioida esiintyvien sisäilmaongelmien syitä ja ratkaisuja niiden poistamiseksi.

TOIMINNAN MAHDOLLISET RISKIT

Tilapalvelun osalta suurimmat riskit liittyy rakennuskannan ikääntymiseen ja korjausvelan kasvuun. Tilapalvelu on myös huolissaan nykyisten tilojen käyttöasteesta ja siihen tulisi kiinnittää suurempaa huomiota kaikilla toimialoilla käyttäjien osalta.

Tulevaisuuden tekniset ratkaisut ja tulevaisuuden haasteiden huomioiminen riittävän ajoissa vähentäisi tilojen käytön muutoksesta johtuvaa muutostarvetta.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI

Tilapalvelu pystyi toimimaan talousarvion puitteissa ja pääosin pystyttiin vastaamaan tiloille ja käyttäjien puolesta tullessiin tarpeisiin.

Vuoden aikana muutettiin talousarviota siten että sähköistä ja lämmityksestä leikattiin pois 100 000€. Tilapalvelun toteutuma on talousarvion mukainen. Oitin koulun siirtotilojen osalta rakentamiseen kului enemmän rahaa kuin oli arvioitu, mutta ylitys pystyttiin korvaamaan muista menikohdista. Vuoden käyttökate on 59 000e parempi kuin talousarviossa.

Tilinpäätös 2017

3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

Tuloslaskelma (sisältää ulkoiset ja sisäiset erät, luvut euroa)

	TA 2017	TA- muutos	Muutettu TA 2017	Toteuma 2017	Poik- keama €	Toteuma, %	Tilinpäätös 2016	Muutos, €	Muutos, %
Toimintatuotot	11 122 300	139 400	11 261 700	11 246 135	-15 565	99,9 %	11 050 459	195 676	1,8 %
Myyntituotot	4 226 700		4 226 700	4 230 327	3 627	100,1 %	4 210 837	19 490	0,5 %
Maksutuotot	2 580 900		2 580 900	2 509 888	-71 012	97,2 %	2 610 891	-101 002	-3,9 %
Tuet ja avustukset	389 600		389 600	426 622	37 022	109,5 %	662 075	-235 452	-35,6 %
Muut toimintatuotot	3 925 100	139 400	4 064 500	4 079 297	14 797	100,4 %	3 566 657	512 640	14,4 %
Valmistus omaan käyttöön	22 000		22 000	34 545	12 545	157,0 %	45 089	-10 544	-23,4 %
Toimintakulut	-55 107 400	795 300	-54 312 100	-53 684 195	627 905	98,8 %	-52 395 503	-1 288 693	2,5 %
Henkilöstökulut	-17 740 800	350 300	-17 390 500	-17 164 443	226 057	98,7 %	-16 587 056	-577 387	3,5 %
Palkat ja palkkiot	-13 846 200	27 000	-13 819 200	-13 516 209	302 991	97,8 %	-12 755 174	-761 034	6,0 %
Henkilösivukulut	-3 894 600	323 300	-3 571 300	-3 648 234	-76 934	102,2 %	-3 831 882	183 648	-4,8 %
Eläkekulut	-3 158 500	195 300	-2 963 200	-3 038 475	-75 275	102,5 %	-3 078 315	39 840	-1,3 %
Muut henkilösivukulut	-736 100	128 000	-608 100	-609 760	-1 660	100,3 %	-753 568	143 808	-19,1 %
Palvelujen ostot	-28 630 400	485 000	-28 145 400	-27 962 797	182 603	99,4 %	-27 298 404	-664 393	2,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 753 700	60 000	-2 693 700	-2 613 176	80 524	97,0 %	-2 492 240	-120 936	4,9 %
Avustukset	-3 023 200	-75 000	-3 098 200	-2 665 029	433 171	86,0 %	-3 216 227	551 198	-17,1 %
Muut toimintakulut	-2 959 300	-25 000	-2 984 300	-3 278 749	-294 449	109,9 %	-2 801 574	-477 175	17,0 %
Toimintakate	-43 963 100	934 700	-43 028 400	-42 403 516	624 884	98,5 %	-41 299 955	-1 103 561	2,7 %
Verotulot	32 357 000	-100 000	32 257 000	32 232 393	-24 607	99,9 %	32 433 483	-201 090	-0,6 %
Valtionosuudet	13 408 500	90 000	13 498 500	13 574 662	76 162	100,6 %	13 464 009	110 653	0,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-413 600		-413 600	-405 349	8 251	98,0 %	-393 872	-11 477	2,9 %
Korkotuotot	4 200		4 200	30 282	26 082	721,0 %	29 757	525	1,8 %
Muut rahoitustuotot	4 400		4 400	10 811	6 411	245,7 %	18 297	-7 486	-40,9 %
Korkokulut	-420 000		-420 000	-344 098	75 902	81,9 %	-429 287	85 189	-19,8 %
Muut rahoituskulut	-2 200		-2 200	-102 343	-100 143	4652,0 %	-12 638	-89 705	709,8 %
Vuosikate	1 388 800	924 700	2 313 500	2 998 191	684 691	129,6 %	4 203 665	-1 205 474	-28,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	-2 010 400	0	-2 010 400	-2 116 654	-106 254	105,3 %	-2 075 149	-41 504	2,0 %
Suunnitelman muk. poistot	-2 010 400		-2 010 400	-2 116 654	-106 254	105,3 %	-2 052 151	-64 502	3,1 %
Kertaluonteiset poistot					0			0	
Arvonalentumiset					0		-22 998	22 998	-100,0 %
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Satunnaiset tuotot					0			0	
Satunnaiset kulut					0			0	
Tilikauden tulos	-621 600	924 700	303 100	881 538	578 438	290,8 %	2 128 516	-1 246 979	-58,6 %
Varausten ja rahastojen muutos	0			0			0		
Varausten lisäys	0			0			0		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-621 600	924 700	303 100	881 538	578 438	290,8 %	2 128 516	-1 246 979	-58,6 %

Tilinpäätös 2017

Verotulojen erittely

Hausjärven kunnan tulo- ja kiinteistöveroprosentit vuonna 2017 olivat:

Kunnan tulovero:

– tuloveroprosentti 21,50 %

Kiinteistövero:

– yleinen kiinteistöveroprosentti 1,25 %

– vakituiset asuinrakennukset 0,45 %

– muut asuinrakennukset 1,05 %

– rakentamaton rakennuspaikka 4,00 %

– voimalaitosrakennukset 3,00 %

– yleishyödylliset yhteisöt 0,00 %

Verotulot toteutuivat seuraavasti:

	2017 €	Muutos, € 2017-16	Muutos% 2017-16	2016 €	Muutos% 2016-15
Kunnallisvero	29 362 409	-375 145	-1,3	29 737 553	1,6
Kiinteistövero	1 690 393	115 250	7,3	1 575 144	-5,7
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 179 591	58 805	5,2	1 120 786	-10,3
Yhteensä	32 232 393	-201 090	-0,6	32 433 483	0,8
€ / asukas	3 788,93	-23,64	0,9	3 754,74	1,8
Tulovero%	21,50			21,50	

Valtionosuuksien erittely

Kunnan saamat valtionosuudet supistuivat edelleen. Erityisen merkittävä oli muutos verotulojen tasauksessa. Erittely valtionosuuksista:

	2017 €	Muutos, € 2017-16	Muutos% 2017-16	2016 €	Muutos% 2016-15
Peruspalvelujen vos	11 770 608	-469 252	-3,8	12 239 860	6,5
Verotulotasaus	2 965 488	219 780	8,0	2 745 708	4,8
Järjestelmämuutoksen tasaus	0	0	0,0	0	-100,0
Opetus- ja kultt.toimen vos	-1 161 434	360 125	-23,7	-1 521 559	-2,1
Yhteensä	13 574 662	110 653	0,8	13 464 009	7,4
€ / asukas	1 595,70	37,01	2,4	1 558,70	8,4

Asukasmäärä	8 507		8 638	
Asukasmäärän muutos	-131		-88	
Asukasmäärän muutos, %	-1,5 %		-1,0 %	

Tilinpäätös 2017

4 Investointiosan toteutuminen

Talousarvion investointiosan toteutumisvertailu

<i>(luvut 1 000 euroa)</i>		TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
KIINTEÄ OMAISUUS							
Maa-alueiden hankinta ja myynti							
Myyntit	270,0			270,0	320,0	50,0	118,5 %
Rahoitusosuudet				0,0		0,0	
Menot	-80,0			-80,0	-250,0	-170,0	312,5 %
<i>Netto</i>	<i>190,0</i>	<i>0,0</i>		<i>190,0</i>	<i>70,0</i>	<i>-120,0</i>	<i>36,8 %</i>
KIINTEÄ OMAISUUS							
Myyntit	270,0	0,0		270,0	320,0	50,0	118,5 %
Rahoitusosuudet	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
Menot	-80,0	0,0		-80,0	-250,0	-170,0	312,5 %
Netto	<i>190,0</i>	<i>0,0</i>		<i>190,0</i>	<i>70,0</i>	<i>-120,0</i>	<i>36,8 %</i>
IRTAIN OMAISUUS							
ATK-laitteet ja ohjelmat							
Myyntit							
Rahoitusosuudet							
Menot	-25,0			-25,0		25,0	0,0 %
<i>Netto</i>	<i>-25,0</i>	<i>0,0</i>		<i>-25,0</i>	<i>0,0</i>	<i>25,0</i>	<i>0,0 %</i>
Aluepalveluopaste (mainostorni)							
Myyntit							
Rahoitusosuudet							
Menot	-10,0			-10,0	-36,0	-26,0	360,0 %
<i>Netto</i>	<i>-10,0</i>	<i>0,0</i>		<i>-10,0</i>	<i>-36,0</i>	<i>-26,0</i>	<i>360,0 %</i>
Ruoka- ja siivouspalvelun irtain							
Myyntit							
Rahoitusosuudet							
Menot	-15,0			-15,0		15,0	0,0 %
<i>Netto</i>	<i>-15,0</i>	<i>0,0</i>		<i>-15,0</i>	<i>0,0</i>	<i>15,0</i>	<i>0,0 %</i>

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
Sosiaalitoimen irtaimisto						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-35,0		-35,0		35,0	0,0 %
<i>Netto</i>	-35,0	0,0	-35,0	0,0	35,0	0,0 %
Koulujen irtain						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-10,0		-10,0		10,0	0,0 %
<i>Netto</i>	-10,0	0,0	-10,0	0,0	10,0	0,0 %
Koulujen atk- ja tvt-laitteet						
Myynnit						
Rahoitusosuudet			0,0		0,0	
Menot	-60,0		-60,0	-25,0	35,0	41,7 %
<i>Netto</i>	-60,0	0,0	-60,0	-25,0	35,0	41,7 %
Kirjastojärjestelmän uusiminen						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-15,0		-15,0		15,0	0,0 %
<i>Netto</i>	-15,0	0,0	-15,0	0,0	15,0	0,0 %
Kotipalv.mob.lait. Ja optim.jär.						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-27,0		-27,0		27,0	0,0 %
<i>Netto</i>	-27,0	0,0	-27,0	0,0	27,0	0,0 %
Potilaskutsujärjestelmä						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-50,0		-50,0	-7,0	43,0	14,0 %
<i>Netto</i>	-50,0	0,0	-50,0	-7,0	43,0	14,0 %

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
Auto kotipalveluun						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-15,0		-15,0	-15,0	0,0	100,0 %
<i>Netto</i>	-15,0	0,0	-15,0	-15,0	0,0	100,0 %
Pienoistraktori, tekniseen toi- mi						
Myynnit				60,0		
Rahoitusosuudet						
Menot	-100,0		-100,0	-145,0	-45,0	145,0 %
<i>Netto</i>	-100,0	0,0	-100,0	-85,0	15,0	85,0 %
Ajettava ruohonleikkuri, tek- ninen toimi						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-20,0		-20,0	-13,0	7,0	65,0 %
<i>Netto</i>	-20,0	0,0	-20,0	-13,0	7,0	65,0 %
IRTAIN OMAISUUS						
Myynnit	0,0	0,0	0,0	60,0	0,0	
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Menot	-382,0	0,0	-382,0	-241,0	205,0	63,1 %
<i>Netto</i>	-382,0	0,0	-352,0	-181,0	205,0	51,4 %
AINEETON KÄYTTÖOMAISSUUS						
Osakkeet ja osuudet						
Myynnit	150,0			329,0	-179,0	
Rahoitusosuudet						
Menot		0,0	0,0		0,0	
<i>Netto</i>	150,0	0,0	0,0	329,0	329,0	
AINEETON KÄYTTÖOMAISSUUS						
Myynnit	150,0	0,0	150,0	329,0	-179,0	219,3 %
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Menot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Netto</i>	150,0	0,0	150,0	329,0	329,0	219,3 %

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
TALONRAKENNUS						
Ryttlän koulun saneeraus ja laajennus						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot		-35,0	-35,0	-124,0	-89,0	354,3 %
<i>Netto</i>	<i>0,0</i>	<i>-35,0</i>	<i>-35,0</i>	<i>-124,0</i>	<i>-89,0</i>	<i>354,3 %</i>
Oitin koulun saneeraus ja laajennus						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-100,0	35,0	-65,0	-47,0	18,0	72,3 %
<i>Netto</i>	<i>-100,0</i>	<i>35,0</i>	<i>-65,0</i>	<i>-47,0</i>	<i>18,0</i>	<i>72,3 %</i>
Ryttlän aluelämpökeskus						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-200,0		-200,0		200,0	0,0 %
<i>Netto</i>	<i>-200,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-200,0</i>	<i>0,0</i>	<i>200,0</i>	<i>0,0 %</i>
Sote-kiinteistöt						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-100,0		-100,0		100,0	0,0 %
<i>Netto</i>	<i>-100,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-100,0</i>	<i>0,0</i>	<i>100,0</i>	<i>0,0 %</i>
Kirkonk.päiväkodin maalam.kattil.						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot		0,0	0,0	-125,0	-125,0	
<i>Netto</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-125,0</i>	<i>-125,0</i>	
Valkjärven leirim. Ja sauan kunnostaminen						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot		0,0	0,0	-40,0	-40,0	
<i>Netto</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-40,0</i>	<i>-40,0</i>	

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
Monnin koulun muutok. Ja ilm.						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot		0,0	0,0	-31,0	-31,0	
<i>Netto</i>	0,0	0,0	0,0	-31,0	-31,0	
TALONRAKENNUS						
Myynnit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Menot	-400,0	0,0	-400,0	-367,0	33,0	91,8 %
<i>Netto</i>	<i>-400,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-400,0</i>	<i>-367,0</i>	<i>33,0</i>	<i>91,8 %</i>
KUNNALLISTEKNIIKAN RAKENTAMINEN						
Puistot, leikkipaikat ja liik.						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-55,0	0,0	-55,0	-18,0	37,0	32,7 %
<i>Netto</i>	<i>-55,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-55,0</i>	<i>-18,0</i>	<i>37,0</i>	<i>32,7 %</i>
Kaavatiet ja kevyenliikenteen väylät						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-50,0		-50,0	-33,0	17,0	66,0 %
<i>Netto</i>	<i>-50,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-50,0</i>	<i>-33,0</i>	<i>17,0</i>	<i>66,0 %</i>
Valaistus						
Myynnit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rahoitusosuudet						
Menot	-50,0	-10,0	-60,0	-56,0	4,0	93,3 %
<i>Netto</i>	<i>-50,0</i>	<i>-10,0</i>	<i>-60,0</i>	<i>-56,0</i>	<i>4,0</i>	<i>93,3 %</i>
Oitin/Ryttylän yritysalue						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-100,0	40,0	-60,0		60,0	0,0 %
<i>Netto</i>	<i>-100,0</i>	<i>40,0</i>	<i>-60,0</i>	<i>0,0</i>	<i>60,0</i>	<i>0,0 %</i>

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
Monnin Pihonpelto						
Myynnit						
Rahoitusosuudet	100,0					
Menot	-400,0	-42,0	-442,0	-441,0	1,0	99,8 %
<i>Netto</i>	<i>-300,0</i>	<i>-42,0</i>	<i>-442,0</i>	<i>-441,0</i>	<i>1,0</i>	<i>99,8 %</i>
Ryttylän Korpiahon alue						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-750,0	-80,0	-830,0	-777,0	53,0	93,6 %
<i>Netto</i>	<i>-750,0</i>	<i>-80,0</i>	<i>-830,0</i>	<i>-777,0</i>	<i>53,0</i>	<i>93,6 %</i>
Hikiän Vehkalukko						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-100,0	50,0	-50,0	-17,0	33,0	34,0 %
<i>Netto</i>	<i>-100,0</i>	<i>50,0</i>	<i>-50,0</i>	<i>-17,0</i>	<i>33,0</i>	<i>34,0 %</i>
Oitti ja Manassenpellon 2						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-50,0		-50,0	-69,0	-19,0	138,0 %
<i>Netto</i>	<i>-50,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-50,0</i>	<i>-69,0</i>	<i>-19,0</i>	<i>138,0 %</i>
Sillat						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-300,0		-300,0	-292,0	8,0	97,3 %
<i>Netto</i>	<i>-300,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-300,0</i>	<i>-292,0</i>	<i>8,0</i>	<i>97,3 %</i>
KUNNALLISTEKNIIKAN RAKENTAMINEN						
Myynnit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rahoitusosuudet	100,0	0,0	100,0	0,0	-100,0	0,0 %
Menot	-1855,0	-42,0	-1897,0	1703,0	194,0	89,8 %
<i>Netto</i>	<i>-1755,0</i>	<i>-42,0</i>	<i>-1797,0</i>	<i>1703,0</i>	<i>94,0</i>	<i>94,8 %</i>

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
VESI- JA VIEMÄRILAITOS						
Johtolinjat						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-35,0		-35,0	-19,0	16,0	54,3 %
<i>Netto</i>	-35,0	0,0	-35,0	-19,0	16,0	54,3 %
Verkostojen saneeraus						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	0,0	-32,0	-32,0	-32,0	0,0	100,0 %
<i>Netto</i>	0,0	-32,0	-32,0	-32,0	0,0	100,0 %
Oitin /Ryhtylän yritysalue						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-50,0	50,0	0,0		0,0	
<i>Netto</i>	-50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	
Kiinteistöjen peruskorjaukset						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-360,0		-360,0		360,0	0,0 %
<i>Netto</i>	-360,0	0,0	-360,0	0,0	360,0	0,0 %
Monnin Pihonpelto ja Aurinko- laakso						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-400,0	42,0	-358,0	-338,0	20,0	94,4 %
<i>Netto</i>	-400,0	42,0	-358,0	-338,0	20,0	94,4 %
Hikiän tekopohjavesilaitoksen saneeraus						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-300,0	132,0	-168,0	-144,0	24,0	85,7 %
<i>Netto</i>	-300,0	132,0	-168,0	-144,0	24,0	85,7 %

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
Oitti, Manassenpelto						
Myynnit					0,0	
Rahoitusosuudet			0,0		0,0	
Menot	-50,0		-50,0	-21,0	29,0	42,0 %
<i>Netto</i>	<i>-50,0</i>	0,0	<i>-50,0</i>	<i>-21,0</i>	29,0	42,0 %
Ryttylän Korpiahon alue						
Myynnit						
Rahoitusosuudet						
Menot	-650,0	-150,0	-800,0	-959,0	-159,0	119,9 %
<i>Netto</i>	<i>-650,0</i>	<i>-150,0</i>	<i>-800,0</i>	<i>-959,0</i>	<i>-159,0</i>	119,9 %
VESI- JA VIEMÄRILAITOS						
Myynnit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rahoitusosuudet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Menot	-1845,0	42,0	-1803,0	1513,0	396,0	83,9 %
<i>Netto</i>	<i>-1845,0</i>	<i>42,0</i>	<i>-1803,0</i>	<i>1513,0</i>	<i>396,0</i>	83,9 %

Tilinpäätös 2017

	TA2017	TA- muutos	TA2017 + muutokset	Toteu- tunut 2017	Poik- keama	Tot-%
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
Myynnit	420,0	0,0	420,0	709,0	289,0	168,8 %
Rahoitusosuudet	100,0	0,0	100,0	0,0	-100,0	0,0 %
				-		
Menot	-4562,0	0,0	-4562,0	4074,0	488,0	89,3 %
				-		
Netto	-4042,0	0,0	-4042,0	3365,0	677,0	83,3 %

Tilinpäätös 2017

KESKEISET INVESTOINTIHANKKEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN (OLENNAISET TAPAHTUMAT)

Kehittävät investoinnit (Maan hankinta ja kunnallistekniikka uusille alueille)

Hausjärven kunnan aluerakentaminen jatkui määrätietoisesti taloussuunnitelman ja talousarvion mukaisilla hankkeilla. Onnistuneen maanhankinnan ja kaavoituksen myötä syntyi Hausjärven Monniin uusi kaava-alue, johon oli laadittu kunnallistekniset suunnitelmat 2016. Urakka oli kilpailutettu 2016 mutta väljän rakentamisaikataulun mukaisesti valittu urakoitsija aloitti rakentamistyöt alueella vasta vuoden 2017 alusta. Työmaa valmistui aikataulussa ja kustannusten osalta urakkaan jouduttiin osoittamaan lisävaroja lähinnä hulevesiverkoston muutostöistä aiheutuen. Alueella alkoi rakentaminen välittömästi alueen valmistuttua kesällä.

Maankäyttösopimuksen mukaisesti alettiin myös Oitin Manassenpellon aluetta laajentamaan pieneltä osin. Rakentaminen tehtiin omana työnä ja alue saatiin viimeistelytöitä vaille valmiiksi vuoden loppuun mennessä. Vuonna 2016 tehdylle Vehkalukon kaava-alueella tehtiin alueen viimeistelytyö kuntoon keväällä, jolloin alkoi myös talojen rakentaminen alueelle.

Korvenahon vesihuoltosaneerauksen yhteydessä verkostot kulkivat Ryttylän uuden yritysalueen kautta ja saneeraustöiden yhteydessä tehtiin teollisuusalueen kunnallistekniikka kuntoon. Alue on valmis rakennettavaksi yrityksille. Kyseisen vesihuoltoverkoston yhteydessä rakennettiin Ryttylän Korvenahon alueen hulevesiviemärointi ja kadut rakennettiin kokonaan uudestaan. Aiemmin rakennetut kadut oli perustettu puutteellisesti ja aiheuttivat alueen käyttäjille haittaa ja tekniselle toimelle kohonneita ylläpitokustannuksia. Samalla uusittiin alueen katuvalaistus ja verksto-operaattorit uusivat omat verkkonsa. Rakennuttajaa ja alueen asukkaita jäi harmittamaan televerkko-yhtiön ratkaisu alueen tietoliikenneyhteyksien toteuttamisesta kuparilla vaikka periaatteena aiemmin oli ollut toteuttaa kyseisen kokoluokan hankkeet valokuidulla.

Talonrakennus

Talonrakennuspuolella valmistauduttiin vuoden 2018 – 2019 suurimpaan yksittäiseen hankeeseen eli Ryttylän koulukeskuksen kolmannen vaiheen rakentamiseen. Suunnitelmien viimeisteleminen on ollut odotettua vaativampaa, koska koulujen uudet opetussuunnitelmat ja uusi avoin oppimisympäristötrendi on muuttanut 2012 tehtyjä suunnitelmia merkittävästi. Myös koulun keittiössä muuttunut ruokahuollon toimintatapa on laittanut suunnitelmat keittiön sisätilojen osalta uusiksi.

Vuoden merkittävin investointihanke oli kirkonkylän päiväkodin muuttaminen maalämmitteiseksi. Maalämpöratkaisuun oli varauduttu jo rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä ja alkuvaikeuksien jälkeen laitteisto on saatu toimimaan halutulla tavalla. Toinen merkittävä peruskorjaushanke oli Valkjärven leirikeskuksen peruskorjaus. Korjauksella tähdättiin korjausvelan pienentämiseen ja tilojen käytön parantamiseen ja sen kautta käyttöasteen nostoon. Korjattu päärakennus saatiin valmiiksi vuodenvaihteessa ja työt tehtiin omin voimin. Työt valkinrannassa jatkuvat rantasaunan osalta seuraavana vuonna. Oitin kirjaston vesikatko uusittiin kesällä, työtä haittasi kesällä tulleet runsaat vesisateet ja urakoitsijan epäonnistuneet työmaajärjestelyt.

Vesihuoltolaitos

Vuoden 2017 aikana toteutettiin todella merkittävä saneeraushanke Ryttylän Korvenahon alueella. Alueen viemäriverkosto oli alkuperäinen ja tutkimuksien mukaan alueella tuli merkittävästi vuoto-

Tilinpäätös 2017

---

vesiä. Nyt saneeratun verkoston ja rakennetun erillisviemäröinnin pitäisi vähentää sadevesien ja sallaajavesien purkua viemäriverkostoon.

Vuoden aikana Hyvinkään vesilaitos saneerasi pohjavesilaitosta kehittämällä laitoksen toimintaa muuttuneiden vedenottotarpeiden mukaiseksi.

Ylläpitoinvestoinnit

Kunnallistekniikan osalta Korvenahon saneerauksen yhteydessä uusittiin alueen katuvalaistus ja alueelle tuli kaksinkertainen määrä katuvaloja, kuitenkin alueen käyttökulujen arvioidaan putoavan kolmanneksella.

Talousarvion yhteydessä oli varattu rahaa Savelantien yhteydessä tehtäviin vaihtoehtoisin kevyenliikenteen väyläratkaisuihin. Kesällä kuitenkin todettiin, että toiminnallisesti kevyenväylän rakentaminen aiemmin suunnitellulle paikalle palvelisi asukkaita parhaiten ja tasapuolisesti. Syksyllä aloitettiin vanhojen suunnitelmien päivitys. Käydyissä keskusteluissa ELY-keskuksen kanssa päädyttiin tekemään suunnitelmat katusuunnitelmina, tämä vaatii suunnitelman alaisen väyläyhteyden muuttamista kaavassa kaduksi.

Ryttylän Koulutien silta oli tutkittu 2012 ja todettu siinä määrin huonokuntoiseksi, että sen paikalle oli suunniteltu rakennettavaksi uusi betonilaattasilta. Sillan rakentaminen onnistui erinomaisen hyvin ja lopputulokseen tulee olla tyytyväinen. Samassa yhteydessä uusittiin sillan läheinen valaistus led -valoiksi. Ryttylässä uusittiin myös kaksi ongelmalliseksi koetun paikan valaistusta Koulutien ja Merimiestien risteyksessä ja Ryttyläntien rautatiealueen lähistöllä.

Kunnassa on nyt uusittu katuvalaistusta noin 8 % LED valaistukselle ja tarpeellista valojen vaihtoa on tekemättä vielä noin 20 % valaisimista eli noin 250 valaisinta.

Kunnalle hankittiin uusi traktori edellisen tilalle syynä oli aiemman traktorin kasvaneet ylläpitokulut. Lisäksi hankittiin uusi ruohonleikkuri.

TALOUDEN TOTEUTUMINEN JA OLENNAISET POIKKEAMAT

Vuoden investoinnit toteutuivat pääosin suunnitellusti. Tekemättä jäi Oitin koulun hankesuunnitelma, Sote kiinteistöjen laajemmat kunnostustyöt ja Ryttylän aluelämpölaitoksen rakentaminen. Investoinnit toteutuivat taloudellisesti 86 % ja kun ottaa huomioon tekemättä jääneet investoinnit 77 %. Suurimmat ylityksen aiheutuivat Korvenahon alueen saneeraustyöstä. Muutoksia siellä aiheutti suunnitelmamuutokset. Kaikkia yksityiskohtia ei oltu pystytty selvittämään suunnitteluvaiheessa. Myös toteutuksessa toteutettiin esimerkiksi toimimattomien venttiilien vaihtoa kolminkertainen määrä suunnitelmiin nähden.

Tilinpäätös 2017

5 Rahoituslaskelmaosan toteutuminen

Rahoitusosa osoittaa varsinaisen toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen vaikutuksen kunnan rahavarojen muutokseen tilikaudella. Rahoituslaskelman toteutumisvertailu on alla:

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälk.	Toteutuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
VUOSIKATE	1 388 800,00	924 700,00	2 313 500,00	2 998 191,01	684 691,01	129,6 %
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-360 000,00	-600 000,00	-960 000,00	-798 689,58	161 310,42	83,2 %
	1 028 800,00	324 700,00	1 353 500,00	2 199 501,43	846 001,43	162,5 %
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
INVESTOINTIMENOT	-4 562 000,00	0,00	-4 562 000,00	-4 074 825,20	487 174,80	89,3 %
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00	-100 000,00	0,0 %
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	420 000,00	0,00	420 000,00	709 094,47	289 094,47	168,8 %
	-4 042 000,00	0,00	-4 042 000,00	-3 365 730,73	676 269,27	83,3 %
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-3 013 200,00	324 700,00	-2 688 500,00	-1 166 229,30	1 522 270,70	43,4 %
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
<u>ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET</u>						
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0,00	0,00	0,00	13 600,00	13 600,00	
	0,00	0,00	0,00	13 600,00	13 600,00	
<u>LAINAKANNAN MUUTOKSET</u>						
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	9 500 000,00	0,00	9 500 000,00	5 500 000,00	-4 000 000,00	57,9 %
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-5 707 000,00	0,00	-5 707 000,00	-5 232 146,00	474 854,00	91,7 %
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-2 000 000,00	0,00	-2 000 000,00	-800 000,00	1 200 000,00	
	1 793 000,00	0,00	1 793 000,00	-532 146,00	-2 325 146,00	-29,7 %
<u>MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET</u>						
TOIMEKSIANT.VAROJEN JA PO MUU	0,00	0,00	0,00	-21 943,07	-21 943,07	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	2 610,57	2 610,57	
SAAMISTEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	353 554,07	353 554,07	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	137 735,45	137 735,45	
	0,00	0,00	0,00	471 957,02	471 957,02	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 793 000,00	0,00	1 793 000,00	-46 588,98	-1 839 588,98	-2,6 %
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 220 200,00	324 700,00	-895 500,00	-1 212 818,28	-317 318,28	135,4 %

RAHAVARAT 31. 12.	2 103 353,69	
1. 1.	3 316 171,97	-1 212 818,28

Tilinpäätös 2017

6 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien sitovien erien toteutumisesta

Kaikille tulosalueille on määritelty bruttositovuus. Tämä tarkoittaa, että tuloarviot ja määrärahat ovat erikseen sitovia. Toimintakate ei ole sitova erä.

	Sitovuus (N/B)	TA 2017	TA- muutos	TA2017 + muutos	Tot. 2017	Poikkeama	Toteuma/ TA2017 %	Muutos, TP2016-> TP2017, %	TP2016
TOIMINTATUOTOT									
Kunnanvaltuusto	B	0	0	0	1 846	1 846			0
Keskusvaalilautakunta	B	0	0	0	0	0			0
Tarkastuslautakunta	B	0	0	0	0	0			0
Kunnanhallitus	B	360 300	100 000	460 300	422 196	-38 104	91,7 %	193,1 %	144 069
Hallinto- ja sisäiset palvelut	B	2 134 500	0	2 134 500	2 121 550	-12 950	99,4 %	-0,5 %	2 131 786
Elinkeinot ja kehittäminen	B	373 000	0	373 000	378 712	5 712	101,5 %	-7,3 %	408 402
Perusturvalautakunta	B	2 601 100	39 400	2 640 500	2 702 874	62 374	102,4 %	-0,2 %	2 707 639
Sivistyslautakunta	B	919 000	0	919 000	904 698	-14 302	98,4 %	-12,3 %	1 031 191
Tekninen lautakunta	B	4 756 400	0	4 756 400	4 748 804	-7 596	99,8 %	1,6 %	4 672 461
YHTEENSÄ	B	11 144 300	139 400	11 283 700	11 280 680	-3 020	100,0 %	1,7 %	11 095 548
<i>Valmistus omaan käyttöön</i>		22 000	0	22 000	34 545	12 545		-23,4 %	45 089
TOIMINTAKULUT									
Kunnanvaltuusto	B	-63 700	0	-63 700	-84 169	-20 469	132,1 %	48,3 %	-56 750
Keskusvaalilautakunta	B	-29 200	100	-29 100	-29 697	-597	102,1 %	78050,0 %	-38
Tarkastuslautakunta	B	-28 100	0	-28 100	-22 259	5 841	79,2 %	27,0 %	-17 524
Kunnanhallitus	B	-480 600	-92 069	-572 669	-689 562	-116 893	120,4 %	42,9 %	-482 599
Hallinto- ja sisäiset palvelut	B	-3 373 900	0	-2 691 109	-2 991 077	-299 968	111,1 %	16,1 %	-2 576 872
Elinkeinot ja kehittäminen	B	-1 815 000	-32 532	-1 847 532	-1 654 643	192 889	89,6 %	0,8 %	-1 641 739
Perusturvalautakunta	B	-28 840 200	323 102	-28 517 098	-28 030 147	486 951	98,3 %	0,8 %	-27 795 089
Sivistyslautakunta	B	-15 232 300	-35 089	-15 267 389	-15 177 963	89 426	99,4 %	1,7 %	-14 929 255
Tekninen lautakunta	B	-5 244 400	-51 002	-5 295 402	-5 004 679	290 723	94,5 %	2,2 %	-4 895 637
YHTEENSÄ	B	-55 107 400	112 510	-54 312 099	-53 684 196	627 903	98,8 %	2,5 %	-52 395 503
TOIMINTAKATE									
Kunnanvaltuusto	-	-63 700	0	-63 700	-82 323	-18 623	129,2 %	45,1 %	-56 750
Keskusvaalilautakunta	-	-29 200	100	-29 100	-29 697	-597	102,1 %	78050,0 %	-38
Tarkastuslautakunta	-	-28 100	0	-28 100	-22 259	5 841	79,2 %	27,0 %	-17 524
Kunnanhallitus	-	-120 300	7 931	-112 369	-267 366	-154 997	237,9 %	-21,0 %	-338 530
Hallinto- ja sisäiset palvelut	-	-1 239 400	0	-556 609	-869 527	-312 918	156,2 %	95,4 %	-445 086
Elinkeinot ja kehittäminen	-	-1 442 000	-32 532	-1 474 532	-1 275 931	198 601	86,5 %	3,5 %	-1 233 337
Perusturvalautakunta	-	-26 239 100	362 502	-25 876 598	-25 327 273	549 325	97,9 %	1,0 %	-25 087 450
Sivistyslautakunta	-	-14 313 300	-35 089	-14 348 389	-14 273 265	75 124	99,5 %	2,7 %	-13 898 064
Tekninen lautakunta	-	-488 000	-51 002	-539 002	-221 330	317 672	41,1 %	24,3 %	-178 087
YHTEENSÄ	-	-43 963 100	251 910	-43 028 399	-42 368 971	659 428	98,5 %	2,7 %	-41 254 866

Tilinpäätös 2017

III TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

1 Kunnan tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

Kunnan tuloslaskelma (luvut euroa)

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Toimintatuotot	6 595 854,03	6 445 141,45
Myyntituotot	1 852 596,01	1 831 774,67
Maksutuotot	2 489 492,44	2 601 034,77
Tuet ja avustukset	426 622,41	662 074,66
Muut toimintatuotot	1 827 143,17	1 350 257,35
Valmistus omaan käyttöön	34 544,71	45 088,88
Valmistus omaan käyttöön	34 544,71	45 088,88
Toimintakulut	-49 033 914,46	-47 790 185,17
Henkilöstökulut	-17 164 443,09	-16 587 056,46
Palkat ja palkkiot	-13 516 208,64	-12 755 174,18
Henkilösivukulut	-3 648 234,45	-3 831 882,28
Eläkekulut	-3 038 474,90	-3 078 314,69
Muut henkilösivukulut	-609 759,55	-753 567,59
Palvelujen ostot	-25 691 171,08	-25 016 519,35
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 500 399,35	-2 378 963,17
Avustukset	-2 665 028,85	-3 216 227,28
Muut toimintakulut	-1 012 872,09	-591 418,91
Toimintakate	-42 403 515,72	-41 299 954,84
Verotulot	32 232 393,36	32 433 482,94
Kunnan tulovero	29 362 408,72	29 737 553,26
Kiinteistövero	1 690 393,43	1 575 143,62
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 179 591,21	1 120 786,06
Valtionosuudet	13 574 662,00	13 464 009,00
Peruspalvelujen valtionosuus	11 770 608,00	12 239 860,00
Verotulotasaus	2 965 488,00	2 745 708,00
Järjestelmämuutoksen tasaus.	0,00	0,00
Op. ja kult. toimen valtionosuus	-1 161 434,00	-1 521 559,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-405 348,63	-393 871,69
Korkotuotot	4 762,73	5 209,74
Muut rahoitustuotot	10 810,81	8 296,60
Korkokulut	-318 579,14	-404 740,25
Muut rahoituskulut	-102 343,03	-2 637,78

Tilinpäätös 2017

Vuosikate	2 998 191,01	4 203 665,41
Poistot ja arvonalentumiset	-2 116 653,51	-2 075 149,30
Suunnitelman muk. poistot	-2 116 653,51	-2 039 420,04
Kertaluonteiset poistot	0,00	-12 731,45
Arvonalentumiset	0,00	-22 997,81
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00
Tilikauden tulos	881 537,50	2 128 516,11
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	881 537,50	2 128 516,11

Tilinpäätös 2017

Kunnan rahoituslaskelma (luvut euroa)

	2017 €	2016 €
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 998 191,01	4 203 665,41
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjaukset	-798 689,58	-717 097,52
<i>*TOIMINNAN RAHAVIRTA</i>	<i>2 199 501,43</i>	<i>3 486 567,89</i>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 074 825,20	-1 412 616,15
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	709 094,47	147 300,45
<i>*INVESTOINTIEN RAHAVIRTA</i>	<i>-3 365 730,73</i>	<i>-1 265 315,70</i>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 166 229,30	2 221 252,19
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	13 600,00	13 600,00
<i>*ANTOLAINOJEN MUUTOKSET</i>	<i>13 600,00</i>	<i>13 600,00</i>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 500 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 232 146,00	-5 707 146,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-800 000,00	800 000,00
<i>*LAINAKANNAN MUUTOKSET</i>	<i>-532 146,00</i>	<i>-4 907 146,00</i>
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-21 943,07	63 312,41
Vaihto-omaisuuden muutos	2 610,57	13 432,68
Saamisten muutos	353 554,07	-408 063,74
Korottomien velkojen muutos	137 735,45	-59 414,73
<i>*MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET</i>	<i>471 957,02</i>	<i>-390 733,38</i>
Rahoituksen rahavirta	-46 588,98	-5 284 279,38
Rahavarat 31.12.	2 103 353,69	3 316 171,97
Rahavarat 1.1.	3 316 171,97	6 379 199,16
Rahavarojen muutos	-1 212 818,28	-3 063 027,19

Tilinpäätös 2017

Kunnan tase (luvut euroa)

VASTAAVAA	2017 euroa	2016 euroa
PYSYVÄT VASTAAVAT	45 915 155,19	44 303 552,98
Aineettomat hyödykkeet	2 152 560,87	2 148 641,52
Aineettomat oikeudet	5 507,94	16 774,75
Muut pitkävaik. menot	2 147 052,93	2 131 866,77
Aineelliset hyödykkeet	35 149 813,89	33 235 319,19
Maa- ja vesialueet	6 413 916,77	6 203 674,41
Rakennukset	18 052 775,37	18 613 412,67
Kiinteät rak. ja laitteet	10 049 938,79	7 929 698,81
Koneet ja kalusto	509 095,06	488 533,30
Ennakkomaksut ja keskener. hankin- nat	124 087,90	0,00
Sijoitukset	8 612 780,43	8 919 592,27
Muut osakkeet ja osuudet	8 485 380,43	8 778 592,27
Muut lainasaamiset	122 400,00	136 000,00
Muut saamiset	5 000,00	5 000,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	32 957,11	32 915,13
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahast. er.katteet	32 957,11	32 915,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 298 846,06	4 867 828,98
Vaihto-omaisuus	99 222,27	101 832,84
Aineet ja tarvikkeet	99 222,27	101 832,84
Saamiset	1 096 270,10	1 449 824,17
Pitkäaikaiset saamiset	235 009,64	75 009,64
Lainasaamiset	190 000,00	30 000,00
Myyntisaamiset	0,00	0,00
Pitkäaikaiset muut saamiset	45 009,64	45 009,64
Lyhytaikaiset saamiset	861 260,46	1 374 814,53
Myyntisaamiset	477 370,59	997 943,99
Muut saamiset	168 806,18	106 007,19
Siirtosaamiset	215 083,69	270 863,35
Rahat ja pankkisaamiset	2 103 353,69	3 316 171,97

Tilinpäätös 2017

VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 246 958,36	49 204 297,09

VASTATTAVAA	2017 euroa	2016 euroa
OMA PÄÄOMA	20 660 744,85	19 779 207,35
Peruspääoma	14 523 831,54	14 523 831,54
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	5 255 375,81	3 126 859,70
Oikaisu edellisiin tilikausiin		
Tilikauden alijäämä	881 537,50	2 128 516,11
PAKOLLISET VARAUKSET	651 733,67	1 074 298,26
Muut pakolliset varaukset	651 733,67	1 074 298,26
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	108 165,62	130 066,71
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	43 795,20	43 721,73
Muut toimeksiantojen pääomat	64 370,42	86 344,98
VIERAS PÄÄOMA	27 826 314,22	28 220 724,77
Pitkäaikainen	18 506 660,10	18 276 972,00
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	18 506 660,10	18 276 972,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Lyhytaikainen	9 319 654,12	9 943 752,77
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	5 270 311,90	6 032 146,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	5 555,00	18 937,00
Ostovelat	1 652 255,95	1 566 428,81
Muut velat	285 721,36	300 494,09
Siirtovelat	2 105 809,91	2 025 746,87
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 246 958,36	49 204 297,09

Tilinpäätös 2017

2 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma (luvut euroa)

TULOSLASKELMA	2017	2016
LIKEVAIHTO	1 388 629,13	1 318 978,57
Valmistus omaan käyttöön		
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	1 590,00	2 675,00
MATERIAALIT JA PALVELUT	-692 581,35	-674 463,60
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-115 080,15	-122 685,68
PALVELUJEN OSTOT	-577 501,20	-551 777,92
HENKILÖSTÖKULUT	-150 931,81	-160 836,12
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-462 423,50	-404 754,21
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	-28 104,85	-21 918,23
LIIKELIJJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ) YHTEENSÄ	56 177,62	59 681,41
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-24 645,29	-33 643,36
YLIJÄÄMÄ(ALIJÄ)ENN.SATUNN.ERIÄ YHTEENSÄ	31 532,33	26 038,05
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	31 532,33	26 038,05

Tilinpäätös 2017

Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma (luvut euroa)

RAHOITUSLASKELMA	2017	2016
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
LIIKEYLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	56 177,62	59 681,41
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	462 423,50	404 754,21
RAHOITUSTUOTOT- JA KULUT	-24 645,29	-33 643,36
	493 955,83	430 792,26
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
INVESTOINTIMENOT	-1 511 933,75	-390 226,97
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN		
	-1 511 933,75	-390 226,97
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 017 977,92	40 565,29
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS KUNNALLE/KY:LLE	816 022,25	289 958,58
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS KUNNALLE/KY:LLE		
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS MUILTA	-99 581,56	-93 492,42
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET		
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
SAAMISTEN MUUTOS MUILTA	254 855,44	-264 416,22
KOROT. VELKOJEN MUUTOS MUILTA	46 681,79	27 384,77
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 017 977,92	-40 565,29
RAHAVAROJEN MUUTOS	0,00	0,00
RAHAVARAT		
31. 12.	0,00	0,00
1. 1.	0,00	0,00

Tilinpäätös 2017

Vesihuoltolaitoksen tase (luvut euroa)

VASTAAVAA	2017	2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 147 052,93	2 128 625,96
AINEELLISET HYÖDYKKEET	5 222 715,87	4 191 632,59
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	5 222 715,87	4 191 632,59
Johtoverkostot ja laitteet	3 269 189,83	2 168 400,70
Siirtoviemäri	1 936 543,48	2 002 003,68
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	16 982,56	21 228,21
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	7 369 768,80	6 320 258,55
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET	77 950,28	332 805,72
LYHYTAIKAISET SAAMISET	77 950,28	332 805,72
Myyntisaamiset tytäryhteisöiltä		64,64
Myyntisaamiset muilta	77 950,28	332 741,08
Arvonlisäveron ennakkopalautus		
Muut saamiset		
Muut siirtosaamiset		
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	77 950,28	332 805,72
VASTAAVAA YHTEENSÄ	7 447 719,08	6 653 064,27

Tilinpäätös 2017

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA		
PERUSPÄÄOMA	200 000,00	200 000,00
Peruspääoma		
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	31 532,33	26 038,05
Tulostilit		
EDELLISTEN TILIK. YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 092 574,28	1 066 536,23
Oikaisu edellisiin tilikausiin		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä		
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	1 324 106,61	1 292 574,28
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN	5 775 970,42	5 037 411,97
LAINAT KUNNALTAKUNTAHYTYMÄLTÄ	5 775 970,42	5 037 411,97
Kunnilta ja kuntayhtymiltä		
LYHYTAIKAINEN	77 463,80	323 078,02
LAINAT KUNNALTAKUNTAHYTYMÄLTÄ	77 463,80	99 581,56
Lyhennysos. julkisyhteisöiltä	77 463,80	99 581,56
OSTOVELAT	192 314,67	83 668,01
Ostovelat tytäryhtiöille		
Ostovelat jäsenkuntayhtymille	0,00	540,00
Ostovelat muille	192 314,67	83 128,01
MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	43 084,37	106 598,92
Ennakonpidätysvelka	2 421,97	2 452,95
Sosiaaliturvamaksuvelka	102,85	204,01
Tilitettävä arvonlisävero	40 559,55	103 941,96
SIIRTOVELAT		
Muut siirtovelat muille	34 779,21	33 229,53
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	6 123 612,47	5 360 489,99
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	7 447 719,08	6 653 064,27

TASEEN TUNNUSLUVUT / VESI- JA VIEMÄRILAITOS	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	17,8	19,4
Rahoitusvarallisuus, €/asukas	-710,7	-582,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	440,5	405,6
Velat ja vastuut % käyttötuloista	440,5	405,6
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	1124,1	1092,6
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	132,1	126,5
Lainakanta 31.12., 1.000 €	5853,4	5137,0
Lainakanta 31.12./asukas	688,07	594,70
Lainasaamiset, 1.000 €		

Asukasluku	8 507	8 638
------------	-------	-------

Tilinpäätös 2017

3 Kuntakonsernin tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

Kuntakonsernin tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	2017	2016
Toimintatuotot	22 885 881,92	22 651 521,61
Toimintakulut	-64 775 262,96	-63 211 528,37
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	2 107,70	2 147,89
TOIMINTAKATE	-41 887 273,34	-40 557 858,87
Verotulot	32 232 393,36	32 433 482,94
Valtionosuudet	13 585 332,09	13 475 575,05
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	10 800,16	11 331,77
Muut rahoitustuotot	55 473,43	38 049,00
Korkokulut	-337 305,65	-431 029,13
Muut rahoituskulut	-104 312,37	-5 942,64
Rahoitustuotot ja -kulut	-375 344,43	-387 591,00
VUOSIKATE	3 555 107,68	4 963 608,12
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 774 471,27	-2 776 530,41
Arvonalentumiset		-4 799,52
Poistot ja arvonalentumiset	-2 774 471,27	-2 781 329,93
Satunnaiset erät	138 065,76	177,80
TILIKAUDEN TULOS	918 702,17	2 182 455,99
Tilinpäätössiirrot	1 662,39	26 132,92
Tilikauden verot	-11 382,20	-6 365,22
Laskennalliset verot		
Vähemmistöosuus	4 304,96	-6 251,81
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	913 287,33	2 195 971,88

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2017	2016
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	35,3	35,8
Vuosikate/poistot %	128,1	178,5
Vuosikate, €/ asukas	418	575
Asukasmäärä	8 507	8 638

Tilinpäätös 2017

Kuntakonsernin rahoituslaskelma

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	3 555 107,68	4 963 608,13
Satunnaiset erät	138 065,76	177,80
Tilikauden verot	-11 382,20	-6 365,22
Tulorahoituksen korjauserät	-23 414,55	-109 188,24
	3 658 376,69	4 848 232,47
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 034 636,69	-2 120 538,68
Rahoitusosuudet investointimenoihin	96 371,47	118 488,81
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	865 028,30	241 088,84
	-4 073 236,92	-1 760 961,03
Toiminnan ja investointien rahavirta	-414 860,23	3 087 271,44
Rahoituksen rahavirta		
-		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-82,67
Antolainasaamisten vähennykset	21 679,88	17 260,17
	21 679,88	17 177,50
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen muutos		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 171 663,55	477 780,15
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 829 710,26	-6 260 645,54
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-800 000,00	597 432,74
	-800 000,00	597 432,74
	-458 046,71	-5 185 432,65
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muutokset vähemmistön osuudessa	0,00	0,00
	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-21 490,91	64 742,08
Vaihto-omaisuuden muutos	23 471,87	16 653,14
Saamisten muutos	188 074,39	-479 745,60
Korottomien velkojen muutos	142 677,29	-181 706,37
	332 732,64	-580 056,75
Rahoituksen rahavirta	-103 634,19	-5 748 311,90
Rahoituksen rahavirta	-103 634,19	-5 748 311,90
Rahavarojen muutos	-518 494,42	-2 661 040,46

Tilinpäätös 2017

Rahavarat kauden lopussa	3 988 569,09	4 507 063,50
Rahavarat 1.1.	4 507 063,50	7 168 103,99
Rahavarojen muutos	-518 494,42	-2 661 040,46

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
	2017	2016
Investointien tulorahoitus, %	72	248
Pääomamenojen tulorahoitus, %	33	60
Lainanhoitokate	1	1
Kassasta maksut / vuosi, 1.000 €	76 081	72 030
Kassan riittävyys, päivää	19	23

Asukasmäärä	8 507	8 638
-------------	-------	-------

Tilinpäätös 2017

Kuntakonsernin tase

TASE	2017	2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	207 146,31	161 965,00
Muut pitkävaikutteiset menot	2 159 759,47	2 141 421,39
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet		338,22
Aineettomat hyödykkeet	2 366 905,78	2 303 724,61
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 574 764,59	6 397 422,69
Rakennukset	24 527 374,30	25 538 578,65
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 114 006,03	7 979 508,68
Koneet ja kalusto	1 095 198,66	1 070 890,56
Muut aineelliset hyödykkeet	800,29	800,29
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	381 491,92	328 837,87
Aineelliset hyödykkeet	42 693 635,79	41 316 038,74
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	389 122,81	464 065,60
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	3 413 608,22	3 215 034,78
Muut lainasaamiset	159 002,35	176 262,51
Muut saamiset	9 040,39	13 460,14
Sijoitukset	3 970 773,76	3 868 823,00
PYSYVÄT VASTAAVAT	49 031 315,33	47 488 586,35
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	26 672,06	21 780,35
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	32 957,11	32 915,13
Muut toimeksiantojen varat	6 661,60	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	66 290,77	54 695,48
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	200 396,62	224 034,13
Muu vaihto-omaisuus	1 208,24	1 042,60
Vaihto-omaisuus	201 604,86	225 076,73

Tilinpäätös 2017

Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	190 000,00	30 000,00
Myyntisaamiset muilta		
Myyntisaamiset		
Muut saamiset	143 760,98	60 273,81
Pitkäaikaiset saamiset	333 760,98	90 273,81
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	884 921,47	1 380 363,42
Muut saamiset	362 505,05	283 454,40
Siirtosaamiset	289 504,50	305 845,61
Lyhytaikaiset saamiset	1 536 931,03	1 969 663,43
Saamiset	1 870 692,00	2 059 937,23
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	381,88	381,88
Rahoitusarvopaperit	381,88	381,88
Rahat ja pankkisaamiset	3 988 187,21	4 506 681,62
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 060 865,96	6 792 077,47
VASTAAVAA	55 158 472,06	54 335 359,30

Tilinpäätös 2017

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA	21 125 994,31	20 201 492,91
Peruspääoma	14 523 831,53	14 523 831,53
Säätöiden ja yhdistysten peruspääoma	25 228,19	25 228,19
Arvonkorotusrahasto	3 160,21	3 160,22
Muut omat rahastot	5 572,86	-5 641,23
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	5 654 914,19	3 458 942,32
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	913 287,33	2 195 971,88
VÄHEMMISTÖOSUUDET	5 377,13	108 299,19
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0,00	0,00
Poistoero		
Vapaaehtoiset varaukset		
PAKOLLISET VARAUKSET	722 679,83	393 667,34
Muut pakolliset varaukset	722 679,83	393 667,34
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	149 129,75	159 025,38
Valtion toimeksiannot	27 776,25	22 822,51
Lahjoitusrahastojen pääomat	50 321,48	49 857,89
Muut toimeksiantojen pääomat	71 032,02	86 344,98
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	20 535 897,97	20 331 267,53
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 129 628,43	19 878 418,20
Lainat julkisyhteisöiltä	406 269,55	452 849,33
Pääomalainat		
Lyhytaikainen vieras pääoma	12 619 393,06	13 141 606,95
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	5 917 080,65	6 583 116,93
Lainat julkisyhteisöiltä	47 789,82	44 430,68
Saadut ennakot	41 506,81	54 242,67
Ostovelat	2 556 980,28	2 497 419,90
Muut velat	462 066,57	491 308,72
Siirtovelat	3 593 968,93	3 471 088,05
Laskennalliset verovelat		
VIERAS PÄÄOMA	33 155 291,03	33 472 874,48
VASTATTAVAA	55 158 472,06	54 335 359,30

Tilinpäätös 2017

Konsernitaseen tunnusluvut	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	38,3	37,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	48,2	48,7
Velat ja vastuut % käyttötuloista	49,1	49,1
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	6 568,2	5 654,9
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	772,1	654,7
Lainakanta 31.12., 1.000 €	26 501	26 959
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 115	3 121
Lainasaamiset, 1.000 €	159	176
Asukasluku	8 507	8 638

IV TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

---

1. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

1.1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Pysyvien vastaavien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kunnanvaltuuston hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella sekä pysyvien vastaavien kirjanpito- ja poistolaskentaohjeiden muutoksella on on hallinto- ja laitosrakennusten sekä vedenjakelu- ja viemäriverkoston poistoaikojen tarkistettu 1.1.2013 alkaen. Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin sekä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti suositukseen. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Poistosuunnitelmassa määritellyt poistoajat ovat kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamassa yleisohjeessa kuvatuissa ja Hausjärven kunnanvaltuuston määrittelemien poistoaikojen rajoissa. Mikäli on käytetty poistoaikojen alarajoja pidempiä poistoaikojen, on niiden käyttämiselle esitetty poistosuunnitelmasta päätettäessä teknistaloudelliset perustelut, joiden pohjalta on määriteltä kohteen palvelutuotantokykyä vastaava pitoaika. Samoin myös vuoden aikana aktivoituille investoinneille poistoaikaksi on määriteltä joko alarajan mukainen poistoaika tai perustellusta syystä pidempi, palvelutuotantokykyä vastaava pitoaika.

Pysyvien vastaavien sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alhaisempaan arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on arvostettu taseeseen toteutuneiden hankintamenojen keskiarvon mukaisesti.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimukset sisältävät talousarviolainojen suojaamistarkoituksessa solmittuja koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Koronvaihtosopimusten korot on jaksotettu tuloslaskelmassa. Kunta ei luovuta sopimusten vastapuolille vakuuksia. Sopimukset ovat voimassa 14.5.2018, 4.9.2019 ja 19.9.2021 asti.

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

1.2. Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Hausjärven konsernissa on tehty korjaus 2016 vertailutietoihin edellisten tilikausien yli-/alijäämään yhteensä 36 773,98 € ja osakkuusyhteisöosakkeisiin.

1.3. Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvia olennaisia tuottoja ja kuluja ei ole.

1.4. Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1.4.1. Keskinäisen omaisuuden eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on tehty nimellis- eli pariarvomenetelmällä.

1.4.2. Sisäiset liiketapahtumat

Sisäiset velat ja saamiset ja muut sisäiset liiketapahtumat on vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta eliminoitu.

1.4.3. Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin omasta pääomasta. Vapaaehtoisista varauksista ja poistoeroista vähemmistöosuutta ei ole erotettu.

1.4.4. Suunnitelmapoistojen oikaisu

Hausjärven Talo Oy:n poistoja on vähennetty 129,10 euroa ja Hausjärven Vammaissäätiön poistoja on lisätty 6 558,14 euroa.

1.4.5. Kuntayhtymät

Kuntayhtymien taseet ja niiden liitetiedot on yhdistelty lukuarvoiltaan omistusosuuden mukaan. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ei laadi konsernitilinpäätöstä ja tämän osalta konsernitilinpäätökseen yhdistellään Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin tilinpäätös.

1.4.6. Poikkeavat tilikaudet

Poikkeavia tilikausia ei ole. Hausjärven Talo Oy:n ja KOY Oitin Vanhatien 31.3.2012, mutta Hausjärven Talo Oy:n tilikausi pysyi kalenterivuotena.

1.4.7. Konsernin rakenteessa tapahtuneet muutokset ja tietojen vertailukelpoisuus

Hausjärven kunta myi vuonna 2017 tytäryhtiön Kiinteistö Oy Ryttylän Kylätalon ja osakkuusyhteisö Asunto Oy Pelikujan.

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

2. TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

2.1. Liitetieto 6: Toimintatuotot tehtäväalueittain, ilman sisäisiä eriä

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Yleishallinto	1 026 510,67	695 281,51	931 363,83	695 251,51
Perusturva- ja terveystoimi	18 839 845,49	18 928 530,79	2 690 374,07	2 697 897,85
Opetus- ja kulttuuritoimi	935 586,77	1 023 997,40	897 491,08	1 023 997,40
Yhdyskuntapalvelut	772 252,06	763 030,36	764 938,12	781 384,42
Taseyksikkönä käsitelty liikelaitos				
Liikevaihto	1 310 096,93	1 238 006,55	1 310 096,93	1 243 905,27
Muut varsinaiset toiminnan tuotot	1 590,00	2 675,00	1 590,00	2 675,00
Yhteensä	22 885 881,92	22 651 521,61	6 595 854,03	6 445 111,45

2.2. Liitetieto 7: Verotulojen erittely

Kunnan tulovero			29 362 408,72	29 737 553,26
Osuus yhteisöveron tuotosta			1 690 393,43	1 120 786,06
Kiinteistövero			1 179 591,21	1 575 143,62
Verotulot yhteensä	0,00	0,00	32 232 393,36	32 433 482,94

2.3. Liitetieto 8: Valtionosuuksien erittely

Peruspalvelujen valtionosuus			11 770 608,00	14 985 568,00
Verotulotasaus			2 965 488,00	-2 745 708,00
Järjestelmämuutoksen tasaus				0,00
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus			-1 161 434,00	-1 521 559,00
Valtionosuudet yhteensä	0,00	0,00	13 574 662,00	13 464 009,00

2.4. Liitetieto 9: Palvelujen ostojen erittely

Asiakaspalvelujen ostot			19 356 514,20	19 324 436,63
Muiden palvelujen ostot			6 334 656,88	5 692 082,72
Kunnan palvelujen ostot yhteensä			25 691 171,08	25 016 519,35

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

2.5. Liitetieto 12: Pakollisten varausten muutokset	2017	2016	2017	2016
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1			1 074 298,26	1 652 733,52
Vähennykset tilikaudella			-522 564,59	-578 435,26
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.			551 733,67	1 074 298,26
Muu pakollinen varaus 1.1.				
Lisäykset tilikaudella	100 000,00		100 000,00	
Muu pakollinen varaus 31.12.	100 000,00		100 000,00	
Poistlavahinkovastuuvaraus 1.1.	393 667,33	335 228,55		
Lisäykset tilikaudella	229 012,50	58 438,78		
Poistlavahinkovastuuvaraus 31.12.	622 679,83	393 667,33		

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

2.6. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Kuluvan käyttöomaisuuden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa.

Suunnitelman mukaisten poistojen laskennassa käytetyt poistomenetelmät ja poistoajat:

Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5-20 v.
Muut pitkävaikutteiset menot		
ATK-ohjelmistot	Tasapoisto	3 v.
Muut	Tasapoisto	2-5 v. tai 20 v.
Rakennukset		
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	30-50 v.
- uudisrakennukset ja kantaviin rakenteisiin ulottuvat peruskorjaukset	Tasapoisto	20-40 v.
- kantaviin rakenteisiin kohdistumattomat peruskorjaukset	Tasapoisto	5-30 v.
Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20-30 v.
Asuinrakennukset	Tasapoisto	30-50 v.
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot (ml. urheilualueet)	Menojäännöspoisto	15 %
Muut maa- ja vesirakenteet	Menojäännöspoisto	10 %
Vedenjakeluverkosto	Menojäännöspoisto	10 %
Viemäriverkko	Menojäännöspoisto	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Menojäännöspoisto	20 %
Siirtoviemäri-yhdysvesijohto	Tasapoisto	40 v.
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	Tasapoisto	4-7 v.
Muut liikkuvat työkoneet	Tasapoisto	5-10 v.
Muut raskaat koneet	Tasapoisto	10-15 v.
Muut kevyet koneet	Tasapoisto	5-10 v.
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. Laitteet	Tasapoisto	5-15 v.
Atk-laitteet	Tasapoisto	3-5 v.
Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	3-5 v.

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

2.7. Liitetieto 13: Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

<i>Myyntivoitot</i>	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Tonttimyynti	280 480,00	73 514,52	279 817,36	73 335,01
Rakennusten myyntivoitot	968,22	789,38		
Osakkeet		91 175,23	131 788,16	65 327,25
Muut myyntivoitot	161 344,77		60 483,87	
Yhteensä	442 792,99	165 479,13	472 089,39	138 662,26

<i>Myyntitappiot</i>	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Maa-alueiden luovutus				
Rakennusten myyntitappiot				
Muut myyntitappiot	92 473,64	1 117,20	95 964,40	
Yhteensä	92 473,64	1 117,20	95 964,40	0,00

2.8. Liitetieto 14: Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

<i>Satunnaiset tuotot</i>	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Liiketoimintojen myynti, Khshp	138 065,76			

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3. TASEEN LIITETIEDOT

3.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

3.1.1. Arvonkorotukset

Taseeseen ei ole aktivoitu arvonkorotuksia.

3.1.2. Aktivoidut korkomenot

Taseeseen ei ole aktivoitu korkomenoja.

3.1.3. Liitetieto 19: Tiedot pysyvistä vastaavista

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet		
	Tietokone-ohjelmistot	Muut pitkäaikaiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1. Lisäykset tilikauden aikana Rahoitusosuudet tilikaudella Vähennykset tilikauden aikana Siirrot erien välillä Tilikauden poisto Arvonlennukset ja niiden palautukset Poistamaton hankintameno 31.12. Arvonkorotukset	16 774,75 11 266,81 5 507,94	2 131 866,77 143 959,07 128 772,91 2 147 052,93	2 148 641,52 143 959,07 140 039,72 2 152 560,87
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 507,94	2 147 052,93	2 152 560,87
Olennaiset lisäpoistot	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 507,94	2 147 052,93	2 152 560,87

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineelliset hyödykkeet					
	Maa-alueet ja kiinteistöjen liittymismaksut	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Ennakomaksut ja kesken-eräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 203 674,41	18 613 412,67	7 929 698,81	488 533,30	0,00	33 235 319,19
Lisäykset tilikauden aikana	250 000,00	243 329,80	3 108 020,51	205 427,92	124 087,90	3 930 866,13
Rahoitusosuudet tilikaudella						
Vähennykset tilikauden aikana	-39 757,64					-39 757,64
Siirrot erien välillä						
Tilikauden poisto		803 967,10	987 780,53	184 866,16		1 976 613,79
Arvonlennukset ja niiden palautukset						
Poistamaton hankintameno 31.12.	6 413 916,77	18 052 775,37	10 049 938,79	509 095,06	124 087,90	35 149 813,89
Arvonkorotukset						
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 413 916,77	18 052 775,37	10 049 938,79	509 095,06	124 087,90	35 149 813,89
Olennaiset lisäpoistot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 413 916,77	18 052 775,37	10 049 938,79	509 095,06	124 087,90	35 149 813,89

Rakennusten arvoon sisältyy poistamatonta hankintamenoa Rytyylän vuonna 2018 purettavan koulun osalta yhteensä 218 060 euroa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet				Yhteensä
	Osakkeet, konserniyhtiöt	Osakkeet, omistusyht. Yhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Muut osakkeet ja osuudet	
Hankintameno 1.1.	419 328,54	73 643,84	5 163 484,42	3 122 135,47	8 778 592,27
Lisäykset tilikauden aikana					
Vähennykset tilikauden aikana	-280 000,00	-13 211,84			-293 211,84
Siirrot erien välillä					
Arvon alentumiset					
Hankintameno 31.12.	139 328,54	60 432,00	5 163 484,42	3 122 135,47	8 485 380,43
Arvonkorotukset					
Kirjanpitoarvo 31.12.	139 328,54	60 432,00	5 163 484,42	3 122 135,47	8 485 380,43

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Jvk-, muut laina- ja muut saamiset			Yhteensä
	Saamiset, konserni - yhteisöt	Saamiset, kuntayhtymät	Saamiset, muut yhteisöt	
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00	136 000,00	136 000,00
Lisäykset tilikauden aikana				
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	-13 600,00	-13 600,00
Siirrot erien välillä				
Arvon alentumiset				
Hankintameno 31.12.	0,00	0,00	122 400,00	122 400,00
Arvonkorotukset				
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	0,00	122 400,00	122 400,00

Maa- ja vesialueet erittely				
	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut			5 280,00	5 280,00
Muut maa- ja vesialueet				
Maa- ja vesialueet yhteensä			5 280,00	5 280,00

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

Liitetieto 20-22: Omistukset muissa yhteisöissä

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotipaikka	Konsernin omistusosuus	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tilikauden voitosta/tappiosta
Tytäryhteisöt					
Hausjärven Talo Oy	Hausjärvi	100,00 %	160 873,87	45 626,60	-9 191,75
Hausjärven Vammaissäätiö	Hausjärvi	100,00 %	152 272,26	469 324,87	45 501,31
Kuntayhtymät					
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	Hämeenlinna	4,76 %	3 338 534,90	3 653 163,44	305 567,28
Riihimäen seudun terveyskeskuksen ky	Riihimäki	17,51 %	1 153 719,17	979 056,86	273 631,00
Eteva ky	Mäntsälä	0,39 %	59 199,80	197 851,70	2 224,06
Hämeen maakuntaliitto ky	Hämeenlinna	4,52 %	82 452,22	79 390,05	9 900,29
Osakkuusyhteisöt					
RHL-Data Oy	Riihimäki	21,75 %	102 250,11	124 309,80	1 987,87

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.1.4. Liitetieto 23: Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä

Saamisten erittely	2017		2016	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Saamiset tytäryhteisöiltä</i>				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	711,04
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	43 747,78	0,00	43 747,78	0,00
Siirtosaamiset	0,00	3 012,36	0,00	54 355,54
Yhteensä	43 747,78	3 012,36	43 747,78	55 066,58
<i>Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Myyntisaamiset	0,00	652,70	0,00	3 983,50
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	8,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	8 500,00	0,00	5 442,00
Yhteensä	0,00	9 160,70	0,00	9 425,50
<i>Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä</i>				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
YHTEENSÄ	43 747,78	12 173,06	43 747,78	64 492,08

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.1.5. Liitetieto 24: Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

Muut siirtosaamiset	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Ely-keskus, työllistämistuet		19 613,60	43 791,76	19 613,60
Ely-keskus, kuntouttava työtoiminta			14 136,09	
Kela/sv-korvaukset		7 802,01	18 277,47	7 595,87
Kela/työterveyshuollon korvaukset	129 618,90	132 573,34	74 260,17	74 882,12
Liikuntatoimen laskutus			19 341,57	
Hämeenlinnan kaupunki/Kanta- Hämeen pelastuslaitos			22 594,82	15 483,95
Khshp ensihoidon palautus			8 000,00	
Hausjärven Vammaissäätiö				54 355,54
Tuet ja avustukset		9 506,61		
Puunmyyntitulo		86 457,27		86 457,27
Muut	159 885,60	49 892,78	14 681,81	12 475,00
YHTEENSÄ	289 504,50	305 845,61	215 083,69	270 863,35

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

3.2.1. Liitetieto 25: Oma pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Peruspääoma 1.1. Lisäykset tilikaudella Vähennykset tilikaudella Peruspääoma 31.12.	14 523 831,53	14 523 831,53	14 523 831,54	14 523 831,54
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat 1.1. Lisäykset tilikaudella Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat 31.12.	25 228,19	25 228,19		
Arvonkorotusrahalisto 1.1. Arvonkorotuksen lisäys Arvonkorotuksen vähennys Arvonkorotusrahalisto 31.12.	3 160,21	3 160,21		
Muut omat rahastot 1.1. Lisäykset tilikaudella Vähennykset tilikaudella Muut omat rahastot 31.12.	-5 641,23 14 013,70 -2 799,62 5 572,86	14 235,33 1 411,77 -21 288,33 -5 641,23		
Edell. tilikausien yli/alijäämä 1.1. Oikaisu edelliseen tilikauteen (Koy Ryttylän Kylatalo) Edell. tilikausien yli/alijäämä 31.12.	5 654 914,21	3 677 448,83 -218 506,51 3 458 942,32	5 255 375,81	3 126 859,70
Tilikauden yli/alijäämä	913 287,33	2 195 971,89	881 537,50	2 128 516,11
Oma pääoma yhteensä 31.12.	21 125 994,31	20 201 492,91	20 660 744,85	19 779 207,35

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2.2. Liitetieto 27: Velat tai velkojen osat, jotka erääntyvät maksettavaksi myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	5 801 521,67	5 023 390,87	5 554 210,50	4 742 436,00
Lainat julkisyhteisöiltä	222 202,00	250 000,00		
Pitkäaikaiset velat yhteensä	6 023 723,67	5 273 390,87	5 554 210,50	4 742 436,00

3.2.3. Liitetieto 29: Erittely pakollisista varauksista

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.	393 667,34	335 228,55	0,00	0,00
Varauksen muutos	229 012,50	58 438,79		
Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.	622 679,84	393 667,34	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1	0,00	0,00	1 074 298,26	1 652 733,52
Varauksen muutos	100 000,00	0,00	-422 564,59	-578 435,26
Muut pakolliset varaukset 31.12.	100 000,00	0,00	651 733,67	1 074 298,26
Pakolliset varaukset yhteensä	722 679,84	393 667,34	651 733,67	1 074 298,26

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2.4. Liitetieto 30: Pitkä- ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä ja osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä

	2017		2016	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Velat tytäryhteisöille</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat		44 790,22		90 952,42
Muut velat				
Siirtovelat		8 211,36		29 883,05
Yhteensä	0,00	53 001,58	0,00	120 835,47
<i>Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisyyksille</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat		12 278,06		6 967,45
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0,00	12 278,06	0,00	6 967,45
YHTEENSÄ	0,00	65 279,64	0,00	127 802,92

Liitetieto 31: Shekkilimiitti

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Luotollisen shekkitalin limiitti	504 076,65			

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2.5. Liitetieto 33: Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

Lyhytaikaiset siirtovelat	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
<i>Menojäämät</i>				
Siirtyvät korot	60 033,34	74 399,98	53 928,74	66 804,96
Lomapalkkajaksotus	2 813 314,13	2 664 741,55	1 674 630,26	1 547 435,66
Valtionosuusennakot	62 688,50	55 168,36	62 688,50	55 168,36
Palkat ja henkilösivukulut	80 053,89	96 266,34		
Keva, työntekijä	83 657,38		67 809,65	61 838,52
Keva, työnantaja	217 347,86	340 183,81	176 141,96	171 107,72
Valtion Eläkerahasto, työntekijä	8 904,56		8 904,56	8 848,64
Valtion Eläkerahasto	22 067,69		22 067,69	25 876,92
Potilasvakuutuskeskus, Khshp	98 413,52	82 014,04		
Vuokravakuudet	6 572,28		6 572,28	7 881,14
OmaHäme valtionavustus, Hämeen maakun- taliitto	34 161,68			
Hausjärven Vammaissäätiön henkilöstö				43 081,46
Riihimäen seudun tk:n ky				29 883,05
Muut siirtovelat	106 754,10	158 313,95	33 066,27	7 820,44
Siirtovelat yhteensä	3 593 968,93	3 471 088,03	2 105 809,91	2 025 746,87

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2.6. Liitetieto 38: Taseen ulkopuoliset vastuusitoumukset

Leasing-vastuut (sis.alv)	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Vuokravastuut	503 036,43		377 118,00	
Leasing-vastuut (sis.alv)				
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	79 826,55	98 437,24	20 728,35	27 149,32
Myöhemmin maksettavat	58 521,23	112 067,86	9 971,09	22 589,64
Yhteensä	641 384,21	210 505,10	407 817,44	49 738,96

3.2.7. Liitetieto 39-40: Kunnan antamat vastuusitoumukset ja muut vastuut

Vastuusitoumukset	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma		88 028,27		
Jäljellä oleva pääoma		41 358,10		
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	8 627 207,70	8 877 207,70	8 615 732,00	8 865 732,00
Jäljellä oleva pääoma	3 610 136,17	3 690 198,11	3 430 395,92	3 680 395,92
Kuntien takauskeskus				
Osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	48 373 700,00	42 091 042,00	48 373 700,00	42 091 042,00
Osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta	31 970,88	31 418,17	31 970,88	31 418,17

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

Muut taloudelliset vastuut	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Korkojohdannaiset				
Käypä arvo	-98 369,95		-98 369,95	-184 211,00
Kohde-etuuden arvo	3 198 685,00	4 569 020,31	3 198 685,00	4 473 027,00
Vuokravakuudet	20 143,08	60 150,84	42 463,86	43 531,83
Sopimukseen sisältyvät palautusvastuut	356 958,12	73 839,90		
Arvonlisäveron palautusvastuu	21 710,87	23 891,66		
Valtionosuuden palautusvastuu	2 824 950,00	2 825 950,00	2 824 950,00	2 824 950,00

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.2.8. Kuntayhtymien alijäämiä koskevat liitetiedot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut 10.11.2015 lausunnon (113), jonka mukaan jäsenkunnan tulee kirjata kirjanpitoonsa osuus kuntayhtymään kertyneestä alijäämästä pakollisena varauksena, mikäli kuntayhtymän alijäämää ei todennäköisesti saada lähitulevaisuudessa katetuksi esimerkiksi kuntayhtymän päättämällä muilla toimenpiteillä.

Kuntayhtymälle aikaisempien tilikausien aikana kertynyt olennainen alijäämä on kirjattu *Edelisten tilikausien ylijäämä/alijäämä* erää oikaisemalla tilikaudella 2015. Tilikaudelle kohdistuvat osuudet alijäämästä kirjataan tulosvaikutteisesti.

Kuntayhtymien alijäämät sekä niiden muutos tilikaudella on esitetty alla olevassa taulukossa. Alijäämät on esitetty taseen pakollisissa varauksissa. Riihimäen seudun tk:n ky on laskuttanut alijäämää tilikauden aikana. Lisäksi tuloksen perusteella jäljellä oleva alijäämä saatiin kokonaan katettua. Kanta-Hämeen Shp:n ky osalta alijäämää katettiin kuntayhtymän tilikauden tuloksen perusteella. Katetut alijäämät pienentävät tuloslaskelmassa palvelujen ostoja kuntayhtymältä.

Sairaanhoitopiiriltä saadun tiedon mukaan Hausjärven kunnan osuus kumulatiivisest alijäämästä on 537 948,37 euroa. Hausjärven kunnan taseessa on näin 13 785,30 euroa liikaa pakollista varausta. Ero ei ole olennainen ja se tuloutetaan vuodelle 2018.

	saldo 1.1.2017	katettu	maksettu	saldo 31.12.2017
Kanta-Hämeen Shp:n ky	847 248,17	-295 514,50		551 733,67
Riihimäen seudun tk:n ky	227 050,09	-54 669,85	-172 380,24	0,00
	1 074 298,26	-350 184,35	-172 380,24	551 733,67

3.2.9. Vahingonkorvausvastuita koskevat liitetiedot

Kunnan tiedossa ei ole sopimuksia, joista voisi realisoitua vahingonkorvausvastuita.

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.3. Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

3.3.1. Liitetieto 42: Henkilöstö

	31.12.2016		31.12.2017		Muutos 2016-2017	
	vakin.	määräaik.	vakin.	määräaik.	vakin.	määräaik.
Keskushallinto	40	3	43	7	7,5 %	133,3 %
Perusturvatoimi	102	29	116	27	13,7 %	-6,9 %
Sivistystoimi	105	42	112	42	6,7 %	0,0 %
- varhaiskasvatus	37	6	37	6	0,0 %	0,0 %
Tekninen toimi	22	1	21		-4,5 %	
Yhteensä	306	81	329	82	7,5 %	1,2 %
	387		411		6,2 %	
Työllistetyt		24		20		-16,7 %
Yhteensä sis. työllistetyt	411		431		4,9 %	

3.3.2. Liitetieto 43: Henkilöstökulut

euroa	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Henkilöstökulut				
Tuloslaskelman mukaan		25 871 239,40	17 164 443,09	16 587 056,46
Aktivoitu aineellisiin hyödykkeisiin	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	25 871 239,40	17 164 443,09	16 587 056,46

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

3.3.3. Liitetieto 44: Luottamushenkilön palkoista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut

euroa	Kunta	
	2017	2016
Keskustan Hausjärven kunnallisjärjestö	4 849,66	2 612,60
Kokoomuksen Hausjärven kunnallisjärjestö	2 276,65	1 183,15
Hausjärven SD	1 515,92	1 369,80
Ryttylän työväenyhdistys ry SD	64,50	474,23
Hausjärven Perussuomalaiset	619,75	766,40
Hausjärven kristilliset	113,40	50,40
Riihimäen Vihreät	64,00	70,00
Hämeen vihreät	303,38	
Hausjärven vasemmistoliitto	172,40	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	9 979,66	6 526,58

3.3.4. Liitetieto 45: Tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot

Euroa, alv 0	Kunta	
	2017	2016
PwC Julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	11 587,75	10 993,91
Tilintarkastajan lausunnot	350,00	
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	4 105,50	2 657,10
Yhteensä	16 043,25	13 651,01

3.3.5. Liitetieto 46: Intressitahot

Hausjärven kunta on tehnyt johtajasopimuksen, joka on hyväksytty kunnanhallituksessa 20.9.2016 § 254.

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

4. VESIHUOLTOLAITOKSEN TASEYKSIKKÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

4.1. Tuloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2017	2016
Liikevaihto	1 388 629,13	1 318 978,57
Valmistus omaan käyttöön		
Muut varsinaisen toiminnan tuotot	1 590,00	2 675,00
Toimintatuotot yhteensä	1 390 219,13	1 321 653,57

4.2. Taseen liitetiedot

4.2.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

	2017	2016
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot 01.01.	2 128 625,96	2 246 900,96
Lisäykset tilikauden aikana	143 959,07	
Tilikauden pois-		
to	125 532,10	118 275,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	2 147 052,93	2 128 625,96
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet 01.01	4 191 632,59	4 087 884,83
Lisäykset tilikauden aikana	1 367 974,68	390 226,97
Rahoitusosuudet		
Tilikauden pois-		
to	336 891,40	286 479,21
Poistamaton hankintameno 31.12.	5 222 715,87	4 191 632,59

Tilinpäätös 2017

Liitetiedot

4.2.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oma pääoma	2017	2016
Peruspääoma 1.1.	200 000,00	200 000,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella		
Peruspääoma 31.12.	200 000,00	200 000,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	1 092 574,28	1 066 536,23
Oikaisu edellisiin tilikausiin	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	1 092 574,28	1 066 536,23
Tilikauden yli-/alijäämä	31 532,33	26 038,05
Oma pääoma 31.12.	1 324 106,61	1 292 574,28
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua		
Kunnalta	5 186 694,79	4 667 993,56
Velkojen erittely		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä		
Ostovelat		540,00
Siirtovelkoihin sisältyvät oleelliset erät		
Hyvinkään Vesi		
Lomapalkkajaksotus	25 145,06	26 461,19
Muut siirtovelat	9 634,15	6 768,34
Yhteensä	34 779,21	33 229,53

Tilinpäätös 2017

V LUETTELOT JA SELVITYKSET

LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITTEIDEN LAJEISTA

Käytetyt kirjanpitokirjat:

Päiväkirja, sähköinen

Pääkirja, sähköinen

Tasekirja, sidottu

Nrosarja	Tositelajin nimi	Käytetyt tositenumerot		Arkistointi
1	Alkusaldot	1001	1004	Paperitosite
2	Talousarvio	2001	2006	Paperitosite
3	Lisämääräraha	3001	3008	Sähköinen
10	Muistio, ulk. RD	10001	10167	Sähköinen
11	Muistio, ulk. sis. RD	14001	14018	Sähköinen
15	Muistio, ulk. Rondo	15001	15618	Sähköinen
20	Muistio, sis. RD	20001	20100	Sähköinen
25	Muistio, sis. Rondo	25001	25293	Sähköinen
32	Muistio, ulk. tilinpäätös	32001	32030	Sähköinen
33	Irtaimisto	33001	33267	Sähköinen
34	Käyttöomaisuus	34001	34080	Paperitosite
35	Sis.laskut ProeLask	35001	35128	Paperitosite
39	KOM-muistiot	39001	39019	Sähköinen
50	Pankin tiliotteet	50001	50748	Paperitosite
70	Sosiaalityö	70001	70346	Paperitosite
80	Varasto	80001	80023	Paperitosite
100	MR Laskulaji 10	10000001	10000454	Sähköinen
102	Palkat	100001	10025	Paperitosite
180	MR Laskulaji 18	18000001	18000078	Sähköinen
200	MR Laskulaji 20	20000001	20000569	Sähköinen
220	MR Laskulaji 22	22000001	22000555	Sähköinen
240	MR Laskulaji 24	24000001	24000651	Sähköinen
270	MR Laskulaji 27	27000001	27000097	Sähköinen
360	MR Laskulaji 36	36000001	36000050	Sähköinen
420	MR Laskulaji 42	42000001	42000616	Sähköinen
450	MR Laskulaji 45	45000001	45006591	Sähköinen
511	Manuaalisuoritukset	5110001	5110780	Paperitosite
521	Viitesuoritukset	5210001	5210551	Paperitosite
531	Hyvityslaskujen kuittaus	5310001	5310177	Sähköinen
540	MR Laskulaji 54	54000001	54001928	Sähköinen
541	Tileistä poisto	5410001	5410404	Paperitosite
550	MR Laskulaji 55	55000001	55000163	Sähköinen
801	Ostolaskut	8000001	5011231	Sähköinen
820	MR Laskulaji 82	82000001	82001798	Sähköinen
830	MR Laskulaji 83	83000001	83001437	Sähköinen
899	Ostomaksut	8990001	8990450	Paperitosite
900	MR Laskulaji 90	90000001	90000205	Sähköinen
980	MR Laskulaji 98	98000001	98000002	Sähköinen

Kirjanpitoaineisto säilytetään kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n mukaisesti

Tilinpäätös 2017

VI TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Hausjärvellä 27. päivänä maaliskuuta 2018

HAUSJÄRVEN KUNNANHALLITUS

Heini Ristavaara, puheenjohtaja

Simo Jaakkola

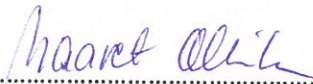
Jyri Laine

Kaisa Malin

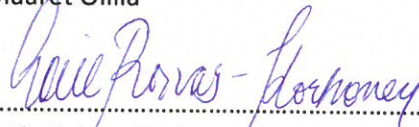
Jari Mäkinen

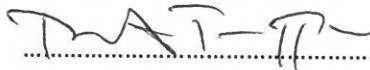
Maaret Ollila

Timo Ratilainen

Soile Roivas-Korhonen

Risto Tiippana

KUNNANJOHTAJA

Pekka Määttä

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Hausjärvellä 31 / 5 2018

PwC Julkistarkastus Oy, JHTT-yhteisö

Mikko Luoma, KHT, JHTT